

**COLA
KKU**

Local วารสารการบริหารท้องถิ่น Administration Journal

Volume 15 • Number 2 • April – June 2022
ISSN (Print) 1906-103X • ISSN (Online) 2730-1834
www.localadminjournal.com

Local วารสารการบริหารท้องถิ่น Administration Journal

Volume 15 • Number 2 (April - June 2022)

ปีที่ 15 • ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2565)

The Local Administration Journal (LAJ) has been the flagship open-access journal of the College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand since 2008. LAJ serves as a forum for scholars, researchers, public administrators, students, and the general public, both domestic and international, to disseminate their latest scholarly and empirical work on local governance. LAJ's mission is to provide, on a regular and sustainable basis, a high quality scholarly journal for reporting empirical and comparative study findings, topical issues, theoretical concerns, and reviews on local governance and its related fields of study. LAJ also publishes high quality review and research articles in the fields of public administration, political science, economics, management, social sciences, and other disciplines related to local governance.

LAJ is published quarterly and provides immediate open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. LAJ is indexed by the Thai-Journal Citation Index (TC) and Google Scholar.

To ensure the highest quality of the journal, all research, review, and academic articles will undergo a double-blind peer-review process in which the authors and reviewers do not know each other's identity. At least two reviewers will be assigned to review an article. The opinions expressed in LAJ are those of the individual author or authors, and not necessarily those of the editorial staff or the College of Local Administration.

Honorary Editor-in-Chief: Assoc. Prof. Dr. Peerasit Kamnuansilpa

Editor-in-Chief: Prof. Dr. Hirofumi Ando

Editors: Asst. Prof. Dr. Grichawat Lowatcharin and Dr. Sirisak Laochankham

Editorial Staff Member: Ms. Nattaya Srihanarm

Editorial Board Members:

Dr. Bruce Gilley, Portland State University, USA

Dr. Allen Hicken, University of Michigan, USA

Dr. Weerasak Krueathep, Chulalongkorn University, Thailand

Dr. Kealeboga Maphuny, University of South Africa, South Africa

Dr. Charles E. Menifield, Rutgers University, USA

Dr. Masashi Nishihara, Research Institute for Peace and Security, Japan

Dr. Oraon Pooncroen, Chiang Mai University, Thailand

Dr. Keiko Osaki-Tomita, Tokiwa University, Japan

Dr. Emmanuel Kojo Sakyi, University of Ghana, Ghana

Dr. Maria Fe Villamejor-Mendoza, University of the Philippines, Philippines

Dr. Xiaodong Xu, Huazhong University of Science and Technology, China

ISSN (Print) 1906-103X • ISSN (Online) 2730-1834

Copyright © 2021 College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

Local Administration Journal

College of Local Administration, Khon Kaen University

123 Mittraphap Road, Mueang, Khon Kaen 40002 Thailand

Phone: +66-4320-3124 • Email: cola.laj@gmail.com • Website: www.localadminjournal.com

Contents

RESEARCH ARTICLE

- Local Governments' Strategy on the Sustainability of Micro Enterprises
Amidst the Uncertainty of the Covid-19 Pandemic: SWOT Analysis** 119
Helen Dian Fridayani and Li-Chun Chiang
- Readiness of City Municipalities and Town Municipalities Officers for
Requesting Budget Allocation** 139
Suntisuk Kaendum and Pirada Chairatana
- The Creation of Public Relations Materials to Promote Sustainable
Tourism: A Case Study of Wanyai, Mukdahan** 163
Suchittra Ritsakulchai
- A Study of Tourism Management Capabilities of Pottery Village
Entrepreneurs in Dan Kwian Village, Nakhon Ratchasima Province** 185
Kittisak Klinmuenwai
- Sustainable Self-Reliance of Farmers in the Irrigation Areas of
Buriram Province** 201
Charturon Thongwan
- Brand Personality Affecting the Perceived Value for Small Local Coffee
Businesses in the Eastern Region** 223
Sasikarn Teeranawin and Petcharut Viriyasuebphong

สารบัญ

บทความวิจัย

- Local Governments' Strategy on the Sustainability of Micro Enterprises
Amidst the Uncertainty of the Covid-19 Pandemic: SWOT Analysis** 119

Helen Dian Fridayani and Li-Chun Chiang

- ความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองเพื่อรองรับ
การจัดสรรงบประมาณ** 139

สันติสุข แก่นดำ และกริธา ชัยรัตน์

- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา
อำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร** 163

สุจิตตรา ฤทธิ์สกุลชัย

- การศึกษาขีดความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้าน
เครื่องปั้นดินเผาเพื่อหมู่บ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา** 185

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย

- การพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานจังหวัดบุรีรัมย์** 201

จาตุรนต์ ทองวัน

- บุคลิกภาพตราสินค้าที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของธุรกิจกาแฟขนาดเล็ก
ในเขตภาคตะวันออก** 223

ศศิกายุจน์ อีระนาวัน และเพชรรัตน์ วิริยะสีบพงศ์

Local Governments' Strategy on the Sustainability of Micro Enterprises Amidst the Uncertainty of the Covid-19 Pandemic: SWOT Analysis

Helen Dian Fridayani

Political Science Department, Faculty of Social Science, National Cheng Kung University, Taiwan
Government Science Department,
Faculty of Political and Social Science, Universitas Muhamamdiyah Yogyakarta, Indonesia

Li-Chun Chiang

Political Science Department,
Faculty of Social Science, National Cheng Kung University, Taiwan

Abstract

The coronavirus (Covid-19) pandemic has significantly impacted the global and Indonesian economies, especially on Micro-enterprises (MIEs). This article examines the impact of the Covid-19 epidemic on these businesses and presents a SWOT analysis to evaluate the government strategy for MIEs to reduce company losses and survive the crisis based on case studies in Bantul and Sleman Districts. We conducted a SWOT analysis with a qualitative descriptive technique and a thorough review of the field literature, which included policy documents, research papers, and reports. The data was also examined using NVIVO Plus 12. The findings of this study show that the government in Bantul and Sleman Districts is beginning to seek digitalization to assist MIEs, but their weakness is that government employees still have a low level of knowledge about information technology (IT), which hinders their performance in supporting digital activities carried out to assist MIEs. The opportunity they have is for the Bantul and Sleman District governments to strengthen their relations and cooperation in order to promote MIEs products. However, the complicated bureaucracy creates significant barriers that threaten the sustainability of MIEs in the two districts. Finally, some recommendations for reducing the threats identified in the SWOT are made. In addition to the specific goals of this work, it is expected that the results presented here will serve as a foundation for future research, allowing specific analyses to be improved.

Keywords

COVID-19, SWOT analysis, micro-enterprise, government strategy, sustainability

CORRESPONDING AUTHOR

Helen Dian Fridayani, Faculty of Social Science, National Cheng Kung University, Taiwan.
No.1, University Road, Tainan City 701, Taiwan. Email: helendianf9@gmail.com.
© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved

Introduction

The Covid-19 pandemic has caused changes in community behavior and necessitated business adaptation. Without a doubt, various business sectors were severely impacted, including more than 80% of Indonesia's micro, small, and medium enterprises (MSMEs), particularly the micro-enterprises (MIEs) (Hakim, 2021). The definition of MSMEs in Indonesia is set out in Law Number 20, 2008. According to Article 1 of Chapter I (general provisions) of the Law, a microenterprise (MIE) is a productive business independently owned by an individual or a business entity that meets the MIE criteria. These businesses are typically self-sufficient, largely family-owned, use low levels of skill and technology, and are highly labor-intensive (Alkahtani, Nordin, & Khan, 2020; Eniola & Entebang, 2015; López-Leyva, Ponce-Camacho, Valadez-García, Ramos-García, & Mena-Ibarra, 2022; Mazzi, 2011). These MIEs are primarily concentrated in low-income, low-productivity activities, particularly petty trades and services (Nadyan., Sevia., & Fauzan, 2021). Since March 2020, stories about the impact of Covid 19 on MIEs in various parts of the country have emerged from various sources (Tambunan, 2020). The tourism sector was the hardest hit, followed by small shops, restaurants, cafes, and transportation (Valerisha & Putra, n.d.). The number of businesses that fail eventually causes macro-economic conditions to deteriorate (Djalante *et al.*, 2020). The Covid-19 pandemic has had an impact on transportation, tourism, trade, health, and other sectors in Indonesia, however, the economic sector most affected by Covid-19 is the home industry sector (Muhyiddin, 2020). Disruption of production systems and supply chains, as well as transportation and distribution on a global scale, have had an adverse impact on the Indonesian economy, which is compounded by falling incomes (Valerisha & Putra, n.d.).

Furthermore, the Indonesian government has implemented a policy of physical distancing, large-scale social distancing, limited travel, and restrictions on community activities (Sugihamretha, 2020). The data below depicts the impact of the Covid-19 pandemic on Yogyakarta's micro-, small-, and medium-sized businesses. According to reports, 76% of the most affected businesses are micro-businesses, while 66% are small businesses, and 67% are medium-sized businesses (Adit & Pertiwi, 2020). It might seem that the Covid-19 pandemic has had the greatest negative impact on MIEs. This can be seen in the graph below:

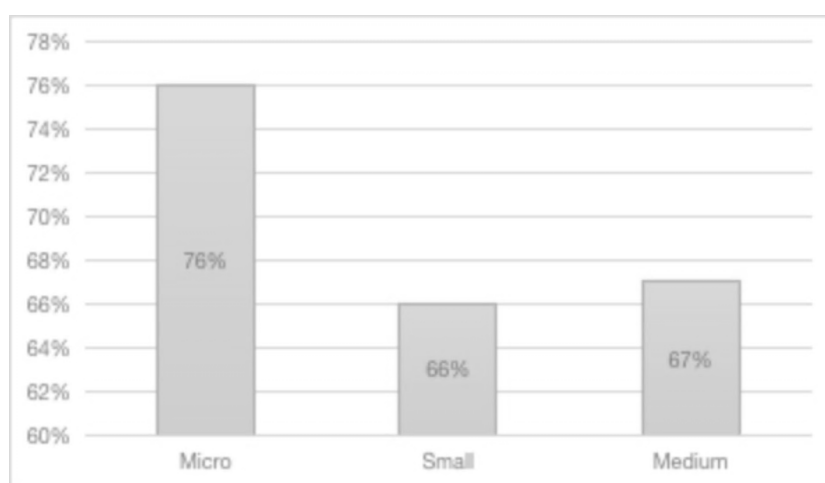

Figure 1. MSMEs Declining Demand during the Covid-19 Pandemic in 2021 in Yogyakarta Province

Source: Processed by researchers based on primary data for 2021 (Office of Cooperatives and Micro, Small, and Medium Enterprises of the Special Region of Yogyakarta). N= 521.000 MSMEs affected by Covid-19.

Some businesses have been forced to close temporarily due to the inability to cover fixed operating costs, putting them at risk of permanent closure. Micro businesses, sole proprietorships, and those operating in the informal economy are found to be the least likely to have cash reserves, making them the most vulnerable. According to one of the business owners in the Sleman District in the culinary field, most businesses were extremely pessimistic, claiming that they would never return to pre-pandemic levels of operation (Martini, Personal Communication, June 28, 2021). Many businesses indicate that more diverse measures and policies would help strengthen their economic viability and reduce business uncertainty. Several MIEs might close simply because they are in industries such as lodging, food service, and educational services that are being impacted by changed customer behavior, particularly the physical separation and mandated operational restrictions that began during the pandemic (Das., Rangarajan., & Dutta., 2020). Other MIEs may close because their finances were already at risk prior to the crisis (Parameswari, 2021). Several studies on the economic impacts of the Covid-19 pandemic have reported severe hardship for owners of MIEs, such as significant revenue losses, liquidity shocks, and business closure (Parameswari, 2020; Song & Tao, 2020; Mujib., Santoso., Bagis., & Hidayah, 2021). In addition, some studies show that many MSMEs did not have optimistic sales prospects or were unable to rehire full-time employees, potentially because they anticipated a resurgence of pandemic volatility (Muhyiddin, 2020; Laksana, 2021; Groenendaal & Helsloot, 2021). As shown in the graph below:

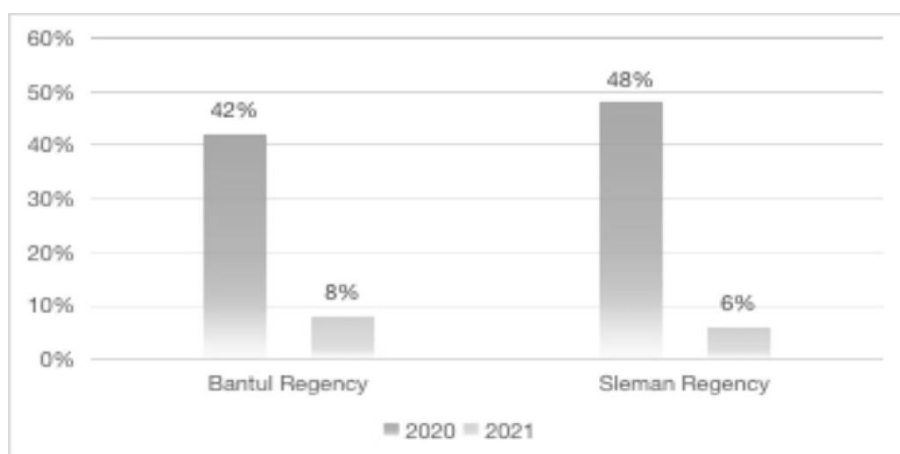

Figure 2. Micro Enterprises Which Decided to Close by Year

Source: Processed by researchers based on primary data (Office of Cooperatives and Micro, Small and Medium Enterprises in Bantul and Sleman Regency). N= 521.000 MSMEs affected by Covid-19.

This assessment found that virtually all Indonesian enterprises were negatively affected by the Covid-19 pandemic and the restrictions on social movement and business performance associated with the pandemic (Mujib., Santoso., Bagis., & Hidayah, 2021). In particular, small and informal types of enterprises have been hit hard by the pandemic (Faedlulloh & Karmilasari, 2021). Most of these are struggling to survive under the present circumstances. This is of particular concern given that micro- and small-scale enterprises make up the vast majority of private enterprises in the economy. At the national and local levels, they are likely to be subject to business regulations and raised taxes, thus undermining entrepreneurial activity. State and local governments, on the other hand, should go in the opposite direction and remove unnecessary barriers to new businesses in order to spur economic growth. Among the many issues that will arise when the uncertainty of Covid-19 ends, government agencies, particularly local government, have an obligation to assist the vulnerable MIEs, and help them survive. Multiple districts are case studies in this research, namely Bantul and Sleman, of Yogyakarta Province. Bantul and Sleman Districts account for three-fourths of the total enterprises in the province, including MIEs. Furthermore, Bantul and Sleman Districts have the highest level of government capacity among the five regencies/cities in Yogyakarta Province. As a result, these case studies examine the impact of the Covid-19 pandemic on these businesses, and present the results of a SWOT analysis to evaluate the government strategy for MIEs to reduce company losses and help them survive the crisis.

Literature Review

Micro-enterprise, Covid-19, and Government Assistance

Micro Enterprises, or MIEs, and entrepreneurship studies have frequently focused on firm expansion, with authors such as Sexton and Smilor (1997) going so far as to argue that growth is at the heart of entrepreneurship theory. In the context of MIEs, the value system, sense of ethics, and concern for the local community of the owner-managers are frequently driving forces behind the sustainability actions they undertake (Groenendaal & Helsloot, 2021). As a practical matter, in Indonesia, MIEs are geographically and sectorally divided into clusters based on their shared interests, goals, opportunities, and threats (Tran & Jeppesen, 2016). The clustering promotes inclusive growth by providing a common platform for exchanging best practices and technological know-how, and a forum for discussing common concerns and solutions (Blackburn & Wainwright, 2013). MIEs include individual business entities that have special characteristics such as not having systematic financial administration, difficulty obtaining assistance from financial institutions such as banks, and constant flux in the goods they produce and sell (as defined in Article 1, No. 1, in conjunction with Article 6 para 1 of Law No. 20 of 2008). Furthermore, MIEs are defined as having a net worth of at least Rp. 50,000,000 (fifty million rupiahs), excluding land and buildings for business premises; or having annual sales of at least Rp. 300,000,000 (three hundred million rupiahs).

There is no denying that the Covid-19 pandemic has exacerbated microbusiness worldwide, regardless of size, location, or funding. According to Das, Rangarajan, & Dutta (2020), the majority of finance studies are concerned with the effects of the crisis on micro- and small-scale businesses, specifically with regard to the lack of funding and financing. During a crisis, successful firms adopt a strategy that is both market- and entrepreneurship-oriented, according to strategy-oriented research. Microbusinesses can and should play a critical role in preventing unemployment, poverty, and food insecurity from increasing out of control (Amri, 2020; Adit & Pertiwi, 2020). Since the first case of Covid-19 was reported in Indonesia, the government has implemented an array of health and economic measures to mitigate impact (Adam & Alafiri, 2021).

MIEs have been growing steadily for the past decade or so, and have been recognized by the government as a driver of economic growth and job creation (Abusaada & Elshater, 2020). However, due to the sudden emergence of Covid-19, most of these businesses will struggle to survive if containment measures persist beyond seven continuous months (Bachtiar, 2021).

However, on their own, the MIE entrepreneurs needed to consider how Covid-19 would affect them and how to take appropriate action to “weather the storm.” Some specialists advised that MIEs needed to conduct scenario planning, stakeholder analysis, development planning, and external and internal communication to find ways to survive the crisis (Sundawa., Logayah., &

Hardiyanti, 2021). Despite the fact that MIEs have varying levels of expertise in business sustainability, the literature suggests that most MIEs in industrialized countries which are engaged in social and environmental initiatives are constrained by capacity and resource limitations (Parameswari, 2021).

In the Covid era, the importance of adapting business strategies to meet the demands of a changing external environment, as well as managing the firm internally during a crisis, has received heightened attention (Zutshi et al., 2021). In discussions about business strategy and growth, the importance of planning and strategy formulation has been brought into question (Muhyiddin, 2020). However, these debates have been inconclusive, with no compelling evidence to suggest that planning is or is not important in strategy formulation (Sundawa., Logayah., & Hardiyanti, 2021). In terms of planning and strategy development, formal and informal plans differ. However, organizations that actively engage in formal planning are in the minority (Laksana, 2021). Given that every business is currently struggling to stay afloat in the face of Covid-19, coping strategies is an intriguing subject to investigate. Aside from the capacity of the business, the capacity of the government to prevail is directly related to its survival plan (Bahtiar, 2021).

Many governments have announced stimulus packages to address the economic consequences of the spread of Covid (Bahtiar, 2021; Djalante et al., 2020; Irawan, 2020). These packages frequently include a combination of fiscal and monetary measures, such as tax breaks, loans, grants, guarantees, furloughing schemes, and emergency rate cuts (Nadyan., Selvia., & Fauzan, 2021). According to a recent review of the literature on crisis and MIEs, the majority of publications focus on financial issues (51%), followed by strategy (41%), and institutional environment (8%) (Song & Tao, 2020). Governments around the world have responded quickly and forcefully to the unprecedented challenges that MIEs are facing as a result of the Covid-19 pandemic, with a variety of strategies and support measures (Sundawa., Logayah., & Hardiyanti, 2021). These measures primarily focus on emergency liquidity assistance in various forms, but they have gradually been supplemented by structural assistance and broader recovery packages. Central and local governments are all contributing to the policy effort.

SWOT Analysis

SWOT (Strengths, weaknesses, opportunities, and threats) analysis is a strategic planning technique for identifying strengths, weaknesses, opportunities, and threats in the government organization. SWOT analysis is useful in determining government strategy and is not solely concerned with profit. According to Kotler & Levy, a SWOT analysis is an assessment of a company's overall strengths, weaknesses, opportunities, and threats (Kotler & Levy, 1969). The SWOT analysis is a well-known internal and external environmental analysis tool for evaluation. This analysis is predicated on the assumption that a good strategy will reduce threats and

weaknesses (Humphrey, 2015). When these simple assumptions are correctly implemented, they have a significant impact on the successful creation of a strategy (Capri, 2017). SWOT analysis is one of the most powerful analytical tools when used correctly. As applied to MIEs, SWOT can be deconstructed as follows:

The SO (Strength - Opportunity) in government organization strategy leverages the company's internal strengths to capitalize on external opportunities. This is a good organizational position in which all of the organization's leadership will direct the organization toward the conditions that will allow it to implement the SO strategy after previously using the WO, ST, and WT strategies. In terms of the government's response to the Covid-19 pandemic, several studies contend that maximizing the use of information technology (IT), particularly for marketing, can help MIEs survive the pandemic (Sugihamretha, 2020). Furthermore, providing stimulus and training on the digitization of MIEs can give them the opportunity to increase their resilience when a crisis strikes (Tambunan, 2020).

The WO (Weaknesses - Opportunity) in government organization strategy seeks to improve internal weaknesses by capitalizing on external opportunities. Sometimes the organization has good opportunities, but they are unable to capitalize on them because of their weaknesses. In terms of what the government does with its weaknesses and opportunities, some literature indicates that, despite a shortage of staff in terms of both quality and quantity, the government can maximize staff performance by collaborating with various parties to provide financial and scientific support to MIEs (Tambunan, 2020; Parameswari, 2021).

The ST (Strength - Threat) in government organization strategy employs company or government organization strength to avoid or mitigate the impact of external threats. The government can maximize its strengths and opportunities by providing an online platform for MIEs, assisting them in promoting themselves on digital platforms, as well as increasing collaboration with various parties to help make the government's programs for MIEs successful (Irawan, 2020; Amri, 2020).

The WT (Weaknesses - Threat) in government organization strategy is a defensive tactic used to reduce internal weaknesses and avoid external threats. In response to weaknesses and threats, the government can increase cooperation in any form, such as finance (Adam & Alarifi, 2021), and providing soft skills training, among others (Bahtiar, 2021). Some weaknesses and threats, on the other hand, can be mitigated by regulating government policies (Das, Rangarajan, & Dutta, 2020). Furthermore, employees who are less productive can be improved through education and training (Faedlulloh & Karmilasari, 2021).

Using this analysis, the government can identify patterns of strengths and weaknesses, and business units are not required to address all of their weaknesses or leverage all of their

strengths. While developing plans, the MIE must first identify numerous aspects that will systematically optimize strengths and opportunities while minimizing weaknesses and risks.

Research Method

This study uses a case study approach to data collection and analysis. A case study is a method of social science research that can provide useful insights into phenomena or situations of interest (Schweitzer, 2022). Case studies are used to explore and investigate current real-life phenomena through detailed contextual analysis of a small number of events or conditions, as well as their relationships (Schweitzer, 2022; Nguyen, Lasa, & Iriarte, 2022). This study analyzed the strategies of two local governments, Bantul and Sleman Districts, in maintaining MIEs in the face of the Covid-19 pandemic, using a SWOT analysis. Data were gathered through in-depth interviews (IDI) conducted with five local government officials, and key informants of ten MIEs in each district. Unstructured interviews with open-ended questions were undertaken in June-August 2021, during Indonesia's third phase of restricted movement to contain Covid-19. Interviews were also conducted with 50 MIEs owners. The interviewer used open-ended questions as a discussion guide to probe an in-depth understanding of the topic. The interview transcripts were processed using the Nvivo 12 Plus. NVivo 12 Plus, is an application that processes qualitative data.

Table 1. Key Informants from Local Government

No	District	Department Field	Person in Charge
1.	Bantul District	The Micro, Small and Medium Enterprises Sector which consists of the Empowerment and Development Sections	Head of Empowerment Section Head of Development Section
			Head of Micro Business Development Section
2.	Sleman District	Department of Cooperatives, Micro, Small, and Medium Enterprises (Micro-enterprise Field)	Head of Business Network and Partnership Section
			Head of Service Facilitation and Financing Section

Table 2. Key Informants from the MIEs in the Study Districts

	Location	Type of Firm	Quantity	Job Title
1.	Bantul District	Creative Industry	3 Firms	Owner
		Culinary	4 Firms	Owner
		Agricultural	1 Firm	Owner
		Fashion	2 Firms	Owner
		Creative Industry	1 Firm	Owner
2.	Sleman District	Culinary	5 Firms	Owner
		Agricultural	1 Firm	Owner
		Fashion	1 Firm	Owner
		Processing Industry	2 Firms	Owner

From the table above, it can be seen that IDI were conducted with key informants from both government agencies and micro-level authorities. The government in Bantul conducted two interviews with the head of the Empowerment Section and the head of the Microenterprise Development Section. In Sleman, the head of the Micro-Business Development Section, the head of the Business Network and Partnership Section, and the head of the Service Facilitation and Financing Section were interviewed. Then, IDI were conducted with the ten MIEs owners in each of Bantul and Sleman District.

Results

The results of the study revealed several significant findings concerning the impact of Covid-19 on MIEs. Furthermore, IDI with representatives of local government in Bantul and Sleman, as well as from several MIEs. A SWOT analysis to explore strengths, weaknesses, opportunities, and threats, and the information was processed using NVivo 12 Plus, resulting in the data shown below.

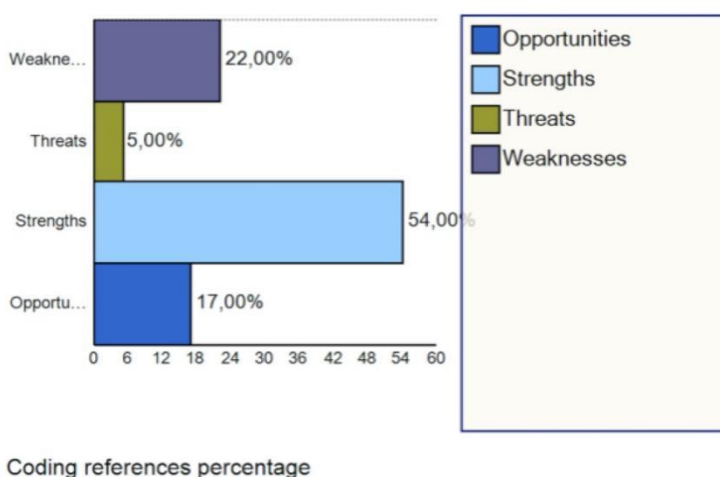

Figure 4. SWOT Analysis Coding with NVivo 12 Plus to Assist in Sleman District Government

Source: Data processed by NVIVO 12 Plus based on Interview with ten MIEs in Bantul District.

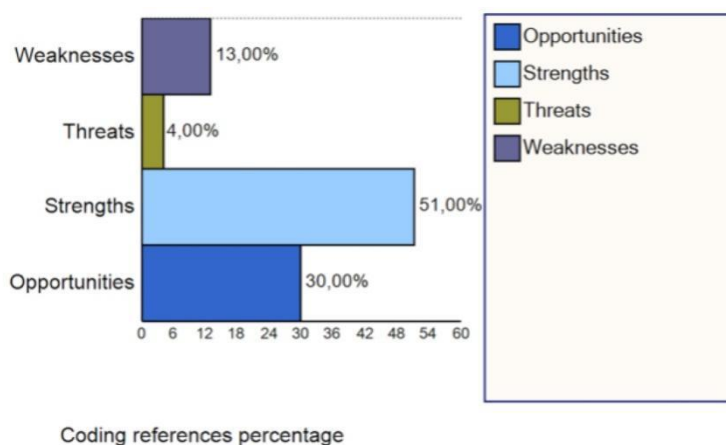

Figure 3. SWOT Analysis Coding with NVivo 12 Plus to Assist in Bantul District Government

Source: Data processed by NVIVO 12 Plus based on Interview with ten MIEs in Bantul District.

Tables 3 and 4 show that the total percentage of Nvivo 12 Plus results is 98%, which is due to weaknesses and threats that exceed the percentage, namely weaknesses in Bantul amounting to 22.1% and threats totaling 5.1%, and weaknesses in Sleman amounting to 13.1% and threats totaling 4.1%. Unless the results of Nvivo 12 plus a comma are not included in the figure, the total number is 98%. According to the picture, the two districts, Sleman and Bantul, have a lot of power, with the results of interviews using NVivo produced by 54% of the Bantul government, and 51% of the Sleman government. Both have the advantage of already having a digital platform to assist MIEs in getting ahead and utilizing digital technology for marketing. Furthermore, they engage in as much collaboration as possible between institutions and various parties outside of the government, such as tourism, trade, and industry. Higher education and non-governmental organizations are examples of other parties. The two local governments also have offline sales areas set aside for MIEs. They have the authority to be supported by the provincial government through policies aimed at developing micro and small-scale businesses in Yogyakarta's Special Region. According to the Bantul Cooperatives and SMEs Service, the head of development:

“We try to always develop it, one of which is MIEs that go digital since it is stated in the provincial policy for the development of micro and small

businesses. We hold training sessions on a regular basis, and because we are aware of our limitations, we invite organizations both inside and outside the government to participate”. (IDI with Bantul Cooperatives and SMEs Service, head of development).

It was also accompanied by a statement from the Sleman District's cooperative and MSMEs service, head of micro-business development, who stated:

“With this crisis, the government is required to provide practical services, particularly to the micro-enterprise economy; however, to improve it, what is being mobilized is to go digital. As a result, we are committed to figuring out how MIEs in Sleman can grow their businesses that previously did not use digital but can now do so thanks to the platform”. (IDI with Sleman Cooperatives and MSMEs Service, head of micro business development).

Bantul and Sleman local governments have numerous opportunities to develop MIEs in their respective areas. Bantul District has a national and international network related to microbusiness events, so the government can easily assist through cooperation in marketing microbusiness products to foreign countries. Furthermore, collaboration with other stakeholders can reduce costs because invited stakeholders can provide free digitalization training and facilitate MIEs until they understand digital methods. Sleman District benefits from a location that is easily accessible for out-of-town visitors and close to the airport, allowing for easy offline marketing.

However, despite their many strengths and opportunities, the local governments of Bantul and Sleman must recognize that they continue to face shortages of human resources, both in quantity and quality. Furthermore, there are still programs in Sleman District that are not in accordance with the target, so such matters must be handled carefully, and program and target preparation must be more sophisticated. The threat to the Bantul government is that they will be unable to maximize the empowerment of MIEs due to budget, time, and facility constraints. The convoluted and complex bureaucracy poses a serious threat to the Sleman government because it can stifle the development of MIEs, especially as we enter the digital era.

This was confirmed by the microbusiness owners interviewed from all sectors, including the creative, culinary, fashion, agriculture, and industrial processing sectors, who expressed gratitude to the government for its efforts to assist them. As the Menik from culinary enterprises in Sleman said:

“The government actually supports us, especially during Covid-19 we were given training on digital matters, but sometimes there is no follow-up. Well, that's a pity. That's why the government has to deal with it so that it is sustainable and the workshop is useful for us micro and small entrepreneurs”. (IDI with Menik as representative of MIEs in Sleman District in the culinary sector).

However, because of the limited number of employees who manage the MIE, as well as budgetary constraints and difficult bureaucracy, there is frequently no follow-up, for example, when holding workshops and training.

Discussion

This paper discusses findings from a case study of the Office of Cooperatives and SMEs in Sleman and Bantul Districts regarding their strategies to increase MIEs profits and sustainability through several programs on MIEs. Small store owners, household businesses, and street vendors are all examples of MIEs (also known as self-employed entrepreneurs) who rely primarily on their businesses as their primary source of income (Irawan, 2020). The Covid-19 epidemic has had a substantial impact on the MIEs sector. MIEs encountered problems in carrying out their operational activities, and faced substantial financial risks during the crisis. According to studies, MIEs are facing a variety of challenges and hurdles as a result of the Covid-19 pandemic (Djalante *et al*, 2020). Governments in several countries, including Indonesia, have implemented periods of closure and travel restrictions that have had a significant impact on MIEs, halting their operations, hurting their financial positions, and exposing them to financial danger. Several groups of scholars undertook empirical assessments of the Covid-19 impacts on MIEs in several countries in order to inform policy modifications (Das, Rangarajan, & Dutta, 2020). The major category addresses the situations and circumstances that cause business decline, as well as the problems of maintaining an MIE in the face of Covid-19 (Amri, 2020).

MIEs are in a critical situation in which they must manage their funds in order to keep their operations running (Das, Rangarajan, & Dutta, 2020). The inability to release supplier payments, customers' declining purchasing power, and concern about investing further in the same business are all major challenges that entrepreneurs face (Adam & Alarifi, 2021). Furthermore, these micro-businesses are classified as the 'informal economy' (Tran & Jeppesen, 2016), and the majority of their activities are unrecorded. The following are the findings based on the results of the NVivo-coded interviews.

Table 3. SWOT Analysis in Bantul and Sleman Districts Findings

Item	Bantul	Sleman
Strengths	Launching "SIDAKUI" (online consultation) - MSMEs and Industrial Cooperative Data Information System	Have a single data application (data collection of MSMEs through online training registration) and have online marketing platform facilities (SlemanMart.id)
Weaknesses	Human resources are lacking in quantity	The programs are not right on target
Opportunities	Intensifying promotional events for MSMEs (national and international events) and have the collaboration with many stakeholders to give free support for MIEs such as digitalization training	Have the strategic location such as Yogyakarta International Airport access to Jogja and Solo City, the border of Magelang City, and strategic location for tourists
Threats	Limited government capacity, for example: limitations in empowering MIEs as a whole due to various constraints such as time, budget and facilities.	A complex bureaucratic system that is less responsive in dealing with every new challenge in the digitalization era

Source: Processed by authors based on IDI and semi-structured interviews

MIEs play an important strategic role in the domestic economy, as evidenced by a large number of business units (around 96% of all business), high employment absorption, and significant contribution to GDP (Amri, 2020). MIEs have also demonstrated high resilience in the face of previous crises, despite the fact that Covid-19 is putting enormous strain on them (Abusaada & Elshater, 2020). MIEs' high resilience has served as a cushion for the economy due to their ability to withstand periods of stress and grow back faster and stronger post-stress. The government's willingness to transform through digitalization to strengthen and develop the micro and small business sector is the strength of the two districts as case studies in this research (Groenendaal & Helsloot, 2021). This digitalization allows MIEs to adapt and transform in order to survive and grow, accompanied by increased corporatization, capacity, and financing. One important takeaway from the Covid-19 pandemic is that digitalization by MIEs is increasingly meeting consumer needs, production activities, and investment transactions.

To thrive in today's world of competition, technological advancement, and periodic crises, all businesses must embrace innovation. The adoption of new technology or management methods by an organization to achieve a specific improvement in its operations is referred to as innovation (Zutshi *et al*, 2021). As a result of the two case studies, both have a digital platform that MIEs can access and use, with Bantul having "SIDAKUI" and Sleman having "SlemanMart.id,"

both of which provide opportunities for MIEs to promote their products on platforms created by the government. As technology advances, almost all human activities, such as public services, are being transformed digitally. The districts provide excellent online services, but MIEs also require assistance with the problems they face in order to increase profits and maintain business resilience. Several articles discuss the concept of resilience in broad strokes and without reference to a specific object of study (e.g., critical assets/facilities, communities, or regions) (Abusaada & Elshater, 2020). Moreover, according to Edward (2005), resilience can protect individuals from depression and is required by MSME actors to protect themselves from stress. This resilience is expected to inspire MSME actors to cope and even thrive in the face of the Covid-19 pandemic's destruction.

Furthermore, when it comes to weaknesses and threats, the limitation creates a threat to face the technological role, including in running the MIEs, which can threaten their existence and affect their profitability and sustainability. Furthermore, there is a bureaucratic flow of coordination in Sleman District that is a threat to the speed of adaptation to developments, one of which is digitalization. This is a challenge for the government in providing quick responses and solutions in dealing with problems faced by MIEs in the context of Indonesian bureaucracy (Nyarku & Oduro, 2017), particularly the coordination between regional organizations through several stages carried out based on existing procedures. According to some research, the complexity of the government administrative system in terms of business registration, issuing licenses and permits, procurement, tax payment, and other areas may pose a significant regulatory barrier to the growth of MIEs (Nyarku & Oduro, 2017). Bureaucracy, also known as red tape in administrative systems, refers to rigid rules and procedures as well as overly-detailed regulation (Ofori, Ato-Mensah, & Jinsheng, 2015). Anywhere bureaucracy exists, it slows down systems and processes (Mujib, Santoso, Bagis, & Hidayah, 2021). Based on the data analysis above, we can identify some viable strategies for both the Bantul and Sleman Districts in the SWOT analysis matrix. Table 4 summarizes the results of the data collection and analysis.

Table 4. SWOT Analysis Matrix in Cases Study

EXTERNAL FACTORS	INTERNAL FACTORS	
	Opportunities (O) Have the opportunity to Cooperating with YIA Airport. Have the retail cooperation to help marketing and training to micro business.	Threats (T) Limited government capacity, for example: limitations in empowering MIEs as a whole due to various constraints such as time, budget and facilities. A complex bureaucratic system that is less responsive in dealing with every new challenge in the digitalization era
Strengths (S) Offline consultation corner Launching “SIDAKUI” (online consultation data collection) Institutional synergy with other agencies and micro business Organizing online training Distributing MIEs to international or national events for promotion	SO Micro business development through the use of online marketing Partnerships between MIE and other stakeholders and partners are being strengthened (Large business)	ST Optimization through digital adaptation for MIEs during the pandemic Promotion through online platforms
Weaknesses (W) Budget constraints Lack of quantity of human resources at government offices Limited human resources in the IT division	WO Optimization of MIEs through improved financial management Improve the MIEs products so that they can compete with other products	WT Examine the possibility of obtaining funds from huge corporations or the government. During the pandemic, MIEs can be optimized by adjusting government policies Improving the quality of human resources through time-appropriate education and training

Source: Processed by authors based on IDI

Due to the Covid-19 epidemic, inclusive and long-term, sustainable, economic recovery plans are required for micro-enterprise. The policy packages that should be developed should have a wide range of objectives (Irawan, 2020). Although planning is essential, it may not be

enough in light of the ambiguity and complexity of the situation. As a result, businesses must constantly assess the situation and respond appropriately, and they must be resilient enough to recover and prevail. Therefore, through the results of this SWOT analysis, it is hoped that the findings can be applied by government to develop micro-businesses amid the uncertainty of the Covid-19 pandemic. Going digital is a key, whether or not small firms were poised for digitalization, since the epidemic compelled many to adapt. Only a small number of MIEs have completed the digitalization process (Song, Yang, & Tao, 2020). The digital maturity of micro-businesses has a significant impact on their growth (Siuta-Tokarska, 2021). If projections are correct, small businesses that digitize their operations will soon be on an unprecedented upward development trajectory (Nadyan, Selvia, & Fauzan, 2021). The use of digital platforms also enables MIEs to be more advanced in terms of business expansion opportunities, which are supported by improved access to markets, industry, and financial institutions. Furthermore, digital platforms can help MIEs gain a better understanding of consumer needs and the overall business environment. MIEs' service quality may also improve as a result of faster, easier, and more efficient interactions with consumers and business partners along the value chain. From the results of the SWOT analysis, it was found that:

SO (Strength-Opportunity) Strategies are micro-business development through the use of online marketing and strengthened partnerships between MIE and other stakeholders and partners (Large businesses).

ST (Strength-Threat) Strategies are optimized through digital adaptation for MIEs during the pandemic and promotion through online platforms.

WO (Weaknesses-Opportunity) Strategies are optimization of MIEs through improved financial management and improving the MIEs products so that they can compete with other products.

WT (Weaknesses-Threat) Strategies are examining the possibility of obtaining funds from large corporations or the government. During the pandemic, MIEs can be optimized by adjusting government policies and improving the quality of human resources through time-appropriate education and training.

Conclusions

MIEs are critical to a community's economic and social development. The government's strategy is urgently needed to assist MIEs in surviving the period of uncertainty following the end of the Covid-19 pandemic. These organizations can benefit from the information and communications technologies in a variety of ways, but adopting technology is difficult, and benefits are not guaranteed. MIEs face a number of challenges in terms of their attitudes toward technology, capabilities, resources, access, operations, and business and social context. This study

discovered, through a SWOT analysis, that the government's strength lies in its willingness to go forward and assist MIEs in implementing the digitization of their businesses, even though most are still at the marketing stage using digital platforms provided by the government. This study also found that collaboration among stakeholders is critical to assisting MIEs during the Covid-19 pandemic.

Furthermore, this study investigated the government's strategy for supporting digitalization in micro-businesses based on a thorough analysis of IDI data. The government must create funding programs to finance digitalization, as well as a digital learning platform for micro-businesses, and the promotion of digital tools. This finding can be used by the government to determine roles, policies, and programs to support microenterprises. This suggestion is also in line with the government's policy of assisting MIEs in expanding their operations, which will have an impact on the nation's economic growth and sustainability.

This study is based on two case studies of MIEs in Indonesia, specifically in Yogyakarta Province and the districts of Bantul and Sleman. More research could be done on other organizations in different countries, provinces, and districts. The outcomes may differ depending on the level of technology acceptance, society, and government involvement in MIEs support. This study identifies impediments to the government's MIEs support strategy. However, by using qualitative research methods, the study is limited to determining which barriers and governmental strategies have the greatest impact on the success or failure of micro-business sustainability. As a result, this study suggests that future research should incorporate quantitative methods to investigate the barriers and governmental strategies that can have a significant impact on the sustainability of MIEs.

References

- Abusaada, H., & Elshater, A. (2020). Covid-19 Challenge, Information Technologies, and Smart Cities: Considerations for Well-Being. *International Journal of Community Well-Being*, 3(3), 417–424. doi.org/10.1007/s42413-020-00068-5.
- Adam, N. A., & Alarifi, G. (2021). Innovation practices for the survival of small and medium enterprises (SMEs) in the Covid-19 times: the role of external support. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 10(1). doi.org/10.1186/s13731-021-00156-6.
- Adit, & Pertiwi, M. A. (2020, April 3). *Prioritas Kebijakan Pemerintah Indonesia dalam Menangani Pandemi Covid-19*. Balairung Press. Retrieved from <http://www.balairungpress.com/2020/04/prioritas-kebijakan-pemerintah-indonesia-dalam-menangani-pandemi-Covid-19/>.
- Alkahtani, A., Nordin, N., & Khan, R. U. (2020). Does government support enhance the relation between networking structure and sustainable competitive performance among SMEs?. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 9(1), 1-16.

- Amri, A. (2020). Pengaruh Periklanan Melalui Media Sosial Terhadap UMKM di Indonesia di Masa PAndemi. *Jurnal Brand*, 2(1), 123–130.
- Bahtiar, R. A. (2021). Dampak Pandemi Covid-19 Terhadap Sektor Usaha Mikro, Kecil, dan Menengah Serta Solusinya. Pusat Penelitian Badan Keahlian DPR RI, *Bidang Ekonomi Dan Kebijakan Publik*, XIII(10), 19–24.
- Blackburn, R. A., Hart, M., & Wainwright, T. (2013). Small business performance: business, strategy and owner-manager characteristics. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 20(1), 8–27. doi.org/10.1108/14626001311298394.
- Capri, A. (2017). *Micro and Small Businesses in Indonesia's Digital Economy: Keys to Developing New Skills and Human Capital Table of Contents*. The Asia Pacific Foundation of Canada, 56. Retrieved from [https://apfcanada-msme.ca/sites/default/files/2019-03/Micro and Small Businesses in Indonesia's Digital Economy.pdf](https://apfcanada-msme.ca/sites/default/files/2019-03/Micro%20and%20Small%20Businesses%20in%20Indonesia's%20Digital%20Economy.pdf).
- Das, M., Rangarajan, K., & Dutta, G. (2020). Corporate sustainability in SMEs: An Asian perspective. *Journal of Asia Business Studies*, 14(1), 109–138. doi.org/10.1108/JABS-10-2017-0176.
- Djalante, R., Lassa, J., Setiamarga, D., Sudjatma, A., Indrawan, M., Haryanto, B., ... Warsilah, H. (2020). *Review and analysis of current responses to Covid-19 in Indonesia: Period of January to March 2020*. Progress in Disaster Science, 6, 100091. doi.org/10.1016/j.pdisas.2020.100091.
- Edward, K.I (2005). Resilience: a p from depression. *J Am Protector Psychiatr Nurses Assoc*, 11(4), 241–243.
- Eniola, A. A., & Entebang, H. (2015). SME firm performance-financial innovation and challenges. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 334–342.
- Faedlulloh, D., Yulianto, Y., & Karmilasari, V. (2021). A Structural and Mindset Bureaucratic Reform Agenda for Jokowi's Second Term. BISNIS & BIROKRASI: *Jurnal Ilmu Administrasi Dan Organisasi*, 27(2). doi.org/10.20476/jbb.v27i2.11466.
- Groenendaal, J., & Helsloot, I. (2021). Cyber resilience during the Covid-19 pandemic crisis: A case study. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 29(4), 439–444. doi.org/10.1111/1468-5973.12360.
- Hakim, L. (2021). Covid-19, tourism, and small islands in Indonesia: Protecting fragile communities in the global Coronavirus pandemic. *Journal of Marine and Island Cultures*, 9(1), 130–141. doi.org/10.21463/jmic.2020.09.1.08.
- Humphrey, A. (2015). *SWOT Analysis for Management Consulting*. SRI International, United States
- Irawan, A. (2020). Challenges and Opportunities for Small and Medium Enterprises in Eastern Indonesia in Facing the Covid-19 Pandemic and the New Normal Era. *The International Journal of Applied Business (TIJAB)*, 4(2), 79. doi.org/10.20473/tijab.v4.i2.2020.79-89.
- Kosmützky, A. (2018). Comparative Research, Higher Education. In: *Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions*. Springer, Dordrecht. doi.org/10.1007/978-94-017-9553-1_175-1

- Kotler, P., & Levy, S. J. (1969). Broadening the concept of marketing. *Journal of Marketing*, 33(1), 10-15.
- Laksana, S. (2021). Post Pandemic Indonesian Regional Development Planning, New Normal, New Orientation: The Case of West Java. *Jurnal Perencanaan Pembangunan: The Indonesian Journal of Development Planning*, 5(1), 32-50. doi.org/10.36574/jpp.v5i1.150
- López-Leyva, J. A., Ponce-Camacho, M. Á., Valadez-García, A., Ramos-García, V. M., & Mena-Ibarra, H. N. (2022). Entrepreneurship Intentions Analysis of Mexican University Students Using an Artificial Neural Network to Promote Sustainable Businesses: *An Interdisciplinary Perspective*. *Sustainability*, 14(4), 2280.
- Mardiyah, A. (2021). Analisis Perbandingan Persepsi Pelaku Umkm Pada Pembiayaan Bank Syariah Dan Kredit Bank Konvensional Studi Penelitian pada UMKM Kecamatan Kuningan Kabupaten Kuningan, Doctoral dissertation, Universitas Siliwangi.
- Mazzi, C. (2011). Family business and financial performance: Current state of knowledge and future research challenges. *Journal of Family Business Strategy*, 2(3), 166-181.
- Muhyiddin. (2020). Covid-19, New Normal, dan Perencanaan Pembangunan di Indonesia. *Jurnal Perencanaan Pembangunan: The Indonesian Journal of Development Planning*, 4(2), 240–252. doi.org/10.36574/jpp.v4i2.118.
- Mujib Ikhsani, M., Santoso, S. E. B., Bagis, F., & Hidayah, A. (2021). Strategies for Increasing the Competitiveness of Micro Small. *Journal, International Reviewed, Peer Vol-, International Journal*, 2021(3), 1912–1921.
- Nadyan, A. F., Selvia, E., & Fauzan, S. (2021). The Survival Strategies of Micro, Small and Medium Enterprises in The New Normal Era. *Dinamika Ekonomi: Jurnal Ekonomi Dan Pembangunan*, 12(2), 142–149.
- Nguyen Ngoc, H., Lasa, G., & Iriarte, I. (2022). Human-centered design in industry 4.0: case study review and opportunities for future research. *Journal of Intelligent Manufacturing*, 33(1), 35-76.
- Nyarku, K. M., & Oduro, S. (2017). Examining the Effect of Corruption and Bureaucracy on SMEs Growth in the Kumasi Metropolis of Ghana. Universities, *Entrepreneurship and Enterprise Development in Africa - Conference Proceedings 2017*. Nairobi, Kenya, 154–173. doi.org/10.18418/978-3-96043-060-5.
- Ofori, D., Ato-Mensah, S., & Jinsheng, Z. (2015). Corruption, Foreign Direct Investment, and Growth in Ghana: An Empirical Analysis. *European Journal of Business and Management*, 7(23), 1–10.
- Parameswari, R. (2021). SWOT Analysis of Small and Medium Micro Business Development in Jatiuwung District, *Tangerang City*, 2, 1–10.
- Schweitzer, R. (2022). Research Design, Cases, and Methodology. In *Micro-Management of Irregular Migration* (pp. 47-56). Springer.
- Sexton, D.L, & Smilor, R.W. (1997). *Entrepreneurship 2000* (edited by Donald L. Sexton and Raymond W. Smilor) Chicago, IL: Upstart Publishing Company.

- Siuta-Tokarska, B. (2021). Smes during the Covid-19 pandemic crisis. The sources of problems, the effects of changes, applied tools, and management strategies—the example of Poland. *Sustainability (Switzerland)*, 13(18). doi.org/10.3390/su131810185.
- Song, H., Yang, Y., & Tao, Z. (2020). How different types of financial service providers support small- and medium- enterprises under the impact of Covid-19 pandemic: from the perspective of expectancy theory. *Frontiers of Business Research in China*, 14(1), 1–27. doi.org/10.1186/s11782-020-00095-1.
- Sugihamretha, I. D. G. (2020). Respon Kebijakan: Mitigasi Dampak Wabah Covid-19 Pada Sektor Pariwisata. *Jurnal Perencanaan Pembangunan: The Indonesian Journal of Development Planning*, 4(2), 191–206. doi.org/10.36574/jpp.v4i2.113.
- Sundawa, D., Logayah, D. S., & Hardiyanti, R. A. (2021, May). New Normal in The Era of Pandemic Covid-19 in Forming Responsibility Social Life and Culture of Indonesian Society. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 747, No. 1, p. 012068). IOP Publishing.
- Schweitzer, R. (2022). Research Design, Cases and Methodology. In *Micro-Management of Irregular Migration* (pp. 47-56). Springer.
- Tambunan, T. (2020). MSMEs in times of crisis. evidence from Indonesia. *JDE (Journal of Developing Economies)*, 5(2), 89-102.
- Tran, A. N., & Jeppesen, S. (2016). SMEs in their Own Right: The Views of Managers and Workers in Vietnamese Textiles, Garment, and Footwear Companies. *Journal of Business Ethics*, 137(3), 589–608. doi.org/10.1007/s10551-015-2572-x.
- Valerisha, A., & Adi Putra, M. (2020). Pandemi Global COVID-19 dan Problematika Negara-Bangsa: Transparansi Data Sebagai Vaksin Socio-digital?. *Jurnal Ilmiah Hubungan Internasional*, 131–137. doi.org/10.26593/jihi.v0i0.3871.131-137
- Weible, C. M., Nohrstedt, D., Cairney, P., Carter, D. P., Crow, D. A., Durnová, A. P., ... Stone, D. (2020). Covid-19 and the policy sciences: initial reactions and perspectives. *Policy Sciences*, 53(2), 225–241. doi.org/10.1007/s11077-020-09381-4.
- Zutshi, A., Mendy, J., Sharma, G. D., Thomas, A., & Sarker, T. (2021). From challenges to creativity: Enhancing SMEs resilience in the context of Covid-19. *Sustainability (Switzerland)*, 13(12), 1–16. doi.org/10.3390/su13126

Personal Interview

- Head of Development. Bantul Cooperatives and SMEs Service. (2021, August 18). Personal communication [Personal interview].
- Head of Micro Business Development. Sleman Cooperatives and MSMEs Service. (2021, Sept 4). Personal communication [Personal interview].
- Martini, A. (2021, August 29). Personal communication [Personal interview].
- Menik. (2021, August 29). Personal communication [Personal interview].

Readiness of City Municipalities and Town Municipalities Officers for Requesting Budget Allocation

Suntisuk Kaendum

Faculty of Social Sciences,
Kasetsart University, Thailand

Pirada Chairatana

Faculty of Social Sciences,
Kasetsart University, Thailand

Abstract

This research aimed 1) to study the level of work readiness in the budgeting cycle of the authorities of City Municipalities and Town Municipalities 2) to study the level of opinion about the work environment of the authorities of City Municipalities and Town Municipalities 3) to compare the work readiness in the budgeting cycle of the individual factor and 4) to study the relationship between work environment factors and the work readiness in the budgeting cycle of the authorities of City Municipalities and Town Municipalities. The sample group consisted of 260 from authorities of City Municipalities and Town Municipalities nationwide. The results revealed that the authorities of City Municipalities and Town Municipalities were ready to work in the overall budgeting cycle. But with a moderate level of intellectual readiness. And has a high level of overall work environment. The hypothesis testing results showed that different educational levels and position types had different work readiness in the budgeting cycle. In respect of different sexes, ages, government service life, organizational status, and region in which the organization is located there was no difference in the readiness to operate in the budgeting cycle. It was also found that the work environment factor is related to the readiness to perform the budgeting cycle.

Keywords

Budgeting cycle, budget receiving organization, work readiness, work environment

CORRESPONDING AUTHOR

Suntisuk Kaendum, Department of Political Science and Public Administration,
Faculty of Social Sciences, Kasetsart University. 50 Thanon Phahon Yothin, Lat Yao,
Chatuchak, Bangkok 10900 Email: Suntisuk.k@ku.ac.th
© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

ความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เทศบาลนครและเทศบาลเมืองเพื่อรองรับ การจัดสรรงบประมาณ

สันติสุข แก่นคำ

ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิริดา ชัยรัตน์

ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมือง 2) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมือง 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของปัจจัยส่วนบุคคล และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมือง มีกลุ่มประชากรตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองทั่วประเทศ จำนวน 260 คน โดยผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับสูงแต่มีความพร้อมทางด้านสติปัญญาในระดับปานกลางและมีสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง อีกทั้งผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาและประเภทตำแหน่งต่างกันมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณแตกต่างกัน ส่วน เพศ อายุ อายุราชการ ฐานะหน่วยงาน และภูมิภาคที่ตั้งของหน่วยงานที่ต่างกันมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ

คำสำคัญ

กระบวนการงบประมาณ, หน่วยรับงบประมาณ, ความพร้อมในการปฏิบัติงาน, สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

บทนำ

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ความในมาตรา 29 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยรับงบประมาณเพื่อยื่นคำขอตั้งงบประมาณรายจ่ายสำหรับสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะเงินอุดหนุนสำหรับการดำเนินการโดยทั่วไปหรือสำหรับการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อเสนอ

ต่อผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณต่อไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณกำหนด (พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, 2561)

เดิมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับจัดสรรงบประมาณในลักษณะงบเงินอุดหนุนโดยผ่านกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สท.) ที่ดำเนินการขอรับการจัดสรรจากสำนักงานงบประมาณและจะจัดสรรงบประมาณต่อไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งต่อไป จนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เริ่มขอรับการจัดสรรงบประมาณต่อสำนักงานงบประมาณเป็นปีแรก ตามด้วยเทศบาลนครและเทศบาลเมือง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มาจนถึงปีงบประมาณในปัจจุบัน ที่พบว่าการดำเนินการในแต่ละกระบวนการงบประมาณหรือในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่การจัดทำข้อมูลค่าของงบประมาณ การจัดทำเอกสารชี้แจงงบประมาณ ต่อคณะกรรมการพิจารณาพิจารณางบประมาณ ฯ การจัดทำแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ การโอนเปลี่ยนแปลงรายการงบประมาณและการรายงานแผนและผลการปฏิบัติงานของการใช้จ่ายงบประมาณที่ยังประสบปัญหาในหลายด้าน ทั้งการขาดความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานในหลักการหรือวิธีการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนตามกระบวนการงบประมาณที่มีรายละเอียดซับซ้อนตามข้อบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ และมติคณะรัฐมนตรี ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่สำนักงานงบประมาณกำหนด รวมถึงการประสานงานที่บางหน่วยงานขาดเจ้าหน้าที่ที่คอยประสานงานหลักกับสำนักงานงบประมาณในการปฏิบัติงานจึงมีอุปสรรคในเรื่องความล่าช้าจากการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในแต่ละเรื่องหรือแต่ละรายการงบประมาณ อีกทั้ง การขาดความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลหรือตัวเลขวงเงินงบประมาณในแต่ละรายการและวงเงินงบประมาณรวมของของแต่ละกิจกรรม จากการบันทึกเงินงบประมาณในระบบที่ผิดระดับสายเชื่อมโยงของรหัสรายการ กิจกรรมและแผนงาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่พบในลักษณะที่คล้ายกันของแต่ละหน่วยงานและเป็นอุปสรรคในการดำเนินการตามกระบวนการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังพบได้ในปัจจุบัน

จากปัญหาการดำเนินการจัดทำงบประมาณที่ประสบปัญหาในขั้นตอนต่าง ๆ คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้มีข้อสังเกตสำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ในปีแรกว่าหน่วยงานบางแห่งมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาและความพร้อมในการจัดทำคำขอและปรับปรุงงบประมาณ ทำให้เอกสารการชี้แจงงบประมาณยังไม่มีรายละเอียดเท่าที่ควรและที่สำคัญคือแผนงานและโครงการบางรายการยังไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศ ดังนั้นการเสนอขอตั้งงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรเตรียมความพร้อม ดังต่อไปนี้ 1) มีข้อมูลค่าของงบประมาณที่ครบถ้วนและถูกต้อง 2) การดำเนินการที่ทันตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดในปฏิทินงบประมาณ 3) มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องงบประมาณยุทธศาสตร์ แผนงาน กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง 4) มีแผนงานและโครงการที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศ (สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา, 2564) และกระทรวงมหาดไทยโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรเตรียมความพร้อมสำหรับการตั้งงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การขอตั้งงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ให้สามารถเชื่อมโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา, 2563)

ปัจจุบันสำนักงานงบประมาณได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณในหมวดงบรายจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 301 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง เทศบาลนคร จำนวน 30 แห่ง และเทศบาลเมือง อีกจำนวน 195 แห่ง ซึ่งการดำเนินการจัดทำงานงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลนครและเทศบาลเมือง ซึ่งปัจจุบันยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นของแต่ละกระบวนการงบประมาณผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาในเรื่องของความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองในภาพรวมของประเทศ โดยมีมุมมองถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่อาจส่งผลในการปฏิบัติงานด้านการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมือง รวมถึงยังมีมุมมองถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ เพื่อนำมาข้อสรุปหรือผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงแนวทางหรือส่งเสริมการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดทำงานงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม ตลอดจนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานงบประมาณสำหรับการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนที่เหลือ ได้แก่ เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่ขอรับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณ ทั้งนี้หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการด้านการงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดประโยชน์จากการใช้จ่ายงบประมาณต่อสังคมโดยรวมที่ตรงตามเป้าหมายของการเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นในการเสริมสร้างการพึ่งพาและการบริหารจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมถึงการจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นให้ได้ตรงตามความต้องการของชุมชน ก่อให้เกิดการใช้งบประมาณที่มีความคุ้มค่า สามารถการแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมของประเทศและเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีในมิติต่าง ๆ แก่ท้องถิ่น ชุมชน และประชาชนภายในท้องถิ่นอย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมือง
2. เพื่อศึกษาระดับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของเทศบาลนครและเทศบาลเมือง
3. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองโดยจำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมือง

แนวคิดและทฤษฎี

ความพร้อมในการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพโดยความพร้อมในการปฏิบัติงานถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นสถานะที่สมบูรณ์ของบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ปฏิบัติงานไปพร้อมกับ

หน่วยงานในการเตรียมความพร้อมสำหรับภารกิจหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นต่อบุคลากรผู้ปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน โดยมีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องดำเนินการรวมถึงหน่วยงานที่จะร่วมปฏิบัติงานในทุกด้านและทำความเข้าใจในงานที่จะลงมือปฏิบัติรวมทั้งกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ (มัตติกา อินันท์, 2557) ตลอดจนเป็นขั้นตอนของลำดับขั้นในการเรียนรู้ของบุคคลผู้ปฏิบัติงานที่จะต้องมีทั้งวุฒิภาวะแรงจูงใจและประสบการณ์ที่จะสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของการปฏิบัติงาน (พัฒน์นรี อ่ำไธ, 2560)

ความพร้อมในการปฏิบัติงานหรือในการประกอบอาชีพที่ Guidry (2012) ได้นำเสนอรายงานเรื่อง “What Is Career Ready?” ของสมาคมอาชีพและการศึกษาทางด้านเทคนิคซึ่งเป็นรายงานที่สำคัญจากที่ Guidry ได้สำรวจจากนายจ้างจำนวนมากซึ่งอ้างอิงจากมาตรฐานของทักษะความรู้ความเข้าใจพื้นฐานและทักษะด้านพฤติกรรมที่มีความสำคัญต่อความพร้อมในอาชีพ โดยมีทักษะ 3 ประเภท ได้แก่ ทักษะทางวิชาการหลัก ทักษะการจ้างงานและทักษะทางเทคนิคหรือทักษะเฉพาะของงาน ส่วนสมาคมวิทยาลัยและนายจ้างแห่งชาติหรือ NACE (National Association of Colleges and Employers, 2016) ได้มีการเผยแพร่รายงานการติดตามความพร้อมในการประกอบอาชีพโดยได้มีการระบุ 7 องค์ประกอบที่นายจ้างหรือตลาดแรงงานกำลังมีความต้องการสำหรับการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากคุณสมบัติเฉพาะของงาน ได้แก่ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ตรึงถึงการมีทักษะการแก้ปัญหา 2) การสื่อสารด้วยวาจาหรือการเขียน 3) การทำงานเป็นทีมหรือการทำงานร่วมกัน 4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ความเป็นผู้นำ 6) ความเป็นมืออาชีพและมีจริยบรรณในการปฏิบัติงาน และ 7) การจัดการอาชีพ และหากย้อนไปในปี 1971 Downing and Thackrey (1971) ได้เขียนหนังสือชื่อ “Reading Readiness” ได้จัดองค์ประกอบของความพร้อมไว้ใน 4 องค์ประกอบคือ 1) ความพร้อมทางด้านร่างกาย (Physical Factor) 2) ความพร้อมทางด้านสติปัญญา (Intellectual Factor) 3) ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Factor) และ 4) ความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ (Emotional Factor, Motivation and Personality Factor) โดยทั้ง 4 องค์ประกอบถือเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือเกื้อหนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยสามารถอธิบายในแต่ละองค์ประกอบได้ดัง ต่อไปนี้

ความพร้อมทางด้านร่างกาย

ความพร้อมทางด้านร่างกาย (Physical Factor) เป็นการบรรจุในวุฒิภาวะทางด้านร่างกายในลักษณะทั่วไป ซึ่งร่างกายมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ให้การปฏิบัติงานไม่ได้รับผลกระทบไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องใช้ร่างกาย

ความพร้อมทางด้านสติปัญญา

ความพร้อมทางด้านสติปัญญา (Intellectual Factor) เป็นความสามารถทางการรับรู้และการคิดอย่างมีเหตุผล ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมซึ่งแม้ว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากพันธุกรรมตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาก็ตามแต่เราสามารถที่จะพัฒนาสติปัญญาให้ดีขึ้นได้จากการฝึกฝน

ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม

ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Factor) เป็นประสบการณ์ทางด้านสังคม และสิ่งที่อยู่โดยรอบตัวบุคคล โดยมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือเป็นสังคมและมีความรัก ความสามัคคีของคนในสังคมซึ่งการที่จะปฏิบัติงานให้มีความสุขนั้น ต้องมีการสร้างความพร้อมทางสังคมด้วย

ความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ

ความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ (Emotional Factor, Motivation and Personality Factor) เป็นวิธีการพัฒนาจิตใจที่ดี รวมถึงการควบคุมอารมณ์ให้มีความมั่นคงในสภาวะปกติ ในการปฏิบัติงานและนึกถึงผลที่จะเกิดขึ้นก่อนการตัดสินใจอยู่เสมอ (Downing and Thackrey, 1971)

แนวคิดความพร้อมในการปฏิบัติงาน ถือเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน ที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงานในแต่ละรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละภารกิจ หรือพันธกิจของแต่ละองค์กร ซึ่งการปฏิบัติงานด้านการงบประมาณนั้นจัดว่าเป็นภารกิจหน้าที่ที่มีความสำคัญในทุกองค์กรหรือทุกหน่วยงานราชการที่ต้องยึดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่สำนักงบประมาณกำหนด โดยผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองเพื่อศึกษาถึงระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านการงบประมาณตามกระบวนการงบประมาณ

สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

จากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของผู้ปฏิบัติงานทั้งสิ่งของเครื่องใช้ สภาพอากาศ ปัจจัยทางสังคม ในสถานที่ทำงาน โดยปัจจัยต่าง ๆ ล้วนส่งผลต่อการปฏิบัติงานต่อบุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยส่งผลกับความรู้สึกรับรู้ของบุคลากรในระหว่างการทำงาน (กัลยา ด้วงคล้า, 2560) รวมถึงเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านกายภาพหรือแม้แต่สภาพแวดล้อมเชิงสังคมก็ตาม (ศศิธร แก้วศรี, 2560)

สภาพทั่วไปของปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ Steerman and Cole (2009) ได้อธิบายไว้ได้แก่ ปริมาณของงาน ความเหมาะสมกับงานที่ได้ปฏิบัติ การสนับสนุนจากองค์กร เช่น จากหัวหน้างาน การฝึกอบรมพัฒนาทักษะแก่บุคลากร และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของบุคลากรในองค์กร ส่วน Hoyle (2009) ได้อธิบายถึงสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยมีปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ แสง เสียง การสัมผัส ความสะอาด อุณหภูมิ 2) ปัจจัยทางสังคม ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลรวมถึงเรื่องของวัฒนธรรม ภูมิอากาศ ระดับการศึกษา ความกดดันจากเพื่อนฝูง และ 3) ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยเกิดจากความต้องการภายในจิตใจของบุคลากรและอิทธิพลภายนอก

Gilmer (1987) ได้แบ่งลักษณะของสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานไว้ 10 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน (Security) โดยการได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชาที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกถึงความอุ่นใจและปลอดภัยที่จะปฏิบัติงานในองค์กรต่อไปในหน่วยงาน 2) โอกาสที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน (Opportunity for Advancement) เป็นการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือตำแหน่งหรือการเลื่อนเงินเดือน

ที่เป็นธรรมและมีความเหมาะสมรวมถึงมีการชมเชยและยกย่องเมื่อบุคลากรมีผลงานที่โดดเด่นหรือที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) องค์การและการจัดการ (Company and Management) เป็นลักษณะการจัดโครงสร้างขององค์การรวมถึงการวางนโยบายและแนวทางการดำเนินงานขององค์การ 4) ค่าตอบแทน (Wages) คือเงินเดือนที่เป็นค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน จากการพิจารณาของจำนวนค่าตอบแทนที่มีความเหมาะสมกับปริมาณงานที่ได้ปฏิบัติ 5) ลักษณะเฉพาะของงาน (Intrinsic Aspects of the Jobs) เป็นลักษณะของงานที่ได้ปฏิบัติ ที่ก่อให้เกิดความรู้สึถึงถึงความสำคัญของงาน เป็นงานที่มีคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจ มีเกียรติ และได้รับการยอมรับนับถือ หรืองานบริการสาธารณะรวมถึงงานที่ปฏิบัติได้ตรงตามความสามารถของบุคลากร 6) การนิเทศงาน (Supervisor) เป็นการแนะนำการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับทราบการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่มีการกำหนดไว้ 7) ลักษณะทางสังคมของงาน (Social Aspects of the Jobs) เป็นการได้ปฏิบัติงานอยู่ในกลุ่มหรือในแวดล้อมที่มีความคล้ายคลึงกันกับตนเอง ซึ่งได้รับการยอมรับและมีความรู้สึกได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือคณะทำงาน 8) การติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารในองค์การ ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารที่อาจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและความก้าวหน้าขององค์การหรือข่าวสารที่เกี่ยวกับแผนการปฏิบัติงาน 9) ลักษณะของสภาพการปฏิบัติงาน (Working Conditions) เป็นสภาพที่พบเห็นได้ในองค์การ เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัยของเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ความสะอาด เป็นต้น และ 10) สวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับ (Benefits) เป็นสิทธิประโยชน์ที่บุคลากร ในองค์การพึงที่จะได้รับ ที่นอกเหนือจากค่าตอบแทน ได้แก่ วันหยุดพักผ่อนประจำปี เบี้ยขยัน การลา ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น

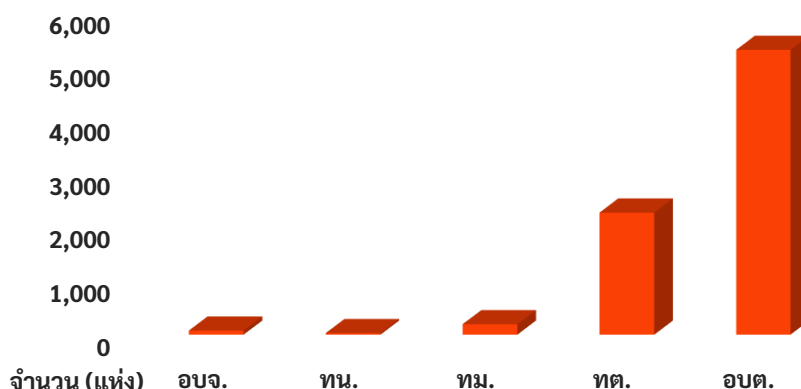
อำนาจหน้าที่ตามภารกิจและรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักการพัฒนายั่งยืนและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนในท้องถิ่น ตามที่มีกฎหมายกำหนด ซึ่งการจัดทำบริการสาธารณะในแต่ละด้านขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ โดยกำหนดให้ต้องมีความสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละแห่งและรัฐบาลต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองผ่านระบบภาษีที่ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บหรือรัฐบาลรัฐจัดสรรภาษีให้ตามสัดส่วนที่เหมาะสมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้นำไปจัดทำบริการสาธารณะได้อย่างเพียงพอ โดยในระหว่างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บภาษีได้เพียงพอต่อการจัดทำบริการสาธารณะ ให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณในงบรายจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณ โดยการใช้จ่ายงบประมาณ การบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณและระเบียบบริหารงบประมาณเป็นสำคัญ

สถานะหน่วยรับงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน

นับแต่กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณประกาศบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา กำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณมีอำนาจเห็นชอบในหลักการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นหน่วยรับงบประมาณ ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทั้ง 76 แห่ง

ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยแรกที่ได้เริ่มดำเนินการขอรับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยเริ่มดำเนินการตามกระบวนการงบประมาณในช่วงต้นปี พ.ศ. 2562 ตามด้วยเทศบาลนคร (ทน.) จำนวน 30 แห่ง และเทศบาลเมือง (ทม.) จำนวน 184 แห่งที่ได้เริ่มดำเนินการขอรับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณมาจนถึงปีงบประมาณ 2565 ในปัจจุบัน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณยังมิได้เห็นชอบในหลักการให้เทศบาลตำบล (ทต.) จำนวน 2,274 แห่ง เป็นหน่วยรับงบประมาณ เนื่องจากยังมิได้มีการพิจารณาถึงศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและขีดความสามารถในการรองรับหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่มีจำนวนมากต่อการเสนอตั้งงบประมาณของเจ้าหน้าที่สำนักงานงบประมาณที่มีบุคลากรอยู่อย่างจำกัดและยังไม่มีแผนการขยายสำนักงานงบประมาณในเขตพื้นที่หรือแผนการรับบรรจุบุคลากรเพื่อรองรับการจัดทำงบประมาณให้กับหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่จะเกิดขึ้นของเทศบาลตำบล โดยมีเพียงเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 11 แห่ง ที่ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองและได้รับหลักการให้เป็นหน่วยรับงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยการจัดทำงบประมาณปี พ.ศ. 2566 สำนักงานงบประมาณอยู่ในระหว่างพิจารณาความเหมาะสมรวมถึงแนวทางในการให้ให้เทศบาลตำบลเป็นหน่วยรับงบประมาณ ตลอดจนการพิจารณาให้องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 5,300 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) เพื่อเป็นหน่วยรับงบประมาณในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อระบบการบริหารจัดการงบประมาณของไทยในหลายด้านทั้งความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงการรองรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมกับกำลังความสามารถตลอดจนภาระในการพิจารณางบประมาณของรัฐสภาของคณะกรรมการวิสามัญ ในการพิจารณางบประมาณของหน่วยรับงบประมาณที่มีจำนวนหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่จะทวีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. เปรียบเทียบสัดส่วนของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ
ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2563)

กระบวนการงบประมาณ

กระบวนการงบประมาณ (Budget Cycle) เป็นการกำหนดขั้นตอนของการจัดทำงบประมาณแผ่นดิน หรืองบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณในแต่ละปี สำหรับการใช้จ่ายสาธารณะของรัฐในการบริหารประเทศของรัฐบาล ซึ่งกระบวนการงบประมาณมีการกำหนดเงื่อนไขของระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีสามารถประกาศใช้ได้ทันตามกำหนดและมีการเชื่อมโยงของการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยสำนักงบประมาณ ถือเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการดำเนินงานหรือจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาลเพื่อเสนอต่อรัฐสภาในการพิจารณาให้ออกมาในรูปของกฎหมาย ซึ่งกระบวนการงบประมาณสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การบริหารงบประมาณ และการประเมินผล (ณัฐวรณ อินทรทิตย์, 2562) ซึ่งกระบวนการงบประมาณเป็นข้อกำหนดที่สำคัญในการจัดทำงบประมาณในแต่ละขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ด้านการงบประมาณของทุกหน่วยรับงบประมาณต้องยึดถือปฏิบัติ ดังนั้น กระบวนการงบประมาณจึงถือเป็นองค์ประกอบในการวัดระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณ โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning)

ขั้นตอนนี้เป็นการจัดเตรียมงบประมาณรายจ่ายหรือการใช้จ่ายภาครัฐล่วงหน้าในปีถัดไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศโดยการใช้จ่ายงบประมาณนั้น ต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและคำนึงถึงสถานะทางการคลังของประเทศเป็นสำคัญ (พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, 2561) เช่นเดียวกับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นหน่วยรับงบประมาณ มีการดำเนินเช่นเดียวกับรัฐบาล โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการที่จำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายในปีงบประมาณถัดไป โดยนอกจากจะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนแม่บทต่าง ๆ และยังต้องสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนอกจากนั้นยังต้องสอดคล้องในแผนงานหรือโครงการที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี จากพิจารณาแผนงานหรือโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งมีการประมาณการรายรับจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เงินที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรรให้และเงินที่หน่วยงานจัดเก็บเอง เพื่อนำมาประมาณการรายจ่ายที่จะเกิดขึ้นของหน่วยงานในปีงบประมาณถัดไป

การจัดทำงบประมาณ (Budget Formulation)

หน่วยรับงบประมาณจะต้องยื่นคำขอตั้งงบประมาณต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัดเพื่อยื่นต่อผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลา ที่ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกำหนด (พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, 2561) โดยสำนักงบประมาณมีหน้าที่จัดสรรงบประมาณโดยคำนึงความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบายของรัฐบาลเป็นสำคัญ รวมถึงมีอำนาจปรับลดงบประมาณ ตามความจำเป็นและตามภารกิจ

ของหน่วยรับงบประมาณของความสามารถในการใช้จ่ายและการก่อหนี้ผูกพันของหน่วยรับงบประมาณ (พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561, 2561) และจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณางบประมาณในขั้นตอนต่อไป สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้เสนอคำขอรับการจัดสรรงบประมาณในลักษณะงบเงินอุดหนุนทั้งงบเงินอุดหนุนทั่วไปและงบเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ โดยต้องยื่นคำขอรับการจัดสรรงบประมาณต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อเสนอต่อไปยังผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ โดยการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุน ที่เป็นงบเงินอุดหนุนทั่วไป โดยสำนักงานงบประมาณจะพิจารณาจัดสรรให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, 2561) อีกทั้งคำนึงถึงความสามารถในการจัดหารายได้ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพิจารณาถึงความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบด้วย (พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561, 2561)

การอนุมัติงบประมาณ (Budget Adoption)

เมื่อสำนักงานงบประมาณได้เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณและเอกสารงบประมาณต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อให้คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบและเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อรัฐสภาเป็นเวลาอย่างน้อยสามเดือนก่อนวันเริ่มปีงบประมาณแล้วนั้น สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 105 วัน ที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) โดยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสภาผู้แทนราษฎรจะประกอบด้วย 3 วาระ ดังนี้

วาระที่ 1 เป็นการพิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หากมีมติเห็นชอบรับหลักการ ในที่ประชุมจะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญและคณะอนุกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ในรายละเอียดงบประมาณของแต่ละหน่วยงานในแต่ละงบรายจ่ายหรือแต่ละภารกิจที่สำคัญซึ่งมีอำนาจในการเสนอปรับลดงบประมาณของแต่ละหน่วยงานได้

วาระที่ 2 คือการพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยการจัดประชุมของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำการพิจารณางบประมาณของแต่ละกระทรวงและหน่วยงานโดยเรียงตามมาตราที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณดังกล่าวที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญแล้ว

วาระที่ 3 เป็นการพิจารณาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา, 2560)

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้มีการเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวและจะเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไปยังวุฒิสภาเพื่อดำเนินการพิจารณาต่อไปและเมื่อวุฒิสภาเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินี้แล้ว นายกรัฐมนตรีจะทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อให้ทรงลงพระปรมาภิไธยและทำการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560)

การบริหารงบประมาณ (Budgeting Execution)

เมื่อร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาและอยู่ระหว่างการรอประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น หน่วยรับงบประมาณจะต้องจัดทำแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณโดยจะต้องเชื่อมโยงเป้าหมายการปฏิบัติราชการของหน่วยรับงบประมาณ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ ที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัด รายการและวงเงินงบประมาณแสดงอยู่ด้วย เสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนเริ่มปีงบประมาณ (พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, 2561) เพื่อใช้ในการบริหารงบประมาณ หรือใช้เป็นกรอบในการใช้จ่ายหรือก่องหน้าผูกพันงบประมาณ ทั้งนี้ เมื่อหน่วยรับงบประมาณอยู่ระหว่างการใช้จ่ายงบประมาณและพบว่าจำเป็นต้องโอนงบประมาณ หรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการ โดยจะต้องแสดงเหตุผลความจำเป็น หรือเป็นรายการที่ได้รับอนุมัติให้ขยายเวลาเบิกจ่ายเงินจากคลัง หน่วยรับงบประมาณต้องขอทำความตกลงกับสำนักงานงบประมาณก่อนเป็นสำคัญ (ระเบียบบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562, 2562)

การโอนเงินจัดสรรหรือการเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร โดยอำนาจหัวหน้าหน่วยรับงบประมาณสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องขออนุมัติจากสำนักงานงบประมาณ โดยต้องเป็นรายการงบประมาณที่อยู่ภายใต้แผนงาน ผลผลิต โครงการเดียวกัน ซึ่งจะต้องไม่เป็นการโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรรจากรายการครุภัณฑ์ที่มีวงเงินต่อหน่วยตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป หรือค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้างที่มีวงเงินต่อหน่วยตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป และต้องไม่เป็นการผูกพันข้ามปีงบประมาณ และไม่นำเงินจากการโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรรไปเป็นค่าใช้จ่ายในบุคลากร ครุภัณฑ์ ที่มีวงเงินต่อหน่วยตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป รวมถึงรายการค่าที่ดินสิ่งก่อสร้าง ที่มีวงเงินต่อหน่วยตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป หรือค่าใช้จ่ายเดินทางไปต่างประเทศชั่วคราวและต้องไม่เป็นการก่องหน้าผูกพันข้ามปีงบประมาณ หรือในกรณีที่มีเงินจัดสรรเหลือจ่ายที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือดำเนินการเสร็จสิ้น หัวหน้าหน่วยรับงบประมาณอาจโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรรไปใช้ในรายการอื่นได้ภายในแผนงานหรือผลผลิต โครงการเดียวกันได้โดยไม่ต้องยึดตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน โดยที่ไม่ต้องขออนุมัติจากสำนักงานงบประมาณ (หลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้งบประมาณรายจ่าย การโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร พ.ศ. 2562, 2562) และส่งรายงานการโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรรดังกล่าวให้สำนักงานงบประมาณภายใน 15 วันที่มีการดำเนินการ โดยต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นที่ดำเนินการด้วย (ระเบียบบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562, 2562)

การประเมินผล (Budget Evaluation)

หน่วยรับงบประมาณต้องจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณกำหนด โดยรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณในปีงบประมาณที่สิ้นสุดรวมทั้งผลการปฏิบัติงานให้ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ภายใน 45 วัน นับจากวันสิ้นปีงบประมาณ เพื่อที่ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณได้จัดทำรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการปฏิบัติงานเสนอต่อคณะรัฐมนตรีภายใน 90 วัน นับจากวันสิ้นปีงบประมาณ ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณได้กำหนดให้หน่วยรับงบประมาณรายงานผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้ พร้อมระบุปัญหา อุปสรรค

และแนวทางแก้ไขเมื่อสิ้นแต่ละไตรมาสภายใน 15 วัน นับจากวันที่สิ้นไตรมาสและจัดทำรายงานประจำปี ที่แสดงความสำเร็จในการใช้จ่ายงบประมาณให้มีการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการให้บริการกระทรวง ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมถึงแผนปฏิรูปประเทศ โดยให้กำหนดค่าเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อส่งให้กับสำนักงบประมาณภายใน 15 วัน นับจากวันสิ้นปีงบประมาณ ทั้งนี้ สำนักงบประมาณจะใช้ผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณประกอบการพิจารณาจัดทำ งบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป (ระเบียบบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562, 2562)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครและ เทศบาลเมือง รวมจำนวน 225 แห่ง ทั่วประเทศ โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 705 คน โดยกำหนดกลุ่ม ประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 260 คน และทำการแบ่งชั้นภูมิในแต่ละภูมิภาคของการจัดทำ งบประมาณ ทั้ง 6 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคใต้ชายแดน (ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ฉบับที่ 3 , 2560) และ จำแนกสัดส่วนตามฐานะของหน่วยงาน โดยสามารถสรุปได้ตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1. จำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยแบ่งตามภูมิภาคและ ฐานะของหน่วยงาน

ภูมิภาค	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	เทศบาลนคร (คน)	เทศบาลเมือง (คน)
ภาคกลาง	227	84	10	74
ภาคตะวันออก	87	32	3	29
ภาคเหนือ	117	43	7	36
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	134	49	6	43
ภาคใต้	115	43	8	35
ภาคใต้ชายแดน	25	9	1	8
รวม	705	260	35	225

ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามมี ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามระดับของสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานและ ความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณและได้ทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) จากการตรวจสอบกรอบแนวคิดในการศึกษาและนำแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและตรงกับเนื้อหา (Content Validity) ในแต่ละคำถามรวมถึงการทดสอบ ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ของ Cronbach (1951) โดยได้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ในภาพรวมเท่ากับ .98

ผู้ศึกษาใช้สถิติสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ระดับของสภาพแวดล้อม ในการปฏิบัติงานและความพร้อมในการดำเนินการตามกระบวนการงบประมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการใช้สถิติอ้างอิง เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ Independent t-test / One-way ANOVA และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการจัดทำงบประมาณในเทศบาลนครและเทศบาลเมืองส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 50.8 มีระดับการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 54.6 มีอายุการปฏิบัติหน้าที่ราชการในช่วง 12 – 18 ปี ร้อยละ 45.4 ปฏิบัติงานในประเภทวิชาการ ร้อยละ 58.1 รวมถึงมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในเทศบาลเมือง ร้อยละ 86.5 และปฏิบัติงานประจำอยู่ในหน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 32.3

จากการวิเคราะห์ระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานในแต่ละด้านสามารถแสดงผลการศึกษา ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2. ระดับความคิดเห็นของปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองในภาพรวม

ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน	3.99	.71	สูง
2. ด้านโอกาสที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	3.55	.81	ปานกลาง
3. ด้านองค์การและการจัดการ	4.09	.65	สูง
4. ด้านค่าตอบแทน	3.42	.86	ปานกลาง
5. ด้านลักษณะเฉพาะของงาน	4.36	.58	สูง
6. ด้านการนิเทศงาน	4.02	.69	สูง
7. ด้านลักษณะทางสังคมของงาน	3.87	.68	สูง
8. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.11	.68	สูง
9. ด้านลักษณะของสภาพการปฏิบัติงาน	4.05	.66	สูง
10. ด้านสวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับ	3.50	.79	ปานกลาง
ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยรวม	3.91	.56	สูง

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในเทศบาลนครและเทศบาลเมืองโดยรวมอยู่ในระดับสูง และพิจารณารายด้านพบว่า ด้านลักษณะเฉพาะของงานอยู่ในระดับสูงและเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านค่าตอบแทนอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับและหากพิจารณารายละเอียดความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการจัดทำงบประมาณในเทศบาลนครและเทศบาลเมืองทั้ง 10 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีหัวหน้างานที่ช่วยตรวจสอบการปฏิบัติงานอยู่เสมอเพื่อป้องกันความผิดพลาดและปัญหาที่อาจ

เกิดขึ้นและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีแนวทางป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบหรือการใช้อิทธิพลในการแสวงหาผลประโยชน์จากการปฏิบัติงานในหน่วยงาน

ด้านโอกาสที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีการประเมินการเลื่อนขั้นเงินเดือนที่มีความสอดคล้องกับความสามารถของแต่ละบุคคล และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีการจัดอบรมหรือ การสัมมนาในการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นอยู่เสมอ

ด้านองค์การและการจัดการ มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภายในหน่วยงาน ยึดแนวนโยบายของรัฐบาลมาเป็นแผนการปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นสำคัญและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีการจัดโครงสร้างองค์กรที่แบ่งภารกิจการปฏิบัติงานของแต่ละกองงานได้อย่างชัดเจน

ด้านค่าตอบแทน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เงินเดือนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับภาระหน้าที่และปริมาณงานที่ปฏิบัติและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ได้รับเพียงพอต่อการใช้จ่ายในสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันและในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงาน

ด้านลักษณะเฉพาะของงาน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ งานที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติมีความท้าทายและเกิดความรู้สึภาคภูมิใจเมื่อสามารถทำให้สำเร็จได้และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งานที่ได้รับมอบหมายตรงกับความสามารถรวมถึงวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ ของผู้ปฏิบัติงาน

ด้านการนิเทศงาน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้ปฏิบัติงานมักได้รับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง

ด้านลักษณะทางสังคมของงาน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดสรรเงินงบประมาณของประเทศไปสู่ท้องถิ่นที่ตนปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในส่วนงานสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ทุกคนเมื่อใครคนหนึ่งต้องหยุดปฏิบัติงาน

ด้านการติดต่อสื่อสาร มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีช่องทางการแจ้งข่าวสารหรือข้อมูลที่เป็นในการปฏิบัติงานอยู่หลายช่องทางและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์หรือแจ้งปฏิทินงบประมาณประจำปีให้แก่บุคลากรทราบเป็นประจำ

ด้านลักษณะสภาพการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานที่ปฏิบัติงานมีแสงสว่าง อุณหภูมิรวมถึงความสะอาดที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีส่วนงานสนับสนุนการปฏิบัติงานที่เพียงพอ

ด้านสวัสดิการและผลประโยชน์อื่นที่ได้รับ มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ในแต่ละปีงบประมาณผู้ปฏิบัติงานสามารถลาพักผ่อนประจำปีตามที่ท่านมีความประสงค์ได้และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีเงินพิเศษประจำปีให้แก่บุคลากรเป็นประจำทุกปี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณสามารถแสดงผลการศึกษา ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3. ระดับความคิดเห็นของความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองในภาพรวม

ความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความพร้อมทางด้านร่างกาย	3.98	.69	สูง
2. ความพร้อมทางด้านสติปัญญา	3.63	.66	ปานกลาง
3. ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม	3.94	.72	สูง
4. ด้านความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ	4.05	.63	สูง
พร้อมในการปฏิบัติงาน ฯ โดยรวม	3.90	.57	สูง

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า ระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับสูง และพิจารณาทางด้านปรากฏว่า ด้านความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพอยู่ในระดับสูงและเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความพร้อมทางด้านร่างกายและด้านความพร้อมทางด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับและหากพิจารณารายละเอียดของระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณทั้ง 4 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านความพร้อมทางด้านร่างกาย มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ในการปฏิบัติงานที่มีระยะเวลาจำกัดและเร่งรีบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมักให้เวลาการทำงานที่มากกว่าปกติหรือสามารถปฏิบัติงานล่วงเวลาได้เสมอและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ในช่วงที่มีภาระงานปริมาณมากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมักแบ่งเวลาในการพักผ่อนอย่างเพียงพอ

ด้านความพร้อมทางด้านสติปัญญา มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถจำแนกความแตกต่างในการจัดทำงบประมาณของพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีกับเทศบัญญัติงบประมาณได้เป็นอย่างดีและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการตามกระบวนการงบประมาณทั้ง 5 ขั้นตอนได้เป็นอย่างดีโดยไม่ต้องเปิดคู่มือประกอบ

ด้านความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สมาชิกในหน่วยงานเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จล่วงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ภายในหน่วยงานมีการช่วยเหลือในการกิจที่มีร่วมกันเช่น การรวบรวมวงเงินค่าของงบประมาณในแต่ละกิจกรรม การรวบรวมเอกสารประกอบคำขอในระหว่างส่วนงานอยู่เสมอ

ด้านความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมักจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเรื่องงานกับเรื่องส่วนตัวได้ดีโดยไม่นำความรู้สึกล้วนตัวมากระทบกับเวลาการปฏิบัติงานและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่เคยมีความรู้สึกท้อกับงานที่มีปริมาณมากและมีรายละเอียดที่ซับซ้อนแต่กลับเกิดรู้สึกมีความท้าทายต่องานที่ทำ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองที่จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล สามารถแสดงได้ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4. ผลการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล

สมมติฐาน	P-value	ผลการทดสอบ
1. อายุต่างกันมีความพร้อม ในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณต่างกัน	.548	ปฏิเสธสมมติฐาน
2. ระดับการศึกษาต่างกัน มีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณต่างกัน	.036	ยอมรับสมมติฐาน
3. อายุราชการต่างกันมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณต่างกัน	.729	ปฏิเสธสมมติฐาน
4. ประเภทตำแหน่งต่างกัน มีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณต่างกัน	.005	ยอมรับสมมติฐาน
5. ฐานะของหน่วยงานต่างกันมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณต่างกัน	.420	ปฏิเสธสมมติฐาน
6. ภูมิภาคที่ตั้งของหน่วยงานต่างกันมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณต่างกัน	.512	ปฏิเสธสมมติฐาน

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่ามีเพียงระดับการศึกษาและประเภทตำแหน่งที่ยอมรับสมมติฐานคือ หากเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองมีระดับการศึกษาและประเภทตำแหน่งต่างกันก็จะมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณที่ต่างกันตามไปด้วย โดยยังพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณสูงกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีระดับการศึกษา ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรี และยังพบว่า เจ้าหน้าที่ในประเภทตำแหน่งทั่วไป ประเภทตำแหน่งวิชาการและประเภทตำแหน่งอำนวยการ มีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณสูงกว่าประเภทตำแหน่งพนักงานจ้างรวมถึงประเภทตำแหน่งบริหารมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณสูงกว่าประเภทตำแหน่ง ทั่วไปและสูงกว่าประเภทตำแหน่งวิชาการ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองสามารถแสดงได้ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ

สมมติฐาน	R	P-value	ผลการทดสอบ
ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.768	*	ยอมรับสมมติฐาน
1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.576	*	ยอมรับสมมติฐาน
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านโอกาสที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.502	*	ยอมรับสมมติฐาน
3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านองค์การและการจัดการมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.689	*	ยอมรับสมมติฐาน
4. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านค่าตอบแทนมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.447	*	ยอมรับสมมติฐาน
5. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านลักษณะเฉพาะของงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.624	*	ยอมรับสมมติฐาน
6. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.616	*	ยอมรับสมมติฐาน
7. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านลักษณะทางสังคมของงาน มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.738	*	ยอมรับสมมติฐาน
8. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านการติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.731	*	ยอมรับสมมติฐาน
9. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านลักษณะของสภาพการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.644	*	ยอมรับสมมติฐาน
10. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณ	.529	*	ยอมรับสมมติฐาน

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองในทิศทางเดียวกันค่อนข้างสูงและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานทั้ง 10 ด้านมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณด้วยเช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาที่ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานทั้ง 10 ด้าน พบว่าสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยรวมของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองอยู่ในระดับสูง โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยสนับสนุนในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านลักษณะเฉพาะของงาน ที่อยู่ในระดับสูงและเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะการจัดทำงบประมาณของหน่วยรับงบประมาณทั้งประเทศรวมถึงเทศบาลนครและเทศบาลเมืองที่เป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณที่จำเป็นต้องต้องดำเนินการตามกระบวนการงบประมาณตามที่กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณกำหนดไว้อย่างชัดเจนในทุกขั้นตอน เจ้าหน้าที่ของของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองจึงเกิดความรู้สึกถึงความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้ภายใต้กฎหมายและเงื่อนไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างเข้มงวด อีกทั้ง การที่เจ้าหน้าที่ได้จัดทำงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมทั้งด้านการศึกษา สังคม โครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองจึงเกิดความรู้สึกถึงความสำคัญในงานที่ตนเองปฏิบัติ และเกิดความรู้สึกภูมิใจที่สามารถปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมในท้องถิ่นของตนเองได้

ด้านการติดต่อสื่อสาร ที่อยู่ในระดับสูงเช่นกันโดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมา เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกันได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยในปัจจุบันเทศบาลนครและเทศบาลเมืองมีช่องทางการติดต่อระหว่างกันในช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถสร้างห้องสนทนากลุ่มของกลุ่มงานซึ่งมีความคล่องตัวสูงสามารถรองรับการปฏิบัติงานได้หลากหลายวิธีและมีความสะดวกรวดเร็วเนื่องจากสามารถใช้งานได้จากโทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์พกพาอื่น ๆ เพื่อใช้ในการมอบหมายงาน การแนบไฟล์เอกสารหรือแนบไฟล์รูปภาพ การแชร์ไฟล์ รวมถึงประสานงานงานอื่น ๆ

โดยระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านโอกาสที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ด้านค่าตอบแทนและด้านสวัสดิการหรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับ อาจเป็นเพราะทั้งสามด้านนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในเรื่องของตำแหน่งหน้าที่การงานและค่าตอบแทน ซึ่งในหลายหน่วยงานการบริหารจัดการด้านผลตอบแทนหรือการประเมินเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งยังขาดความเป็นธรรม จากกระบวนการบริหารงานของท้องถิ่นที่มีลักษณะของการเมืองในท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งระบบการบริหารงานแบบเครือญาติหรือประโยชน์ต่างตอบแทนในพรรคพวกหรือคนสนิท เป็นต้น

จากการศึกษาที่ระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับสูงอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองได้มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการขอรับจัดสรรงบประมาณต่อสำนักงานงบประมาณตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ซึ่งสำนักงานงบประมาณได้มีการซักซ้อมความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงบประมาณให้แก่เจ้าหน้าที่ตลอดจนคณะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครและเทศบาลเมืองทุกแห่งทั่วประเทศ ผ่านการจัดประชุมวิชาการการจัดทำคู่มือวิธีการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการฝึกปฏิบัติจริงของการใช้งานระบบดังกล่าว อีกทั้ง เทศบาลนครและเทศบาลเมืองได้เริ่มดำเนินการขอรับการจัดสรรงบประมาณต่อ

สำนักงานงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ซึ่งดำเนินการตามกระบวนการงบประมาณตั้งแต่เดือน มกราคม – กันยายน 2563 ซึ่งปัจจุบันเทศบาลนครและเทศบาลเมืองได้ดำเนินการขอรับการจัดสรร งบประมาณเข้าสู่ปีที่ 3 ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เจ้าหน้าที่ของ เทศบาลนครและเทศบาลเมือง จึงอาจมีความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานและมีความพร้อมในการ ปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณที่สูงขึ้น รวมถึงอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยสนับสนุนในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความพร้อมทางด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ ที่อยู่ในระดับสูงและเป็นด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีระดับวุฒิภาวะที่ดีสามารถแยกแยะ สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องส่วนบุคคลกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบได้ ซึ่งกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.8 อีกทั้งมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ที่สูงกว่า ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 54.6 ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแสดงถึงระดับของวุฒิภาวะของผู้ปฏิบัติงานที่ ค่อนข้างอยู่ในระดับสูงได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านคุณวุฒิจากระดับการศึกษาและวัยวุฒิจากอายุและ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจากอายุราชการ โดยเมื่อเกิดปัญหาหรือแรงกดดันและความเครียดจาก ปัจจัยแวดล้อมหรือเรื่องส่วนตัว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ เพื่อไม่ให้กระทบกับการปฏิบัติงาน

ความพร้อมทางด้านร่างกาย ที่อยู่ในระดับสูงเช่นกันโดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมา เป็นเพราะ อาจสืบเนื่องจากปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านลักษณะเฉพาะของงาน โดยเจ้าหน้าที่ที่ รับผิดชอบการจัดทำงบประมาณของของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองจึงเกิดความรู้ถึงความสำคัญ ในงานที่ตนเองปฏิบัติถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนและเกิดแรงผลักดันทางร่างกายให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามระยะเวลาที่มีอย่างจำกัดด้วยเงื่อนไขของการเสนอตั้ง งบประมาณตามที่สำนักงานประมาณกำหนด

แต่ถึงอย่างไรการปฏิบัติงานในปัจจุบันก็ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนของ กระบวนการงบประมาณอยู่บ้าง ซึ่งที่เห็นได้ชัดคือ กระบวนการจัดทำงบประมาณในขั้นตอนของการ จัดทำคำของบประมาณเพื่อเสนอต่อสำนักงานประมาณ รวมถึงกระบวนการพิจารณางบประมาณใน ขั้นตอนของการจัดทำแบบฟอร์มการชี้แจงงบประมาณต่อคณะกรรมการและอนุกรรมการเพื่อ พิจารณางบประมาณและกระบวนการบริหารงบประมาณในขั้นตอนของการจัดทำแผนการปฏิบัติงาน และแผนการใช้จ่ายงบประมาณในแต่ละไตรมาส ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่กล่าวมานั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจดจำและความเข้าใจในข้อกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ เทคนิควิธีการและการ จำแนกความแตกต่างของแนวทางปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน ในแต่ละงบรายจ่าย รวมทั้งในแต่ละแบบฟอร์ม ของการปฏิบัติงานโดยสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าความพร้อมทางด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปาน กลางและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของทุกด้าน ที่อาจเป็นเพราะการเป็นหน่วยรับงบประมาณใหม่ที่ต้อง ดำเนินการตาม ข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากเดิมที่เจ้าหน้าที่เคยปฏิบัติ รวมถึง ประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุในช่วง 41 – 50 ปีคิดเป็นร้อยละ 50.8 ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือการจดจำรายละเอียดที่มีปริมาณมากมากและมีความซับซ้อน เชิงเทคนิคและวิธีการ อาจมีประสิทธิภาพในการจดจำไม่เท่ากับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่มีอายุในช่วง 18 – 30 ปี ที่มีจำนวนเพียงร้อยละ 6.8 ของกลุ่มประชากรตัวอย่าง

จากการศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองที่จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่พบว่าระดับการศึกษาและประเภทตำแหน่งต่างกันมีผลต่อความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณที่ต่างกันตามไปด้วย อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาสามารถบอกระดับความสามารถโดยรวมของบุคคลได้ และประเภทตำแหน่งโดยสังเกตได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในประเภทตำแหน่งที่สูงกว่าตำแหน่งอื่น ๆ จะมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการที่สูงกว่า เพราะด้วยข้อจำกัดของระดับช่วงอายุราชการที่แสดงถึงประสบการณ์ในการปฏิบัติงานยังรวมถึงข้อจำกัดของระดับการศึกษาและอายุราชการที่เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติของการดำรงตำแหน่งแต่ละประเภท ทำให้ระดับของความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของแต่ละประเภทตำแหน่งมีความแตกต่างกัน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานกับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณที่พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองในทิศทางเดียวกันค่อนข้างสูง ทั้งนี้ ค่าความสัมพันธ์ของทุกด้านดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหากปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงก็จะมีส่วนให้ความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณของเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานในการดำเนินการขอรับจัดสรรงบประมาณต่อสำนักงบประมาณต่อไป โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Gilmer (1987) ที่ได้กำหนดลักษณะของสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานไว้ ทั้ง 10 ด้าน ที่จะป็นปัจจัยในการเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งความพร้อมในการปฏิบัติงานถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณในระดับค่อนข้างสูง เป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่าหากหน่วยงานมีสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ดีก็จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมในการปฏิบัติงานที่ดีตามไปด้วย ผู้ศึกษาจึงได้มีข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นในภาพรวมของเพื่อส่งเสริมความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยด้านความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ที่หน่วยงานควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในท้องถิ่นในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงาน อย่างเช่น การเปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนหรือประชาชนที่สนใจร่วมรับฟังการประชุมการกำหนดแผนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน หรือการประชุมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ ในการเสนอของบประมาณต่อสำนักงบประมาณต่อไป เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบายและลดโอกาสการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ในด้านโอกาสที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติงานซึ่งหน่วยงานควรมีการจัดประชุมหรือมีการสัมมนาเป็นประจำทุกปี สำหรับกับการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการให้กับเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติพร้อมที่จะได้รับการประเมินเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือสามารถจัดประชุมสัมมนาผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งอาจมีความสะดวกทั้งของ

ทีมงานผู้จัดหรือวิทยากรผู้บรรยายการประชุมและเจ้าหน้าที่ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนารวมถึงยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายด้วย ในด้านการจัดการ ที่หน่วยงานควรมีการจัดการกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน หรือแต่ละกองงาน ให้มีความชัดเจนและมีความสอดคล้องกับโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของงานในแต่ละกองงานรวมถึงเพื่อความชัดเจนของการประสานงานระหว่างภายในหน่วยงาน ตลอดจนการประสานงานกับสำนักงบประมาณด้วย ในด้านค่าตอบแทน โดยหน่วยงานควรสำรวจค่าตอบแทนหรือเงินเดือนของบุคลากรเพื่อศึกษาและพิจารณาความสอดคล้องกับภาระค่าใช้จ่ายในสถานะเศรษฐกิจและควรจัดสรรเงินรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าปฏิบัติงานล่วงเวลาให้กับเจ้าหน้าที่ในช่วงการจัดทำงบประมาณ ในด้านลักษณะเฉพาะของงานที่หน่วยงานควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของความสอดคล้องกับประเภทตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงานของเจ้าหน้าที่ที่สำคัญ โดยเลี่ยงการโยกย้ายบุคลากรในประเภทตำแหน่งอื่นมาปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ขาดผู้ปฏิบัติงานแต่ควรใช้วิธีการจัดสอบเพื่อเข้ารับการบรรจุใหม่ในตำแหน่งงานที่ขาดหรือเพื่อชดเชยการลาออกของบุคลากรในตำแหน่งงานนั้น ๆ ในด้านการนิเทศงาน หน่วยงานควรส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาในลักษณะการเป็นพี่เลี้ยงให้เจ้าหน้าที่สามารถปรึกษาหารือแนวทางวิธีปฏิบัติจากหัวหน้างานได้โดยง่าย ในด้านลักษณะทางสังคมของงาน ภายในส่วนงานควรสร้างกฎเกณฑ์การทำงานของเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ทุกคน โดยมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ทุกคนภายในส่วนงานมีการเรียนรู้และศึกษาขั้นตอนวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อรองรับสถานการณ์และเป็นการเตรียมพร้อมในการปฏิบัติงานหากคนใดคนหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติงานได้ เพื่อให้งานสามารถดำเนินการต่อได้อย่างต่อเนื่องและแล้วเสร็จได้ตามเวลาที่กำหนด ในด้านการติดต่อสื่อสาร หน่วยงานควรมีการประชาสัมพันธ์ปฏิทินงบประมาณเมื่อได้รับแจ้งจากสำนักงบประมาณ ให้กับบุคลากรทราบโดยเร็วผ่านการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ ทั้งการแจ้งผ่านการเขียนโดยเอกสาร การแจ้งข่าวสารลงเว็บไซต์ของหน่วยงาน หรือการแจ้งผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วเพื่อสร้างความเข้าใจและพร้อมต่อการวางแผนและเตรียมตัวในการปฏิบัติงานในแต่ละกระบวนการงบประมาณไว้ล่วงหน้า ในด้านลักษณะของสภาพการปฏิบัติงาน หน่วยงานควรมีการสำรวจประสิทธิภาพหรือสมรรถนะในการปฏิบัติงานโดยรวมของหน่วยงานในด้านต่าง ๆ ที่ยังมีข้อบกพร่องหรือปฏิบัติงานที่ยังไม่เต็มความสามารถโดยเฉพาะควรมีส่วนงานสนับสนุนด้านไอทีสำหรับการใช้งานคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน และการอัปเดตโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ให้สามารถรองรับการใช้งานร่วมกับโปรแกรมหรือระบบปฏิบัติการอื่น เช่น ระบบการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถรองรับการใช้งานและการเรียกรายงานจากในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสำนักงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับความพร้อมทางด้านสติปัญญาของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลที่อยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติอาจต้องใช้ระยะเวลาและการเรียนรู้ตลอดจนการทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะและมีความซับซ้อน อีกทั้งยังมีความแตกต่างไปจากเดิมที่เคยปฏิบัติ โดยการทบทวนรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การจดบันทึก การซักถาม ตลอดจนการอาศัยประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหรือจากการจดจำจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาแก้ไขในการจัดทำงบประมาณในปีต่อ ๆ ไป เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษา ของระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานตามกระบวนการงบประมาณรวมถึงระดับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของเทศบาลนครและเทศบาลเมืองในแต่ละด้าน สามารถเสนอแนะต่อคณะผู้บริหารของสำนักงานงบประมาณตามสายบังคับบัญชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการเสนอตั้งงบประมาณของของเทศบาลนครและเทศบาลเมือง เพื่อพิจารณาและปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานในหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จำนวนขั้นตอนและรายละเอียดของการปฏิบัติงาน รวมถึงการสื่อสารและแบบฟอร์มต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับระดับความพร้อมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครและเทศบาลเมืองในการจัดทำงบประมาณในแต่ละด้าน

อีกทั้ง ผลการศึกษายังสามารถเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของคณะผู้บริหารในการประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติทั้งความสามารถของหน่วยรับงบประมาณและกำลังความสามารถของจำนวนเจ้าหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณของสำนักงานงบประมาณตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบเพื่อให้ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณพิจารณาเห็นชอบในหลักการ เพื่อให้เทศบาลตำบล จำนวน 2,274 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล อีกจำนวน 5,300 แห่ง ได้เป็นหน่วยรับงบประมาณตามที่พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้นจาก <https://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>.
- กัลยา ด้วงคล้า. (2560). ผลของปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อความสุขในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐฐวรรณ อินทรทิพย์. (2562). การบริหารงบประมาณ. สืบค้นจาก <https://slideplayer.in.th/slide/16161781/>.
- พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561. (2561, 11 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 92ก. หน้า 3, 8-9, 7, 14, 30.
- พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561. (2561, 19 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 27ก. หน้า 6-7.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ฉบับที่ 3. พ.ศ. 2560. (2560, 17 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 281ง. หน้า 14-16.
- พัฒน์นรี อ่ำโต. (2560). ความพร้อมของผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดนครปฐมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน +6. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- มัตติกา อินันท์. (2557). *ความพร้อมของสถาบันกไทยเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาโลกาภิวัตน์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา เรื่อง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พ.ศ. 2560. (2560, 4 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 40ก. หน้า 41, 74-75.
- ระเบียบสำนักงบประมาณ. (2562). *ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562*. 31 กรกฎาคม 2562.
- ระเบียบสำนักงบประมาณ. (2562). *หลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้งบประมาณรายจ่าย การโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร พ.ศ. 2562*. 31 กรกฎาคม 2562.
- สำนักงบประมาณของรัฐสภา. (2560). *คู่มือสนับสนุนการปฏิบัติงานของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา. (2563). *วิเคราะห์ประเด็นข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). *วิเคราะห์ประเด็นข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศศิธร แก้วศรี. (2560). *การศึกษาแรงจูงใจในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงานและการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในกรุงเทพมหานคร*. รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภาษาอังกฤษ

- Downing, J. & Thackrey, D. (1971). *Reading Readiness*. London: Hodder and Stoughton.
- Gilmer B.V. (1987). *Industrial Psychology*. New York: McGraw - Hill.
- Guidry C. (2012). *Career readiness: Are we there yet? Techniques: Connecting Education & Careers*. New York: ERIC.
- Hoyle D. (2009). *ISO 9000 Quality Systems Handbook*. Oxford: Butterworth - Heinemann.
- National Association of Colleges and Employers. (2016). *Career readiness defined*. Pennsylvania: NACE Center.

Translated References

- Amtoh, P. (2017). *Readiness of entrepreneurs in one tambon one product in Nakhon Pathom Province Product development to enter the ASEAN Economic Community +6*. Thesis for Master degree of Business Administration in Political Science, Kasetsart University. (in Thai)
- Regulations of Budget Bureau. (2019). *Budget Management Regulations B.E. 2019*. 2019, 31 July. (in Thai)
- Regulations of Budget Bureau (2019). *Criteria on the use of expenditure budgets allocated money transfer or change allotment B.E. 2019*. 2019, 31 July. (in Thai)

- Department of Local Administration. (2020). *Information on the number of local government organizations*. Retrieved from www.dla.go.th/work/abt/index.jsp. (in Thai)
- Duangkla, K. (2017). Effects of personal factors and working environment on happiness at work for operators in the automotive industry Laem Chabang Industrial Estate. Thesis for Master degree of Business Administration Program in Industrial Management and Development, Kasetsart University. (in Thai)
- Gaewsri, S. (2017). Work motivation study Working Environment and Teamwork Affecting Organizational Engagement of Operational Level Employees in Bangkok. Independent Study for Master degree of Business Administration, Bangkok University. (in Thai)
- Intrarathit, N. (2019). *Budget management*. Retrieved from <https://slideplayer.in.th/slide/16161781/>. (in Thai)
- Parliamentary Budget Office. 2017. A manual to support the performance of members of the National Legislative Assembly in considering the annual budget expenditure bill. B.E. 2017. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- Parliamentary Budget Office. 2020. Analysis of issues and observations of the Extraordinary Commission considering the annual budget expenditure bill B.E. 2020. Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives. (in Thai)
- Parliamentary Budget Office. 2021. Analysis of issues and observations of the Extraordinary Committee in considering the annual budget expenditure bill B.E. 2020-2021. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- The 2017 Announcement of the Provincial Administration Policy Committee and Provincial Group on establishing a provincial group and defining a province as the operating center of the provincial group No 3. (2017, 17 November). *Royal Gazette*. Issue 134 Special Section 281 NgorNgoo. Page 14-16. (in Thai)
- The 2017 Royal Gazette of Constitution of the Kingdom of Thailand. (2017, 6 April). Royal. *Royal Gazette*. Issue 135 Section 40 GorGai. P 41, 74-75. (in Thai)
- The 2018 Royal Gazette of Budgetary Procedures Act B.E. (2018, 11 November). *Royal Gazette*. Issue 135 Section 92GorGai. Page 3, 8-9, 7, 14, 30. (in Thai)
- The 2018 Royal Gazette of State Fiscal Discipline Act B.E. (2018, 19 April). *Royal Gazette*. Issue 135 Section 27. Page 6-7. (in Thai)
- Thinan, M. (2014). The readiness of Thai architects to support the free movement of labor within ASEAN Economic Community. Thesis for Master degree of Business Administration Globalization Studies, Kasetsart University. (in Thai)

The Creation of Public Relations Materials to Promote Sustainable Tourism: A Case Study of Wanyai, Mukdahan

Suchittra Ritsakulchai

College of Politics and Governance
Mahasarakham University, Thailand

Abstract

Thailand's tourism industry is growing in importance, bringing economic, environmental, social, and cultural benefits. Wan Yai is a small district in Mukdahan province's northwestern corner. It is one of the primary locations designated as Special Economic Development Zones (SEZs). This study aimed to 1) analyze tourism management problems and 2) create a tourism brochure to promote the industry. This study followed a qualitative method. Data was gathered and a small focus group was held. The respondents were divided into two groups: Local leaders such as the district chief, community developers, and the village headman and public groups such as accommodation entrepreneurs, restaurants, community enterprises, and residents. The findings revealed that Wanyai district is a tiny district, with several tourist attractions, including eco-tourism attraction (Kang Ka-Bao), religious tourism (Wat Song Kon), and historical attraction (Nouhak Phousavanh's memorial place), etc. Nevertheless, the area still faces significant problems with sustainable tourism because it is located in the center of Mueang Mukdahan district and That Phanom district, Nakhon Phanom province, both of which are well-known tourist destinations. Meanwhile, tourists are unfamiliar with this district, and there are only a few visitors. As a result of these issues, the focus of this study was creating public relations materials such as tourist routes and brochures to promote sustainable tourism in these locations.

Keywords

Public Relation Materials, sustainable Tourism, Wanyai, Mukdahan

CORRESPONDING AUTHOR

Suchittra Ritsakulchai, College of Politics and Governance, Mahasarakham University
Kantarawichai District, Mahasarakham, 44150, Thailand. Email: suchittra.r@msu.ac.th
© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

สุจิตตรา ฤทธิสกุลชัย

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอห้วยใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดมุกดาหาร และเป็นหนึ่งในพื้นที่หลักที่รัฐบาลประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 2) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำในพื้นที่ เช่น นายอำเภอ นักพัฒนาชุมชนและกำนัน และกลุ่มประชาชน เช่น ผู้ประกอบการที่พัก ร้านอาหาร วิสาหกิจชุมชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่าอำเภอห้วยใหญ่เป็นอำเภอขนาดเล็ก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แก่งกะเบา แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดสองคอน และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้กาวไทยเป็นต้น อย่างไรก็ตาม พื้นที่ดังกล่าวยังพบปัญหาที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากอำเภอห้วยใหญ่เสมือนเป็นเมืองทางผ่านไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในอำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทำให้เมืองนี้ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และมีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยมาก จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวและแผนผังแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว

คำสำคัญ

สื่อประชาสัมพันธ์, ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ห้วยใหญ่, มุกดาหาร

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจของประเทศ ในพ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยว มูลค่ารวม 2,727,740.14 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 17.65 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ(กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการจ้างงาน จำนวน 4,318,297 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.53 ของการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ(อ้างแล้ว, 2560) โดยองค์ประกอบหนึ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการท่องเที่ยวมี

ค่าตอบแทนแรงงาน (Wages and salary) อยู่จำนวนหนึ่งมูลค่า 492,949 ล้านบาท (สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล, 2564, หน้า ข) ซึ่งค่าตอบแทนแรงงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้างที่จ่ายให้กับแรงงานที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นอกจากจะเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยแล้ว ยังเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะเป็นเครื่องมือในการสร้างและกระจายรายได้ไปสู่ระดับท้องถิ่นและชุมชนอีกด้วย (อ้างแล้ว, 2564)

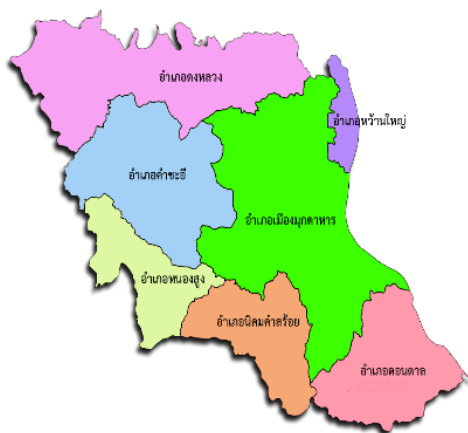
ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยการกำหนดให้เป็น 1 ใน 14 แผนงานสำคัญ (Flagship) ภายใต้แผนงานบูรณาการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อกระจายการท่องเที่ยวในมิติพื้นที่และรายได้สู่ชุมชน โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันประเด็นการท่องเที่ยว ถือเป็นทิศทางและแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า เพื่อรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง โดยใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์ความหลากหลายของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ “แนวโน้มของตลาดยุคใหม่” รวมทั้งนำ “เทคโนโลยีและนวัตกรรม” มาใช้ในการส่งเสริมการตลาดเพื่อดูแลความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบนิเวศ และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เพื่อกระจายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่ชุมชนและเมืองอย่างทั่วถึงและยั่งยืน โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันเกี่ยวกับประเด็นท่องเที่ยวได้กำหนดกรอบเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศในระยะยาว แบ่งเป็น 6 แผนย่อย ประกอบด้วย 1) ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม 2) ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ 3) ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย 4) ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ 5) ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค และ 6) การพัฒนาระบบนิเวศการท่องเที่ยว (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 1-2)

นอกจากนี้ รัฐบาลมีความต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา เชียงราย นongคาย และสตูล โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (ASEAN Connectivity) ผ่านมาตรการสำคัญ คือ การส่งเสริมการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละ Cluster และแหล่งท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้าน มีแนวทางพัฒนา ได้แก่ ส่งเสริมการค้าการลงทุน การบริการ และระบบโลจิสติกส์ให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน และกลุ่มประเทศกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม (Cambodia, Lao PDR, Myanmar, Vietnam: CLMV) และกลุ่มประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย (Indonesia, Malaysia and Thailand Growth Triangle : IMT-GT) อีกทั้งการส่งเสริมสินค้าและบริการชุมชน (One Tambol and One Product: OTOP) ให้โดดเด่นและมีคุณค่า (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558, หน้า 25) ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนจะส่งผลดีต่อพื้นที่ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาค เสมือนเป็นประตูอินโดจีน (Indochina Gateway) เชื่อมโยงกับประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

จังหวัดมุกดาหารเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน

ระยะทาง 72 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 642 กิโลเมตร(สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2565) ประกอบไปด้วย 7 อำเภอ ประชากรรวม 339,000 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร, 2560) มีทำเลที่ตั้งอยู่ปลายทางด้านตะวันออกสูงสุดของประเทศไทยตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เชื่อมโยงกับสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เข้าสู่แขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงใหญ่ที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองรองจากนครหลวงเวียงจันทน์ ที่มีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน อีกทั้งเป็นศูนย์กลางทางการค้าของ สปป.ลาว (อ้างแล้ว, 2560)

อำเภอห้วยใหญ่ ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของจังหวัดมุกดาหาร ห่างจากศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร ประมาณ 33 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2565) มีชายแดนติดแม่น้ำโขงด้านเมืองไซบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นหนึ่งในพื้นที่หลักของจังหวัดมุกดาหาร ที่รัฐบาลประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบไปด้วย ตำบลห้วยใหญ่ ตำบลปงขาม ตำบลบางทรายน้อย และตำบลชะโนด รวมทั้งหมด 38 หมู่บ้าน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 80.80 มีอาชีพทำนาเป็นหลัก รายได้เฉลี่ยต่อคน/ต่อปี 40,520 บาท โดยเฉลี่ยรายได้ต่ำสุดต่อคน/ต่อปี อยู่ตำบลชะโนด 36,936 บาท อัตราความเติบโตทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่พ.ศ. 2549-2551 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 4.26 เท่านั้น (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอห้วยใหญ่, 2563)

ภาพที่ 1. แผนที่จังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: สำนักบริหารพื้นที่มุกดาหาร (2565)

จากความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอำเภอห้วยใหญ่ โดยเฉพาะการสร้างและกระจายรายได้ไปสู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกระจายลงสู่พื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยตรง ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นอำเภอขนาดเล็ก หากแต่มีศักยภาพในพื้นที่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เช่น เมืองชายแดนที่ติดแม่น้ำโขง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และเป็นเมืองกึ่งกลางเชื่อมโยงกับอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ตลอดจนพื้นที่นี้ยังอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร
- 2) เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

แนวคิดและทฤษฎี

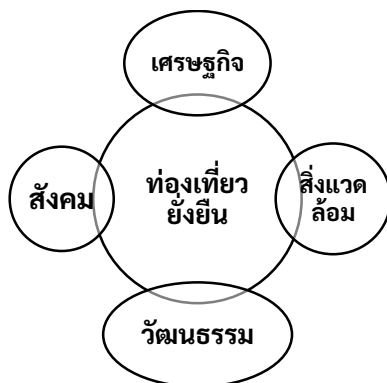
แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชน ซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลง และทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา นั่นคือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ สามารถจัดความยากจนและความลำบาก เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และควรจะมีวิถีดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย 2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบการนำของเสียกลับมาใช้อีก เพื่อเป็นการประหยัดและการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ 3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป และ 4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องมีการใช้ทรัพยากรคุ้มค่าและชาญฉลาดที่สุด มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขต เพื่อให้คนรุ่นหลังมีโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป (สำนักงบประมาณของรัฐบาล, 2564, หน้า 6-7) (ภาพที่ 2)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการและดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะเดียวกัน ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ แต่ส่งผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้น้อยที่สุด

ภาพที่ 2. หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา: สำนักงบประมาณของรัฐบาล (2564)

แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้เห็นว่า การท่องเที่ยวต้องมุ่งเน้นคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

Shirley, E (1992) อธิบายถึง หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย ประการที่หนึ่ง **อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี** หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ต้องมีวิธีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เพียงพอ ประหยัดและมีประสิทธิภาพอย่างที่สุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้ให้มากที่สุดและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีใหม่ๆ ประการที่สอง **ลดการบริโภคและการใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดการก่อของเสีย** ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพหรืออาจจะหาทรัพยากรที่มีความเหมือนกันมาใช้ทดแทนกันได้ เพื่อเป็นการลดการใช้ทรัพยากรที่อาจจะหมดสิ้นไป ประการที่สาม **รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาต้องมีการวางแผนที่สามารถขยายฐานการท่องเที่ยว โดยรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมไว้ โดยการเพิ่มกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ปั่นจักรยานชมทัศนียภาพ และการล่องแม่น้ำ เป็นต้น ประการที่สี่ **ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่ไปด้วย เพื่อให้การพัฒนาในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ประการที่ห้า **ต้องใช้การท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น อีกทั้งสรรหาทรัพยากรที่โดดเด่นของท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ได้ เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ๆในแต่ละตำบลตามนโยบาย “ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ” ประการที่หก **มีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันในท้องถิ่น** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรทำงานร่วมกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำงานในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ หรือเป็นหน่วยงานร่วม

ส่งเสริมการท่องเที่ยว ประการที่เจ็ด **หมั่นประชุมหรือปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานงานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดจนหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ประการที่แปด **พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้** โดยจัดให้มีการอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จ จะทำให้บุคลากรมีความรู้หรือแนวทางในการปฏิบัติมากขึ้น นับว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว ประการที่เก้า **จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่นั้น ๆ ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อความสะดวกในการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนหรืออาจจะทำให้อยู่ในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว หรือวีดีโอแนะนำ เป็นต้น และประการสุดท้าย **ประเมิน ตรวจสอบ และวิจัย** ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นด้วยใบประเมินผล รวมทั้งการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบผลของการบริการและนำมาปรับปรุง แก้ไขการจัดการ และการบริการให้มีประสิทธิภาพจากหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำคัญในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องถูกนำมาใช้อย่างชาญฉลาด ต้องทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้บรรลุหลักของการท่องเที่ยวทั้ง 4 ประการที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

แนวคิดชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ในฐานะผู้ช่วยเหลือขบวนการคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว ประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีภารกิจในการประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งมีความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) โดยมุ่งเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการบูรณาการความเชี่ยวชาญในพื้นที่ชุมชนเป้าหมายเป็นตัวตั้ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าว จะช่วยให้พื้นที่เป้าหมายได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน มีผลลัพธ์การพัฒนาเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2565, หน้า 2)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเป็นฐานหรือศูนย์กลาง (Community Based Sustainable Tourism) ที่จัดการโดยชุมชนท้องถิ่นมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ **การจัดการโดยชุมชน** โดยคนในชุมชนมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว **ตั้งอยู่บนฐานความเข้มแข็งของชุมชน** มีการผลิตที่พึ่งตนเอง มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีของดีที่ชุมชนสามารถเผยแพร่ได้ **สร้างความรับรู้และความประทับใจได้** **ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์**

และ ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตประจำวันดีขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น (พจนานวนศรี, 2540, หน้า 123)

หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว มีหลักการสำคัญ คือ ต้องมีเงื่อนไขในการเปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นได้กระทำ ซึ่งควรให้ท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเอง รวมทั้งผลักดันให้มีการนำเสนอข่าวท้องถิ่นให้คนทั่วไปรู้จักและเข้าใจท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด ชุมชนต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ยั่งยืน โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายรากฐานชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลัง รวมทั้งพยายามรักษาสัมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตที่ดีและรายได้จากการท่องเที่ยว โดยมีแนวปฏิบัติให้แก่ชุมชนท้องถิ่น คือ ไม่ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเกินขีดจำกัด โดยมุ่งหวังแต่รายได้จากการท่องเที่ยวจนกลายเป็นการทำลายรากฐานของท้องถิ่นทั้งด้านชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องช่วยกันรักษาและพัฒนาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนไว้ เช่น เทศกาล ประเพณี วิถีชีวิต สถานที่สำคัญของชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ไปเยี่ยมเยียน ตลอดจนคนในชุมชนต้องมีความรู้เรื่องการจัดการ การทำการตลาด และการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ยั่งยืน โดยอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เป็นต้น (รัชฎา ศสแสงสันต์, 2543, หน้า 25)

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีส่วนช่วยให้แผนพัฒนาต่าง ๆ มีความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่นอย่างแท้จริง และทำให้ท้องถิ่นได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างยาวนาน นอกจากนี้แนวทางในการพัฒนาชุมชนนั้นจำเป็นต้องมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กล่าวคือ การที่ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการตัดสินใจร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนในทุกระดับขั้นตอน

นโยบายการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรอง

คำแถลงประกอบงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลได้กำหนดให้ “การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว” เป็น 1 ใน 11 เรื่อง ภายใต้งบประมาณรายจ่ายบูรณาการ ในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว งบประมาณทั้งสิ้น 4,653.8 ล้านบาท เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีเป้าหมายเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและมีอัตราการขยายตัวของการลงทุนในอุตสาหกรรมและบริการภาคการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศควบคู่ไปกับการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเมืองหลักและเมืองรองให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเชื่อมโยงต่อเนื่องไปยังภูมิภาค พัฒนาความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในทุกกระดับ ลดความเหลื่อมล้ำโดยกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (รัฐบาลไทย, 2564)

ดังนั้น สิ่งที่สำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง คือ การเพิ่มเรื่องของการชูอัตลักษณ์เมืองรอง ในการสร้างสรรค์สินค้า สร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของ

กลุ่มเป้าหมายทั้งในตลาดต่างประเทศและในประเทศ ดังนั้น ความสำคัญเรื่องการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว การทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะชุมชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด โดยการส่งเสริมเมืองรองและชุมชนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ **รูปแบบที่ 1** การสร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวที่กระจายการเดินทางจากเมืองหลักเข้าสู่เมืองรองและชุมชน ภายใต้แนวคิด A B C กล่าวคือ A = Additional คือ เส้นทางเมืองหลักเชื่อมเมืองรอง: เชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง, ขอนแก่น-มหาสารคาม และหาดใหญ่-พัทลุง B = Brand New คือ เมืองรองศักยภาพ: แม่ฮ่องสอน, เพชรบูรณ์, อุทัยธานี, เลย, อุบลราชธานี, บุรีรัมย์, สกลนคร, จันทบุรี, ตราด, ราชบุรี, สมุทรสงคราม, สตูล และนครศรีธรรมราช C = Combined คือ เส้นทางเมืองรองเชื่อมเมืองรอง: สุโขทัย-กำแพงเพชร, น่าน-แพร่, อุตรธานี-หนองคาย, นครพนม-มุกดาหาร, สิงห์บุรี-อ่างทอง, นราธิวาส-ยะลา-ปัตตานี **รูปแบบที่ 2** ประเมินศักยภาพเมืองรอง โดยพิจารณาจำนวนผู้เยี่ยมชมเข้าพื้นที่ร่วมกับอัตราการเข้าพักแรม โดยสามารถแบ่งระดับจังหวัดออกเป็น 3 Tiers ประกอบไปด้วย Tier 1 จังหวัดที่มีความพร้อมสามารถเที่ยวได้และพักแรมได้ Tier 2 จังหวัดที่ควรส่งเสริมให้เที่ยวและพักแรม และ Tier 3 จังหวัดที่ควรส่งเสริมให้เที่ยวไปเข้าเย็นกลับ และ **รูปแบบที่ 3** ประเมินศักยภาพชุมชน โดยทำงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเจ้าของแหล่ง เพื่อคัดกรองชุมชนที่พร้อมในการส่งเสริมให้ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565, หน้า 3-4)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองนั้น มีความสำคัญกับการกระจายรายได้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยควบคู่ไปกับการส่งเสริมเมืองรองและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดมุกดาหารจัดอยู่ในแผนการท่องเที่ยวเมืองรอง โดยรูปแบบเส้นทางเมืองรองเชื่อมเมืองอื่น ๆ เนื่องจากศักยภาพของจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ตลอดจนการเชื่อมโยงจังหวัดนครพนม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอห้วยใหญ่ ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างอำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และอยู่ในพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของรัฐบาลอีกด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากอำเภอห้วยใหญ่เป็นอำเภอขนาดเล็ก แต่มีศักยภาพการท่องเที่ยว เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติและเป็นเมืองที่ชายแดนติดแม่น้ำโขง ที่มีทัศนียภาพที่สวยงามและสงบ เหมาะแก่การพักผ่อน เนื่องจากการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวครั้งแรกของอำเภอ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้ได้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้ครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งช่วงเวลาการลงพื้นที่อยู่ในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด 19 และด้วยมาตรการกระทรวงสาธารณสุข จึงมีความจำเป็นในการจำกัดกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่นี้

เหตุผลที่การศึกษานี้เลือกใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เนื่องจากการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวครั้งแรกของอำเภอ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้ได้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด เนื่องจากบางสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่เคยมีการจัดทำข้อมูลมาก่อน และไม่เคยมีข้อมูลปรากฏในสื่อใด อีกทั้งช่วงเวลาการลงพื้นที่อยู่ในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด 19

และด้วยมาตรการป้องกันของกระทรวงสาธารณสุข จึงมีความจำเป็นในการจำกัดกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และการสังเกตการณ์ (Observation)

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1) การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Review) เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ก) เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ประกาศ กฎกระทรวงของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แผนการพัฒนากองการท่องเที่ยว เป็นต้น และ ข) เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2) การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นกระบวนการเก็บข้อมูลโดยใช้การสำรวจสภาพทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไปของพื้นที่ และข้อมูลประวัติของสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง และที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง ซึ่งผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในพื้นที่วิจัยยิ่งขึ้น รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่

3) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นรูปแบบที่ใช้แนวการสัมภาษณ์กลุ่มในการวิเคราะห์ชุมชน โดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ แบ่งออกเป็น 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลห้วยใหญ่ ตำบลชะโนด ตำบลบางทรายน้อย และตำบลปงขามดงหมู เพื่อให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการทั้งส่วนราชการและผู้ประกอบการท่องเที่ยว

การลงพื้นที่วิจัย

การลงพื้นที่วิจัย มีขั้นตอนและการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เช่น ประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐข้าราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่รู้จักในพื้นที่ในการช่วยติดต่อกับประชาชนในชุมชน โดยการนัดหมายผ่านทางโทรศัพท์ มีการแนะนำตัว สร้างความรู้จักและคุ้นเคย เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ในช่วงเริ่มต้น ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับโครงการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักทราบก่อน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยอย่างละเอียด จากนั้นผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละตำบลอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วนที่สุด อีกทั้งผู้วิจัยยังเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลอภิปรายจุดเด่น จุดด้อยของพื้นที่ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น และนำเสนอหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่อไป ในการสนทนากลุ่มย่อยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่

ก) กลุ่มผู้นำในพื้นที่ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอาวุโส นักพัฒนาชุมชน และกำนัน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความคุ้นเคยในพื้นที่และชาวบ้าน อีกทั้งกลุ่มนี้สามารถประสานงานและความร่วมมือกันคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และเข้าใจสภาพปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ข) ภาคประชาชน คือ ผู้ประกอบการที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการที่พัก โฮมสเตย์ ร้านอาหาร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว มีความคุ้นเคยและเข้าใจสภาพโดยทั่วไปในพื้นที่และปัญหาในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

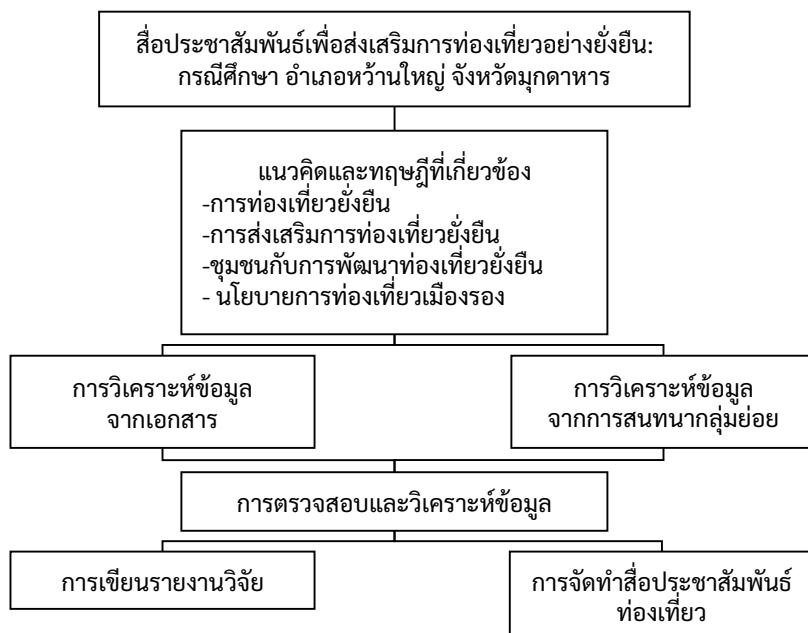
3) การสรุปผลการวิจัย ในกระบวนการนี้เป็นการสรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบโจทย์วิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบเชิงคุณภาพโดยอาศัยเทคนิคที่สำคัญ คือ การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เช่น นำข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย มาตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และนำมาตรวจสอบกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์กระบวนการดำเนินงานโดยตรง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นครั้งแรกสำหรับการจัดเตรียมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ เพื่อให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของส่วนราชการและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ หลังจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยมีการจำแนกเนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และนำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการค้นคว้ามาประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเขียนเป็นรายงานการวิจัย และสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวและแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ภาพที่ 3. กรอบการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์มีดังนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า อำเภอห้วยน้ำใหญ่เป็นอำเภอขนาดเล็ก มีพื้นที่ประมาณ 84.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 52,800 ไร่ หากแต่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีจุดเน้นที่การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายในพื้นที่ โดยจากการลงพื้นที่สำรวจทางภูมิศาสตร์ พบว่า อำเภอห้วยน้ำใหญ่ตั้งอยู่กึ่งกลางและสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม นอกจากนี้ พื้นที่นี้ยังมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งฝั่งตรงข้ามคือ เมืองไซบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนอำเภอดงกลาวยังอยู่ในหนึ่งในพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

นอกจากนี้ อำเภอยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แก่งกะเบา หาดมโนภิรมย์ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะศาสนา เช่น วัดสองคอน (ศาสนาคริสต์) วัดมโนภิรมย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานอุบล ภูมสะหวัน และศาลาว่าการอำเภอหลังเก่า เป็นต้น

อำเภอห้วยน้ำใหญ่มิม่มีการจัดกิจกรรมที่บริเวณแก่งกะเบา มีการสร้างองค์พระพุทธรูปองค์มุกดานาราช เพื่อเป็นสถานที่สักการบูชาด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อของคนในพื้นที่และประชาชนทั่วไป ตลอดจนการจัดอีเวนต์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะกิจกรรมแห่ดาวที่เป็นของศาสนาคริสต์ ซึ่งมีการจัดงานทุก ๆ ปี รวมทั้งมีโฮมสเตย์ริมแม่น้ำโขงให้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่และสนทนากลุ่มย่อย มีข้อค้นพบว่า อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหารยังมีอุปสรรคบางประการต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ คือ **ด้านการคมนาคม** ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร เช่น ยังไม่มีป้ายบอกเส้นทางสู่สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้ทางอำเภอได้รับจัดสรรงบประมาณแล้ว แต่การจัดทำป้ายบอกสถานที่ที่จะต้องจัดทำตามมาตรฐานที่ทางราชการกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังไม่มีการสื่อสารระหว่างอำเภอ ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการเดินทาง **ด้านความมีชื่อเสียงของอำเภอ** เนื่องจากอำเภอห้วยน้ำใหญ่ ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนภายนอก จึงทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวมีไม่มากเท่าที่ควร **ด้านการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ** สืบเนื่องจากอำเภอห้วยน้ำใหญ่เป็นอำเภอที่มีขนาดเล็กและอยู่ติดชายแดน จึงทำให้การจัดสรรงบประมาณล่าช้าและจำกัด ไม่สามารถส่งเสริมและลงทุนด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ **ด้านปัญหาตามแนวชายแดน** พบว่าการลักลอบค้ายาเสพติดตามแนวชายแดนริมแม่น้ำโขง อาจกลายเป็นความกังวลของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม ทางอำเภอมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครเฝ้าระวังในพื้นที่อย่างเข้มงวดและสม่ำเสมอ **ด้านสาธารณูปโภค** เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา พบว่ายังไม่เพียงพอในบางพื้นที่ นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงตามแนวชายแดนและมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ทำให้มีคำสั่งปิดด่านประเพณี (เสาร์-อาทิตย์) หน้าวัดสองคอน ทำให้ชาวบ้านสูญเสียรายได้เป็นอย่างมาก

ภาพที่ 4. พญาศรีภุชงค์มุกดานาคราชที่แก่งกะเบา
ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

ภาพที่ 5. พิพิธภัณฑ์หนูฮัก พุมสะหวัน
ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

ภาพที่ 6. วัดมโนภิรมย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

ภาพที่ 7. การจัดงานแห่ดาวที่วัดสองคอน (คริสต์)
ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

ภาพที่ 8. ศาลาว่าการอำเภอหลังเก่า
ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

ภาพที่ 9. บรรยากาศโฮมเตย์ริมแม่น้ำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 19 ส่งผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนและเศรษฐกิจในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้รับความกระทบ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย หากพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ที่มีสัดส่วนของธุรกิจท่องเที่ยว จากการอ้างอิงตัวเลขรายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก พบว่า ประเทศที่ได้รับผลกระทบจาก โควิด 19 มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก คือ ประเทศไทย โดยคิดเป็นร้อยละ 22 ของ GDP ของประเทศ (สยามรัฐออนไลน์, 2563) ในส่วนของอำเภอห้วยน้ำใหญ่ ก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว มีการสั่งปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวและด่านประเพณีออกไปอย่างไม่มีกำหนดเช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น นำมาสู่การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอห้วยน้ำใหญ่ ให้กลายเป็นเมืองแห่งการพักผ่อนหย่อนใจ ควบคู่ไปกับการคงความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงและรากเหง้าทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบแผ่นพับ(Brochure) และแผนที่แนะนำเส้นทางท่องเที่ยว

ในอำเภอ ซึ่งข้อมูลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งหมดจากงานวิจัยนี้ ทางอำเภอจะมีการดำเนินการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ต่อไปในอนาคต เพื่อประชาชนทั่วไปรู้จักพื้นที่นี้ให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

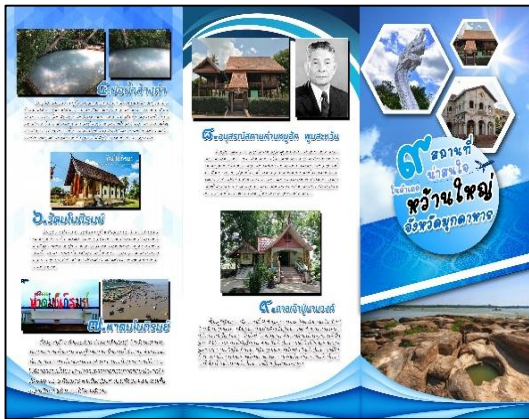
ภาพที่ 10. แผนที่ท่องเที่ยวอำเภอห้วยใหญ่

ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

จากภาพที่ 10 เนื่องจากปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของนักท่องเที่ยว คือ ไม่ทราบว่ามีอำเภอไหนมีสถานที่ท่องเที่ยวใดบ้าง อีกทั้งอำเภอห้วยใหญ่นั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักและเสมือนเป็นเส้นทางผ่านไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ อำเภอธาตุพนมและอำเภอเมืองมุกดาหาร จึงทำให้พื้นที่นี้ถูกละเลยและไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้น การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว จะช่วยประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักพื้นที่นี้มากยิ่งขึ้น ในกระบวนการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อจัดทำข้อมูลและถ่ายภาพสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆในพื้นที่ อีกทั้งมีการประชุมหารือร่วมกับทางอำเภอ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและชาวบ้านในพื้นที่ สื่อประชาสัมพันธ์จะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อมูลและประวัติของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่และสามารถเลือกสถานที่ท่องเที่ยวได้ตรงตามความต้องการของตนเอง จากรูปภาพนี้ จะพบว่าแหล่งท่องเที่ยวจะอยู่เรียงรายตามแนวยาวเลาะริมชายฝั่งแม่น้ำโขง อีกทั้งการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งไม่ห่างไกลกันมากนัก

จากการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในภาพที่ 10 นำมาสู่การจัดทำแผนแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งหมด 9 สถานที่ที่นักท่องเที่ยวควรมาเยี่ยมชมในอำเภอห้วยใหญ่ ในภาพที่ 11 และ 12 ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แก่งกะเบา ตั้งอยู่ในเขตบ้านนาแกน้อย หมู่ที่ 10 ตำบลปงขาม เป็นแก่งหินยาวเหยียดตามลำน้ำโขง และโขดหินขวางกั้นแม่น้ำโขง สายน้ำโขงที่ไหลมาจะกระทบกับแก่งหิน การกัดเซาะ ทำให้เกิดรูปร่างที่สวยงามแปลกตา ในฤดูแล้งน้ำลดจะเห็นเกาะแก่งกลางน้ำ และหาดทรายสวยกว่าฤดูอื่น ๆ บนฝั่งเป็นลานหินกว้างใหญ่ นอกจากนี้ยังมีประติมากรรมพญานาคหินอ่อน นามว่า “พญาศรีสุทนต์มุกดานาคราช”

ภาพที่ 11-12. แผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอำเภห้วยใหญ่

ที่มา: ผู้วิจัย (2563)

วัดสองคอน สักการสถานพระมารดาแห่งมรณสักขี วัดสองคอน ตั้งอยู่ที่ บ้านสองคอน ต. ปังขาม อ. ห้วยใหญ่ เป็นโบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก สร้างแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ที่มีความสวยงามและใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เคยได้รับรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2539 ภายในมีหุ่นขี้ผึ้งของนักบุญราศีทั้งเจ็ด ที่อุทิศชีวิตในป่าศักดิ์สิทธิ์เพื่อพิสูจน์ศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งทุก ๆ ปี ในวันที่ 22 ตุลาคม จะมีพิธีฉลองรำลึกถึงการสถาปนาแต่งตั้ง “บุญราศีมรณสักขี” และในวันที่ 16 ธันวาคมของทุกปี จะมีพิธีรำลึกบุญราศีสองคอน

วัดศรีมหาโพธิ์ ตั้งอยู่บ้านห้วยใหญ่ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยใหญ่ ภายในวัดจะมีโบราณสถาน คือ โบสถ์เก่าแก่ สร้างเมื่อพุทธศักราช 2459 ศิลปะผสมกันระหว่างไทย เวียดนาม ฝรั่งเศส ภายในโบสถ์ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนัง (ภาพวาดโบราณ) ที่ผนัง 3 ด้าน นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีกุฏิเก่าแก่ ซึ่งสร้างโดยช่างชาวเวียดนาม เป็นสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศส มีซุ้มประตูหน้าต่างเป็นรูปโค้งสวยงาม ในปัจจุบันกลายเป็นห้องสมุดประชาชนและได้ขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร ตั้งแต่พ.ศ. 2525

อาคารที่ว่าการอำเภอหลังเก่า เป็นอาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบยุโรป-โคโลเนียล เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังใหญ่สีขาว 2 ชั้น สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2467 แล้วเสร็จในพ.ศ. 2470 ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก อาคารมีลักษณะซุ้มโค้ง (Arch) สวยงามทั้งชั้นบนและชั้นล่าง เหนือซุ้มบางแห่งมีปูนปั้นรูปเทพพนมอยู่ข้างบน หน้าอาคารมีสิงห์ 2 ตัวตั้งอยู่ อาคารหลังนี้เคยใช้เป็นที่ว่าการกิ่งอำเภห้วยใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2520 ดังที่ปรากฏรูปครุฑพูนปั้นอยู่หน้าบันของอาคาร ปัจจุบันอาคารหลังนี้เป็นกุฏิพระสงฆ์ ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน กรมศิลปากร เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2541

บ่อน้ำส้างคำ ตั้งอยู่ที่บ้านดอนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยใหญ่ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ มีน้ำไหลผ่านตลอดปี ใช้หล่อเลี้ยงชาวบ้านดอนม่วงและชาวห้วยใหญ่ตลอดมา บ่อน้ำส้างคำเป็นบ่อใช้สอย มีพื้นที่ 5 ตารางกิโลเมตร บนเนื้อที่ป่า 2 ไร่ แบ่งออกเป็น 2 บ่อ บ่อบนสำหรับใช้ดื่มกิน ห้ามผู้ใดลงในบ่อเด็ดขาด ส่วนบ่อล่างเป็นบ่อน้ำอาบ เมื่อครั้งที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จตรวจหัวเมืองในมณฑลอีสาน พ.ศ. 2449 พระองค์เสด็จทางเรือและขึ้นพักแรมที่บ้านห้วยใหญ่ ชาวบ้านจึงได้นำน้ำจากบ่อส้างคำถวายพระองค์

วัดมโนภิรมย์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง บ้านชะโนด หมู่ที่ 1 ตำบลชะโนด อำเภอมัญจาคีรี เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นโดยช่างจากนครเวียงจันทน์ ต่อมาในพ.ศ. 2230 เกิดไฟไหม้วัดเสียหายอย่างมาก และได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จเมื่อพ.ศ. 2454 ที่มีสถาปัตยกรรมเป็นศิลปะลาวแบบเวียงจันทน์ที่ผสมผสานศิลปะภูวน เช่น พระประธานปางนาคปรก พระองค์แสนและซุ้มบันไดโบสถ์ที่เก่าแก่และงดงาม

หาดมโนภิรมย์ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลชะโนด อำเภอมัญจาคีรี เป็นหาดทรายซึ่งทอดยาวอยู่ใกล้กับวัดมโนภิรมย์ ช่วงฤดูแล้งเริ่มจากเดือนพฤศจิกายน น้ำเริ่มลดลงจนสามารถมองเห็นหาดทรายได้กว้างไปถึงกลางแม่น้ำโขง และมีความยาวหาดทรายจากทิศเหนือ-ทิศใต้ ประมาณ 1.5-2 กิโลเมตร หากยืนอยู่บนหาดมโนภิรมย์ จะสามารถเห็นสะพานมิตรภาพไทย-ลาวได้อย่างชัดเจน

อนุสรณ์สถานท่านหนูฮัก พูมสะหวัน ตั้งอยู่ที่บ้านพาลูกา ตำบลชะโนด ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน คือ อดีตประธานประเทศลาว เคยพำนักที่บ้านพาลูกา แขวงเมืองมุกดาหาร (ปัจจุบันขึ้นกับตำบลชะโนด อำเภอมัญจาคีรี) ท่านดำเนินชีวิตที่ห้วยใหญ่และเรียนหนังสือจนจบการศึกษาขั้นต้นที่ห้วยใหญ่ ก่อนจะย้ายตั้งถิ่นฐานที่เมืองคันทบุรี ก่อนจะเติบโตในหน้าที่การงานจนดำรงตำแหน่งประธานประเทศ สปป.ลาว ปัจจุบันบ้านที่ท่านเคยพำนักยังคงเหลือเสาด้านเพียงเสาเดียวเป็นอนุสรณ์ ญาติพี่น้องลูกหลานทั้งจากไทยและสปป.ลาว จึงร่วมใจกันสร้างเรือนอนุสรณ์สถาน บริเวณที่ตั้งเรือนเดิมของท่าน เพื่อระลึกถึงอดีตประธานประเทศลาวท่านนี้

ศาลเจ้าปู่นามวงค์ ตั้งอยู่บ้านดาวเรือง หมู่ที่ 9 ตำบลบางทรายน้อย อำเภอมัญจาคีรี เจ้าปู่นามวงค์หรือเจ้าปู่นามวงค์ ตำแหน่งทหารเอก ผู้นำกองทัพไปปราบจีนฮ่อ ในสมัยพระเจ้าตากสิน แห่งกรุงธนบุรี ในพ.ศ. 2313 จนได้รับชัยชนะ จากนั้นเจ้าปู่นามวงค์จึงได้รวบรวมไพร่พลต่าง ๆ มาก่อตั้งบ้านในนาม “บ้านบางทรายน้อย” เมื่อเจ้าปู่นามวงค์สิ้นชีวิต ชาวบ้านบางทรายน้อยทุกคนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อเจ้าปู่นามวงค์จึงได้ก่อตั้งศาลเจ้าปู่นามวงค์เพื่อสักการบูชา

ในการจัดทำแผนฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวจากการสังเกตและสอบถามจากบุคคลผู้เกี่ยวข้อง เช่น ประชาชนชาวบ้าน ราษฎรอาวุโส เนื่องจากบางสถานที่ไม่พบประวัติ และไม่มีหลักฐานปรากฏเอาไว้ เช่น บ่อน้ำสามคำและศาลเจ้าปู่นามวงค์ จากรูปจะเห็นได้ว่าอำเภอมัญจาคีรีมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศาสนา และประวัติศาสตร์ ดังนั้นการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งบางสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่เคยปรากฏในสื่อต่างๆ ทั้งนี้หน่วยงานระดับอำเภอจะดำเนินการเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กและเว็บไซต์ ให้แก่นักท่องเที่ยวในลำดับต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาพบว่า อำเภอมัญจาคีรีถือว่าเป็นอำเภอขนาดเล็ก และเป็นพื้นที่ศูนย์กลางระหว่างอำเภอมุกดาหารและจังหวัดนครพนม หากแต่พื้นที่ดังกล่าวไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป หรือแม้กระทั่งชาวมุกดาหารบางคนยังไม่รู้จักอำเภอนี้ ทำให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวไม่มากนัก สิ่งเหล่านี้กลายเป็นปัญหาหลักของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอนี้

ปัญหาประการที่สอง คือ อำเภอมีระยะทางห่างจากตัวเมือง 30 กิโลเมตร ศูนย์ราชการต่าง ๆ แยกออกจากตัวเมือง ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การเดินทางไม่สะดวกต่อการติดต่อกับทางราชการ รวมทั้งการไม่มีรถโดยสารประจำทางและรถสาธารณะ สำหรับอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เข้ามา

ท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งผลที่ตามก็คือ การพัฒนาเศรษฐกิจภายในพื้นที่ไม่ค่อยขยายตัว และการลงทุนประกอบธุรกิจในพื้นที่มีจำนวนไม่มากนัก

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้คนทั่วไปรู้จักอำเภอนี้มากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยว และแผ่นพับแบบสั้น (โบชัวร์) แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับหลักการบางประการของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดของ Shirley (1992) กล่าวคือ ด้านการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม อำเภอมะนังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายตามที่ได้อ้างอิงมาข้างต้น นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง เช่น กิจกรรมนั่งเรือชมแม่น้ำโขงและเกาะแก่งกลางแม่น้ำ การสร้างโฮมสเตย์ริมแม่น้ำโขง เป็นต้น ซึ่งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักพื้นที่นั้นมากขึ้น ตลอดจนการจัดการกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและต้องการมาเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรม

ประเด็นต่อมา การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีการประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะทางสถาบันการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการใช้การท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยอำเภอยุทธยาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแหล่งที่พักใหม่ ๆ ในแต่ละตำบลตามนโยบาย “1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์” (One Tambol One Product: OTOP) ดังนั้นการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว คือ การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้แพร่หลาย และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

ด้านการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันในท้องถิ่น อำเภอมีการทำงานร่วมกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น การร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เพื่อปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวตามตำบลต่าง ๆ นอกจากนี้ อำเภอมีการประชุมหารือและประสานงานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่ มีการจัดประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว

ประการสุดท้าย ด้านการจัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยว ทางอำเภอได้ร่วมมือกับผู้วิจัยจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่อย่างสมบูรณ์ และครบถ้วนในรูปแบบของสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ และแผนที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การศึกษาครั้งนี้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ถือเป็นครั้งแรกในการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างละเอียดครบถ้วน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับในระยะต่อไป อำเภอควรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เช่น การจัดทำคู่มือท่องเที่ยวผ่านการสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยว แหล่งที่พัก การเดินทาง และการจัดอบรมการทำสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรมและเว็บไซต์ ให้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล หรือการผลักดันผู้ประกอบการท่องเที่ยวใช้เทคโนโลยีเพื่อก้าวสู่เศรษฐกิจดิจิทัล

2) การปรับปรุงสถานที่ และภูมิทัศน์ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอหลังเก่าที่ปัจจุบันรกร้างและไม่มีการใช้งาน ควรนำมาบูรณะซ่อมแซมให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนริมแม่น้ำโขง อีกทั้งการจัดนิทรรศการตามสถานที่สำคัญๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ หนองผุม สะพาน เพื่อบริการถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและสปป. ลาว

3) การพัฒนาสินค้าในท้องถิ่นให้มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ของฝาก ของที่ระลึก เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนการจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้า (Outlet) ของชุมชนตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ เช่น แก่งกะเบา วัดสองคอน หาดมโนภิรมย์ เป็นต้น

4) การรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม การรักษาอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิต ศาสนา และวัฒนธรรม ในพื้นที่ไว้ให้มากที่สุด ตัวอย่างเช่น ชุมชนวัดสองคอนที่มีผู้นับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมดบ้านสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธในบริเวณใกล้เคียง โดยไม่มีความขัดแย้งหรือความบาดหมาง เนื่องจากความแตกต่างทางศาสนา ดังนั้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันเพื่อปกป้องวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

5) ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานราชการท้องถิ่นและประชาชนในอำเภอยังไม่ค่อยมีความตื่นตัว เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำเกษตรกรรมและประมงเป็นหลัก ทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องประเด็นการท่องเที่ยว อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้น ควรมีการสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มากขึ้น รวมถึงภาครัฐควรให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ซึ่งต้องใช้ข้อมูลจำนวนมากในการวิเคราะห์ ทำให้ดำเนินการด้วยความยากลำบาก จากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคของภาครัฐและเพื่อความปลอดภัยของทั้งผู้เก็บข้อมูลและผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น ในระยะเริ่มต้นของการศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ในจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงสื่อประชาสัมพันธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

2) ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) ต่าง ๆ มาใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีการจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบ QR Code การจัดทำ Page ในสื่อออนไลน์ หรือการส่งเสริมให้ Influencer ทางการท่องเที่ยวมารีวิวในอำเภอ และมีการถ่ายทำเพื่อเผยแพร่ผ่านช่องทางทั้งสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอำเภอให้แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น

3. การพัฒนาระบบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่ ทางอำเภอควรมีการจัดอบรมผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากวัสดุที่ได้ในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่และช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำในระยะยาว

4. การพัฒนาผังเมืองในพื้นที่และการบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน เนื่องจากอำเภอห้วยใหญ่ยังมีพื้นที่รกร้างเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น แก่งกะเบา วัดสองคอน หาดมนโถรมย์ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ควรประสานงานและดำเนินการจัดการพื้นที่รกร้างให้เกิดสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนในพื้นที่ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมทั้งนายอำเภอเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนในอำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของไทย ปี พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20190625160010.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560*. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114
- พจนา สวนศรี. (2540). *การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน*. การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นและหาวิธีพัฒนาโครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ. มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม.
- รัชฎา คชแสงสันต์. (2543). *การศึกษาแนวทางการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ กรณีศึกษาเกาะลิบะ จังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล
- รัฐบาลไทย. (2565). *คำแถลงประกอบงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร*. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/42246>
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). *โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่งของโลก*. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/146002>

- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). ข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว. สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. (2565). การเดินทางสู่จังหวัดมุกดาหาร. สืบค้นจาก <http://www.mukdahan.go.th/gandurntang.htm#>:
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565) Review ประเด็นการกระจายนักท่องเที่ยวสู่เมืองรอง. สืบค้นจาก https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/ga/download/article/article_20200416204742.pdf
- สำนักงานธนารักษ์พื้นที่มุกดาหาร. (2565). เกี่ยวกับจังหวัดมุกดาหาร. สืบค้นจาก <https://mukdahan.treasury.go.th/th/about/>
- สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอนาน้อย. (2563). ข้อมูลทั่วไปอำเภอนาน้อย จังหวัดมุกดาหาร. สืบค้นจาก <https://www.thaitambon/tambon/490601>
- สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร. (2560). จังหวัดมุกดาหารมีความเหลื่อมล้ำของรายได้มากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศ. สืบค้นจาก [http://mukdahan.nso.go.th/images/attachments/ Infographic/ses60_1.jpg](http://mukdahan.nso.go.th/images/attachments/Infographic/ses60_1.jpg).
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580). สืบค้นจาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/05->
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2565). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ปี พ.ศ. 2561-2563 ชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน. สืบค้นจาก https://phuket.mots.go.th/download/article/article_20180614111207.pdf

ภาษาอังกฤษ

- Shirley, E. (1992). *Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?*. United Kingdom: Earthscan.

Translated References

- Budget Division, The Secretariat of the House of Representatives. (2021). *Proposal guidelines for promoting tourism in secondary cities to distribute income from travel*. Publishing House of the Secretariat of the House of Representatives (in Thai)
- Community Development Office, Wan Yai District. (2020). *General Information of Wan Yai District*. Retrieved from <https://www.thaitambon/tambon/490601> (in Thai)
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2022). *Sustainable Community-Based Tourism Development Plan 2018-2020: Ban Bang Rong Community, Phuket Province, Andaman Tourism Development Zone*. Retrieved from https://phuket.mots.go.th/download/article/article_20180614111207.pdf (in Thai)

- Economic and Tourism Division, Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Thailand's Tourism Economy in 2017*. Retrieved from https://www.mots.go.th/download/article/article_20190625160010.pdf. (in Thai)
- Kotsangsan, R. (2000). *The Study of Ecotourism Development Guideline for Specific Islands Tourism Area: A Case Study of Lipa Island, Satun Province*. Thesis for Master degree of Science Program in Environmental Planning for Community and Rural Development, Mahidol University (in Thai)
- Ministry of Tourism and Sports. (2015). *Thailand Tourism Authority 2015-2017*. Retrieved from https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114 (in Thai)
- Mukdahan Governmental Office. (2022). Traveling to Mukdahan. Retrieved from <http://www.mukdahan.go.th/gandurntang.htm#>: (in Thai)
- Mukdahan Statistical Office. (2017). *Mukdahan Province has the 3rd largest income inequality in the country*. Retrieved from http://mukdahan.nso.go.th/images/attachments/Infographic/ses60_1.jpg. (in Thai)
- Office of Mukdahan Provincial Treasury. (2022). *About Mukdahan*. Retrieved from <https://mukdahan.treasury.go.th/th/about/> (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *Master Plan under the National Strategy (5) Tourism Issues 2018-2037*. Retrieved from <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/05-> (in Thai)
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2022, April25). *Issues on the distribution of tourists to secondary cities*. Retrieved from https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/ga/download/article/article_20200416204742.pdf (in Thai)
- Royal Thai Government. (2022). *Statement on the expenditure budget for the fiscal year 2022, General Prayut Chan-o-cha, Prime Minister, announced to the House of Representative*. Retrieved from <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/42246> (in Thai)
- Siamrath Online. (2020). *Covid-19 affects the tourism sector as the first rank in the world*. Retrieved from <https://siamrath.co.th/n/146002> (in Thai)
- Suang-sri, P. (1997). Community Based Tourism Management. *Proceedings on public opinion to the Economics of Ecosystems and Biodiversity*. Thai Volunteer Service (in Thai)

A Study of Tourism Management Capabilities of Pottery Village Entrepreneurs in Dan Kwian Village, Nakhon Ratchasima Province

Kittisak Klinmuenwai

Department Tourism Industry, Faculty of Business Administration
Vongchavalitkul University, Thailand

Abstract

The purposes of this research were to study the Management Capabilities of Pottery Village Entrepreneurs for Tourism of Dan Kwian Village, Dan Kwian Sub-district, Chokchai District, Nakhon Ratchasima Province. This is a survey research by collecting data from 98 Pottery Village Entrepreneurs for Tourism. The research result revealed that the overall value of the management capabilities of entrepreneurs is high ($\bar{X}=4.49$). When considered on a case-by-case basis, shown in the first rank, the highest average value is marketing ($\bar{X}=4.55$), followed by production ($\bar{X}=4.51$), finance ($=4.48$), and planning ($\bar{X}=4.42$). The comparisons of the differences of factors affecting the management capabilities of entrepreneurs found that the different factors of planning, production, marketing, and finance affected the management capabilities of entrepreneurs differently with a statistically significant level at .05. Multiple linear regression analysis showed that the correlation coefficient value of the management capabilities factors of entrepreneurs is related and it is related in the same way. There is a relationship between factors of the management and the capabilities of entrepreneurs in all aspects with statistically significant level at .01. According to variation value regarding the management factors affecting the management capabilities of Pottery Village Entrepreneurs for Tourism it accounts for 33.50 percent ($R^2=.335$).

Keywords

Management Capabilities, entrepreneurs, pottery village entrepreneurs for tourism

CORRESPONDING AUTHOR

Kittisak Klinmuenwai, Department Tourism Industry, Faculty of Business Administration
Vongchavalitkul University, Muang Nakon Ratchasima, 30000, Thailand.

Email: kittiya_kitty@hotmail.com

© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

การศึกษาขีดความสามารถในการจัดการ การทอ่งเที่ยวของผู้ประกอบการหมู่บ้าน เครื่องปั้นดินเผาเพื่อหมู่บ้านด้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย

สาขาวิชาอุตสาหกรรมกรรมการทอ่งเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการทอ่งเที่ยว หมู่บ้านด้านเกวียน ตำบลด้านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการทอ่งเที่ยวจำนวน 98 ราย ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการมีระดับขีดความสามารถโดยรวมต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการ มีระดับขีดความสามารถมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการตลาด ($\bar{X}=4.55$) รองลงมาด้านการผลิต ($\bar{X}=4.51$) ด้านการเงิน ($\bar{X}=4.48$) และด้านการวางแผน ($\bar{X}=4.42$) การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ พบว่า ปัจจัยทางด้านการวางแผน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินการที่แตกต่างกันส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ โดยมีความสัมพันธ์กันและมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน ซึ่งปัจจัยการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าความแปรผันของปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการทอ่งเที่ยว ได้ร้อยละ 33.50 ($R^2=.335$)

คำสำคัญ

ขีดความสามารถในการจัดการ, ผู้ประกอบการ, หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการทอ่งเที่ยว

บทนำ

ประเทศไทยมีต้นทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในหลายพื้นที่ของประเทศและสะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่มีการส่งออกในปี 2564 เมื่อเทียบกับปีก่อนลดลงร้อยละ 9.11 ซึ่งการส่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาลดลงตาม

ภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีความผันผวน แม้ในภาพรวมการส่งออกจะลดลงแต่การนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่จะนำเข้าจากประเทศจีน มาเลเซียและเวียดนาม โดยในปี 2563-2564 การนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเมื่อเทียบกับปีก่อนลดลงร้อยละ 3.21 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับภาวะเศรษฐกิจในประเทศที่ยังฟื้นตัวได้ไม่ดีทำให้ภาคเอกชนยังชะลอการลงทุนในปี 2564-2565 เมื่อเทียบกับปีก่อน การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในภาพรวมยังคงได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจในประเทศ ที่ทำให้การลงทุนชะลอตัวและผู้บริโภคเองก็มีปัญหาการค่าครองชีพ และหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงทำให้กำลังซื้อลดลง สำหรับการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในภาพรวมลดลงตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีความผันผวน ในส่วนของการนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาลดลงตามภาวะเศรษฐกิจที่ยังฟื้นตัวได้ไม่ดี แนวโน้มในปี 2565 คาดว่าการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการลงทุนที่จะขยายตัวตามโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของรัฐและตามภาวะเศรษฐกิจในประเทศที่มีทิศทางการขยายตัวมากกว่าปีที่ผ่านมา และสำหรับการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาคาดว่าจะมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2564)

จังหวัดนครราชสีมามีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นจุดสนใจให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เดินทางไปเยือนสัมผัสวิถีชีวิตการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในครัวเรือนเลือกซื้อสินค้าราคาโรงงาน โดยมีหมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลโชคชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประชาชนมีอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนมานานกว่า 60 ปี หลังจากคนในหมู่บ้านเริ่มเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาเมื่อมีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ติดตัวจึงกลับมาสร้างอาชีพและรายได้ให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาระบายอยู่ในชุมชน ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลด่านเกวียนรวมกัน 98 โรงงาน และยังมีชุมชนด่านเกวียนโฮมสเตย์ (Dankwian Home Stay) ที่มีเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความหลากหลายทางวิถีชีวิตชุมชน จังหวัดนครราชสีมาจึงยกระดับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แนวทางการพัฒนาบนฐานราก ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ โดยยึดความยั่งยืนของชุมชนและความสุขเป็นที่ตั้ง สร้างกระบวนการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเรียนรู้ มีโอกาสได้สัมผัสความเป็นชุมชนวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแท้จริง ทั้งในแง่ของศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี รวมถึงผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาราคาถูกจากชุมชน ที่ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เยี่ยมชมกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาได้ทุกโรงงานของชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถตกแต่งลวดลาย วาดภาพ เขียนข้อความบนผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้วยมือของตัวเอง เพื่อนำไปเป็นของฝากเป็นชิ้นเดียวในโลก หมู่บ้านด่านเกวียน ยังมีบริการบรรจุภัณฑ์และจัดส่งสินค้าตามที่อยู่ที่นักท่องเที่ยวระบุไว้ให้ เช่น สินค้าเซรามิก (เทศบาลตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา, 2564)

ดังนั้น ความสามารถในการจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ซึ่งศักยภาพการแข่งขันเป็นปัจจัยที่ใช้วัดความสามารถหรือสมรรถนะของตนเองเทียบกับคู่แข่ง การพัฒนาศักยภาพการแข่งขันให้อยู่เหนือกว่าคู่แข่งจึงเป็นเป้าหมาย

ของทุกประเทศ และทุกองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรธุรกิจศักยภาพการแข่งขันคือความสามารถในการสร้างการเติบโตให้กับธุรกิจเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทคู่แข่ง แนวทางที่จะนำมาซึ่งความได้เปรียบในปัจจุบันเหล่านี้ คือ การเพิ่มผลิตภาพและการสร้างนวัตกรรม การจัดการด้านต้นทุน คุณภาพและเวลาอย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การสร้างนวัตกรรมจะเน้นไปที่การสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่หรือผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่มีมูลค่าเพิ่มสูง จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเพื่อทราบถึงขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ เป็นการเพิ่มศักยภาพความก้าวหน้าของธุรกิจ เนื่องจากอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในหมู่บ้านด่านเกวียนได้พัฒนาเป็น “หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการจัดการธุรกิจ OTOP หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อสามารถสร้างธุรกิจให้ทันตามกระแสโลกาภิวัตน์และดำเนินธุรกิจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างศักยภาพสู่การขยายการส่งออกเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยวไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้เพิ่มอีกด้วย จึงศึกษาถึงขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยวหมู่บ้านด่านเกวียน ในการบริหารและการจัดการเพื่อให้อาสาสมัครมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืนของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยวให้เป็นหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะและขีดความสามารถ

Boyatzis (2009) ได้นิยามคำว่า Competencies เป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (Excellent Performer) ในองค์กรกับระดับทักษะความรู้ ความสามารถ โดยกล่าวว่าการวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพ ยังไม่เหมาะสมในการทำนายความสามารถหรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงออกมาได้ สำหรับความหมายของสมรรถนะ เช่นเดียวกับแนวคิดของ Spencer & Spencer (2009) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะว่า เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของแต่ละบุคคล (Underlying Characteristic) ที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลจากความรู้ ประสิทธิภาพของเกณฑ์ที่ใช้ (Criterion Reference) และ/หรือการปฏิบัติงานที่ได้ผลงานสูงกว่ามาตรฐาน (Superior Performance) และยังสอดคล้องกับ Blanchard & Thacker (2007) ได้ให้ความหมายว่า สมรรถนะหมายถึงกลุ่มความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคลที่ทำให้มีผลงานแตกต่างจากคนอื่น ๆ ตามแนวคิดของ McClelland (1999) สมรรถนะและขีดความสามารถ หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบได้ และ สี่มา สีมานันท์ (2553) ยังกล่าวถึงความสำคัญของ

สมรรถนะว่า ช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น และเข้มแข็งเอาจริงเอาจังในงานมีความกระตือรือร้นไม่ย่อท้อ
ต้องงานอย่างง่าย ๆ บุคลากรมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบอย่างสูงที่จะทำงานให้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด
บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะตามงานในหน้าที่ของตนและขององค์กร บุคลากรมีความรู้สึก
เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีส่วนร่วมในความสำเร็จและมีความรู้สึกรู้ร้อนรู้หนาวไปด้วยเมื่อองค์กรมี
ปัญหาและ เทื่อน ทองแก้ว (2560) กล่าวว่า สมรรถนะจำแนกได้เป็น 5 ประเภทคือ (1) สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมีเป็นความสามารถเฉพาะตัว คนอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ลักษณะเหล่านี้ยากที่จะเลียนแบบหรือต้องมีความพยายามสูงมาก (2) สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลกับการทำงานในตำแหน่ง หรือ บทบาทเฉพาะตัว (3) สมรรถนะองค์กร (Organization Competencies) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์กรนั้นเท่านั้น (4) สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมี หรือ ต้องทำ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น การสื่อสาร การวางแผนและการบริหารจัดการและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น (5) สมรรถนะในงาน (Functional Competencies) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตำแหน่งหน้าที่อาจเหมือน แต่ความสามารถตามหน้าที่ต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

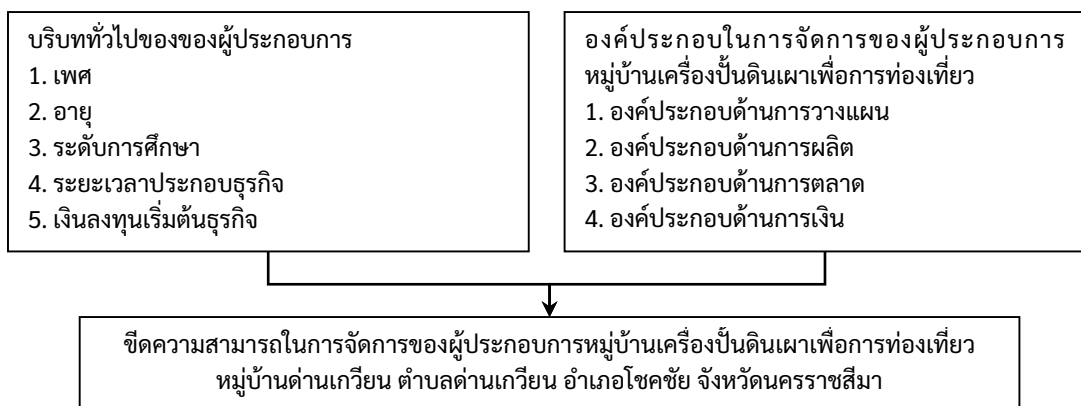
พิทยา บวรวัฒนา (2556) การบริหารจัดการเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมาย ระเบียบและนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของคนที่ทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรม และอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบความสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม เช่นเดียวกับ มัลลิกา ดันสอน (2554) การบริหาร (Administration) หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุนและการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการและวิสัย รูปชาติ (2550) กล่าวคำว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) มีที่มาในเชิงพัฒนาการขององค์ความรู้ที่แตกต่างกัน แต่ปัจจุบันได้มีการกำหนดองค์ความรู้ทั้งสองด้านมาผสมผสานและประยุกต์เข้ากับองค์กรสมัยใหม่ การบริหารและการจัดการกล่าวคือ มีนัย (Sense) ที่แตกต่างกันในด้านต่อไปนี้ (1) เกี่ยวกับประเภทขององค์กรและหน่วยงาน คำว่า “การบริหาร” นิยมใช้ในหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานราชการ ดังจะเห็นได้จากตำแหน่งบริหาร (Administration) ขณะที่คำว่า การจัดการมักหมายถึงการบริหารงานในองค์กรภาคเอกชน หรือธุรกิจมากกว่าการบริหารรัฐกิจดังจะพบเสมอว่า ตำแหน่งสำคัญในองค์กรเอกชนใช้คำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) และ (2) เกี่ยวกับระดับหรือขอบข่ายความรับผิดชอบของการดำเนินการ การบริหารบางครั้งเป็นคำที่ใช้ให้ความหมายถึงการทำหน้าที่ในระดับนโยบาย คือการตัดสินใจให้แนวทางและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นในภาพรวม ส่วนการจัดการเน้นการดำเนินงานในระดับปฏิบัติ (Policy Implementation) ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบรองลงมา หรือเป็นหน่วยงานระดับกลางหรือระดับล่างในทางวิชาการทั้งการบริหารและการจัดการ ไม่ได้มีความหมายแตกต่างกัน คำว่าการจัดการสามารถใช้ได้ในองค์กรภาครัฐ และใช้กับการดำเนินงานระดับนโยบายเช่นกัน ทั้งนี้เพราะแนวความคิดการจัดการสมัยใหม่ (Modern Management Thought) เน้นการผสมผสานองค์ความรู้ทั้งศาสตร์การบริหาร ศาสตร์การจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมศาสตร์ เข้าด้วยกันอย่างแยกไม่ออก เช่นเดียวกับ Certo and Certo (2009) กล่าวไว้ว่า

ทรัพยากรการบริหารจัดการควรประกอบด้วยคน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) วิธีการทำงาน (Method) การตลาด (Market) และเครื่องจักร (Machine) ที่จะทำให้การบริหารว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยมีการวางแผน การจัดการองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุมการทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงได้อย่างประสบผลสำเร็จ และ (Drucker, 1998) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศ ต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบและกระบวนการจัดการ

กระบวนการจัดการ (Management Process) เป็นขั้นตอนการทำงานที่ทำหน้าที่จัดการพึงปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ คือมีสิ่งนำเข้ามาผ่านในระบบการจัดการและจะผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานออกมาตามที่ต้องการ เช่นเดียวกับ (Hodgetts, 1990) มองกระบวนการจัดการภายใต้แนวคิดเชิงระบบว่า กระบวนการจัดการที่แท้จริง ก็คือการทำหน้าที่ของการจัดการ (Management Function) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ของการจัดการภายใต้เรื่องที่สำคัญ 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การวางแผนกำหนดทิศทางของหน่วยงาน (Planning the Enterprises Direction) 2) การจัดโครงสร้างองค์กรและบุคคล (Organizing and Staffing the Structure) 3) การอำนวยการเชิงการนำ และการผลักดันบุคคลากร (Leading and Influencing the Personnel) 4) การควบคุมในเชิงการปฏิบัติการและในด้านทรัพยากร (Controlling Organizational Operations and Resources)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1: การจัดการด้านการวางแผนส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน

สมมติฐานที่ 2: การจัดการด้านการผลิตส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน

สมมติฐานที่ 3: การจัดการด้านการตลาดส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน

สมมติฐานที่ 4: การจัดการด้านการเงินส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกลุ่มหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 98 ราย (เทศบาลตำบลด่านเกวียน, 2564)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยค้างนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาประกอบธุรกิจ และเงินลงทุนเริ่มต้นธุรกิจ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการเงิน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ (Likert, 1932) ดังนี้หรือตอบตามที่ปรากฏตามระดับมาตราวัด โดยกำหนดการให้คะแนน ดังนี้ 5 = ระดับขีดความสามารถมากที่สุด, 4 = ระดับขีดความสามารถมาก, 3 = ระดับขีดความสามารถปานกลาง, 2 = ระดับขีดความสามารถน้อย, และ 1 = ระดับขีดความสามารถน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะโดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามโดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ จากตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ ทฤษฎีหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัยสร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและนิยามคำศัพท์ พร้อมทั้งมีการหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่า IOC โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective

Congruence Index) พิจารณาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และนำเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความชัดเจนและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.93 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้อยู่ในเกณฑ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเพียงพอ (Cronbach, 1984) แล้วจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 98 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามโดยมีจำนวนเท่ากับจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและลงพื้นที่ในการเก็บแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมาจำนวน 98 ราย โดยการเก็บแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 แล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามทุกฉบับเพื่อนำคะแนนของแบบสอบถามแต่ละข้อไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ใช้สถิติพื้นฐานหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมถึงผลการทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง ขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาประกอบธุรกิจ และเงินลงทุนเริ่มต้นธุรกิจของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 77 คน และเพศหญิง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 78.0 และ 22.0 ตามลำดับ ในเรื่องของอายุ พบว่า มีอายุระหว่าง 25-35 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 อายุระหว่าง 36 -45 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 และอายุมากกว่า 45 ปี มีจำนวน

18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 ตามลำดับระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษา ปวช. จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 อนุปริญญา, ปวส. จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ปริญญาตรี มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 และปริญญาโท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามลำดับระยะเวลาในการประกอบกิจการ พบว่าส่วนใหญ่ 11-20 ปี มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ระยะเวลา 6-10 ปี มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 ระยะเวลา 21 ปีขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ 1-5 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 ตามลำดับเงินลงทุนเริ่มต้นธุรกิจ พบว่าส่วนใหญ่เงินลงทุน 1,000,000 – 5,000,000 บาท มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 เงินลงทุน 6,000,000 – 10,000,000 บาท มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ต่ำกว่า 1,000,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และ 11,000,000 บาทขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน มีระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการ โดยภาพรวมมีระดับขีดความสามารถมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการตลาด ($\bar{X}=4.55$) รองลงมา ด้านการผลิต ($\bar{X}=4.51$) ด้านการเงิน ($\bar{X}=4.48$) และด้านการวางแผน ($\bar{X}=4.42$) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ โดยภาพรวม

ขีดความสามารถในการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับขีดความสามารถ
ด้านการวางแผน	4.42	.661	มาก
ด้านการผลิต	4.51	.500	มากที่สุด
ด้านการตลาด	4.55	.499	มากที่สุด
ด้านการเงิน	4.48	.518	มาก
รวม	4.49	.545	มาก

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ผลการทดสอบเป็นดังนี้

ตารางที่ 2. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ

ปัจจัย		SS	Df	MS	F	Sig.
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	11.814	74	.276	1.366	.000
	ภายในกลุ่ม	2.013	14	.205		
	รวม	13.825	88			
ด้านการผลิต	ระหว่างกลุ่ม	3.714	74	.097	1.467	.001
	ภายในกลุ่ม	.567	14	.067		
	รวม	4.281	88			
ด้านการตลาด	ระหว่างกลุ่ม	2.724	74	.070	.617	.040
	ภายในกลุ่ม	1.131	14	.113		
	รวม	3.855	88			
ด้านการเงิน	ระหว่างกลุ่ม	4.340	74	.112	1.668	.000
	ภายในกลุ่ม	.697	14	.065		
	รวม	5.057	88			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน พบว่าปัจจัยทางด้านการวางแผน ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการเงินที่แตกต่างกันส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่าปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการ

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา มีข้อค้นพบดังนี้

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยวหมู่บ้านด่านเกวียน โดยมีความสัมพันธ์กัน และมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .012-.243 ซึ่งปัจจัยการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้องมีค่าไม่เกิน 0.80 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่มีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์สูงเกินไป (Multicollinearity) (Hair et al, 2010)

ตารางที่ 3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ

ปัจจัย	ด้าน การวางแผน	ด้าน การผลิต	ด้าน การตลาด	ด้าน การเงิน	ขีดความสามารถ ในการจัดการ
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	4.42	4.51	4.55	4.48	4.49
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	.661	.500	.499	.518	.545
ด้านการวางแผน					
ด้านการผลิต	.012**				
ด้านการตลาด	.225**	.206			
ด้านการเงิน	.187	.243**	-.073		
ขีดความสามารถในการจัดการ	.747**	.515**	.556**	.497**	

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการเงินส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อธิบายค่าความแปรผันของปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน ได้ร้อยละ 33.50 ($R^2=.335$)

ตารางที่ 4. การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ

ปัจจัย	β	t	p-value
ค่าคงที่ (α)	2.871	9.690	.000*
ด้านการวางแผน	.747	7.807	.000*
ด้านการผลิต	.515	4.179	.000*
ด้านการตลาด	.556	3.975	.000*
ด้านการเงิน	.497	4.637	.000*
$R^2 = .335$, Adjusted $R^2 = .331$, SE = .17428, F = 28.930, N = 48, Sig. = .000 ^b			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาประกอบธุรกิจและเงินลงทุนเริ่มต้นธุรกิจผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 78.0 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 22.0 มีอายุระหว่าง 36 -45 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.0 มีระดับการศึกษา ปวช. คิดเป็นร้อยละ 30.0 ระยะเวลาในการประกอบกิจการ

พบว่า ส่วนใหญ่ 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.0 เงินลงทุนเริ่มต้นธุรกิจ ส่วนใหญ่เงินลงทุน 1,000,000 – 5,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.0

ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน มีระดับขีดความสามารถโดยรวมต่อขีดความสามารถในการบริหารจัดการ มีระดับขีดความสามารถมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการตลาด ($\bar{X}=4.55$) รองลงมา ด้านการผลิต ($\bar{X}=4.51$) ด้านการเงิน ($\bar{X}=4.48$) และด้านการวางแผน ($\bar{X}=4.42$) ตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการวางแผน มีระดับขีดความสามารถมาก ($\bar{X}=4.42$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ติดตามข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจและนำมาประกอบการวางแผน ($\bar{X}=4.57$) รองลงมา ใช้ข้อมูลด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการวางแผน ($\bar{X}=4.50$) มีการวางแผนในการบริหารงานตามเป้าหมายที่ต้องการ ($\bar{X}=4.35$) และมีการวางแผนเกี่ยวกับคู่แข่งทางธุรกิจและลูกค้า ($\bar{X}=4.27$)

ด้านการผลิต มีระดับขีดความสามารถมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีการบริหารการผลิตเพื่อการส่งมอบให้ตรงต่อเวลา ($\bar{X}=4.60$) รองลงมา มีการบริหารจัดการต้นทุนในการผลิตสินค้าให้เหมาะสมและแข่งขันในตลาดได้ ($\bar{X}=4.51$) ผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด ($\bar{X}=4.50$) และคำนึงถึงคุณภาพในการผลิตสินค้า ($\bar{X}=4.44$)

ด้านการตลาด มีระดับขีดความสามารถมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($\bar{X}=4.65$) รองลงมา มีการหาข้อมูลทางการตลาดเพื่อการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ ($\bar{X}=4.64$) มีการประชาสัมพันธ์สินค้าทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ Facebook Line และอื่นๆ ($\bar{X}=4.50$) มีการวางแผนการออกแบบสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ($\bar{X}=4.49$) และมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการทำตลาด ($\bar{X}=4.48$)

ด้านการเงิน มีระดับขีดความสามารถมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีการวางแผน การพยากรณ์ และการคำนวณต้นทุนทางการเงิน ($\bar{X}=4.54$) รองลงมา ใช้อัตราส่วนทางการเงินต่างๆเพื่อประกอบการบริหารงาน ($\bar{X}=4.53$) ใช้หลักการบัญชีเพื่อวางแผนภาษี ($\bar{X}=4.52$) ทำประกันภัยให้กับทรัพย์สินในโรงงาน ($\bar{X}=4.51$) มีการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการขยายและพัฒนากิจการ ($\bar{X}=4.46$) วางแผนเพื่อนำเงินที่ได้จากการประกอบการไปลงทุนต่อ ($\bar{X}=4.42$) และกำหนดเงินสดในมือให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงจำนวนเงินที่จำเป็นต้องใช้จ่ายตามความจำเป็น ($\bar{X}=4.40$)

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ปัจจัยทางด้านการวางแผน ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการเงิน ที่แตกต่างกันส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า

ปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

การทดสอบสมมติฐานงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน โดยมีความสัมพันธ์กัน และมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .012 - .243 ซึ่งปัจจัยการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต้องมีค่าไม่เกิน 0.80 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่มีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์สูงเกินไป (Multicollinearity) (Hair et al, 2010)

อิทธิพลของขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการเงิน ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อธิบายค่าความแปรผันของปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ได้ร้อยละ 33.50 ($R^2=0.335$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา คือด้านการวางแผน ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการเงิน โดยทุกปัจจัยมีอิทธิพลเชิงบวกที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การวางแผนผู้ประกอบการมีการติดตามข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจและนำมาประกอบการวางแผน และใช้ข้อมูลด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ รวมทั้งวางแผนเกี่ยวกับคู่แข่งทางธุรกิจและลูกค้า ส่วนการผลิต ผู้ประกอบการดำเนินการบริหารการผลิตเพื่อการส่งมอบสินค้าให้ตรงต่อเวลา รวมทั้งการบริหารจัดการต้นทุนในการผลิตสินค้าให้เหมาะสมและแข่งขันในตลาดได้ และผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด และใส่ใจคุณภาพในการผลิตสินค้า โดยผู้ประกอบการดำเนินการการตลาด ได้ทำการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ศึกษาหาข้อมูลเพื่อการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์สินค้าทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ Facebook Line ออกแบบสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า เป็นต้น

นอกจากนั้นผู้ประกอบการยังให้ความสำคัญกับ การเงินการบัญชี โดยทำการวางแผน การพยากรณ์ และการคำนวณต้นทุนทางการเงิน ใช้อัตราส่วนทางการเงินต่างๆเพื่อประกอบการบริหารงานวางแผนภาษีและการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการขยายและพัฒนากิจการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการส่งผลต่อขีดความสามารถของผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ไชยยศ รมรัตน์บุญกิจ, คณิต เฉลยจรรยา และสุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2557) กล่าวว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์

ของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านการผลิต การตลาด การวางแผน กลยุทธ์ธุรกิจ หลักการในการจัดซื้อ การติดต่อสื่อสาร มนุษย์สัมพันธ์ในการประกอบธุรกิจ จริยธรรมและ จรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจ และภาวะผู้นำในการประกอบธุรกิจ และยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุรสิทธิ์ บุญขุนนท์ (2558) ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการนั้น ได้แก่ การมีวัตถุดิบเพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดี การได้รับใบรับรองคุณภาพการผลิตตามหลักสากลที่ลูกค้ากำหนด มีการแลกเปลี่ยนสารสนเทศกับลูกค้า และการเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้า การมีกระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการผลิต ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การพยากรณ์ และการเติมเต็มสินค้า การมีระบบควบคุมคุณภาพและการประกัน คุณภาพสินค้า การส่งมอบสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามข้อกำหนด และประสิทธิภาพต้นทุนทำให้มีความสามารถในการแข่งขันในการทำธุรกิจส่งออก เป็นต้น และยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นวฉวี แสงชัย และพงศวัณธิ์ สินงาม (2561) พบว่าผู้ประกอบการ ต้องมีสมรรถนะ ประกอบด้วย การจัดการด้านการผลิต การตลาด การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจ หลักการในการจัดซื้อ การติดต่อสื่อสาร มนุษย์สัมพันธ์ในการประกอบธุรกิจ จริยธรรมและจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจ และภาวะผู้นำในการประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และอาชีพ การมีภาวะผู้นำหรือทักษะผู้นำและมีความมั่นใจในตัวเอง การวางแผนทรัพยากรองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการวางแผน ผู้ประกอบการควรเพิ่มความรู้ในการวางแผนเกี่ยวกับคู่แข่งทางธุรกิจและลูกค้าให้มากขึ้นเพื่อสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้มากขึ้นและต่อยอดได้ในวงกว้าง
2. ด้านการผลิตเนื่องจากผู้ประกอบการได้ให้ความสำคัญด้านการผลิตในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องรักษาระดับขีดความสามารถด้านการผลิตอย่างต่อเนื่องและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอย่างยั่งยืน
3. ด้านการตลาดผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในระดับมากที่สุด แต่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญการออกแบบสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้มากขึ้น และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์สินค้าทางสื่อออนไลน์ เพื่อสามารถทันต่อสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน
4. ด้านการเงินผู้ประกอบการควรมีการวางแผนการเงินอย่างถี่ถ้วน ควรกำหนดเป้าหมายและ คำนึงถึงจำนวนเงินที่จำเป็นต้องใช้จ่ายตามความจำเป็นเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันส่งผลต่อการประกอบธุรกิจ และทำประกันภัยทรัพย์สินเพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขีดความสามารถในการจัดการของผู้ประกอบการผู้ประกอบการหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว หมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยเชื่อมโยงในส่วนของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ในการประกอบธุรกิจได้ในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง ภาษาไทย

- ไชยยศ รมรัตน์บุญกิจ, คณิต เฉลยจรรยา และสุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2557). การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบการใหม่ในอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, 26(90), 57-64.
- เทศบาลตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. (2564). *ข้อมูลทั่วไปสภาพทางเศรษฐกิจ*. สืบค้นจาก <http://www.dankwiancity.go.th/info.php?cg=2&ct=10>.
- เทศบาลตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. (2564). *ข้อมูลประชากร*. สืบค้นจาก <http://www.dankwiancity.go.th/info.php?cg=2&ct=10>.
- θειออน ทองแก้ว. (2560). *สมรรถนะ (Competency) : หลักการและแนวปฏิบัติ*. สืบค้นจาก <https://www.competency.mju.ac.th/doc/22141.doc>.
- นวลฉวี แสงชัยและพงศวิณ สีนงาม. (2561). การออกแบบแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 28(2), 71-80.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2556). *ทฤษฎีองค์การสาธารณะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2554). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซ์เบอร์เน็ท จำกัด.
- วิชัย รูปขาคดี. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2564). *ภาวะอุตสาหกรรมรายไตรมาสและรายปี 2564*. สืบค้นจาก <https://www.oie.go.th/assets/portals/1/filesups/2/files/reports/oie-annualreport2564.pdf>.
- สีมา สีมานนท์. (2553). “การพัฒนากระบวนการไทย: ประเด็นท้าทายมิติแห่งมนุษย์ ในประเทศไทยกับการพัฒนาที่ไม่สิ้นสุด บทบาทที่พึงเป็นของภาครัฐ”. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรสิทธิ์ บุญขุนนท์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งของประเทศไทย : บริษัทผลิตอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออก. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 20(1), 20-32.

ภาษาอังกฤษ

- Blanchard, P. N., & Thacker, J. W. (2007). *Effective Training Systems, Strategies, And Practices*. (3rd ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Boyatzis, R.E. (2009). *The Competence manager: A model for effective performance*. New York: Wiley.
- Certo, S. C., & Certo, T. S. (2009). *Modern Management: Concepts and Skills*. (11thed). New Jersey: Prentice-Hall.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of psychology testing*. New York: Harper.
- Drucker, F. P. (1998). *Knowledge-Worker Productivity: The Biggest Challenge*. California: Harvard Business School Publishing
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Pearson: New York.
- Hodgetts, R. M. (1990). *Management: Theory process and practice*. (5thed.). New York: Harcourt Brace Javanovich.
- Likert, R. (1932). “A Technique for the Measurement of Attitudes”. *Archives of Psychology*, New York: The Science Press.

- McClelland, D. C. (1999). *"Identifying Competencies with Behavioral-event interviews"*. *Psychological Science*, 9(5). Retrieved from http://www.eiconsortium.org/research/business_case_for_ei.htm.
- Spencer, M., & Spencer, M. S. (2009). *Competence at work: Models of Superiors Performance*. New York: John Wiley & Sons.

Translated References

- Boonchunon, S. (2015). Factors Influencing Competitiveness of Frozen Seafood Industry in Thailand: Frozen Seafood Export Company. *Journal of the Association of Researchers*, 20(1), 20-32. (in Thai)
- Bowonwattana, P. (2013). *Theory of Public Organizations*. (16thed.). Bangkok: Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Dan Kwian Subdistrict Municipality, Chokchai District, Nakhon Ratchasima Province. (2564). *Demographic information*. Retrieved from <http://www.dankwiancity.go.th/in.info.php?cg=2&ct=10>. (in Thai)
- Dan Kwian Subdistrict Municipality, Chokchai District, Nakhon Ratchasima Province. (2564). *General information on economic conditions*. Retrieved from <http://www.dankwiancity.go.th/info.php?cg=2&ct=10>. (in Thai)
- Office of Industrial Economics Ministry of Industry. (2021). *Quarterly and Yearly Industry Outlook 2021*. Retrieved January 19, 2021, from <https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/reports/oie-annual.report2564.pdf>. (in Thai)
- Rassameethammachot, S. (2006). *Guidelines for developing human potential as well*. Competency-Based Learning. (3rded.). Bangkok: SE-Education Public Company Limited. (in Thai)
- Ruenbunkit, C., Chalajanya, K., & Pintaphaet, S. (2014). The competency development of new entrepreneurs in food industry. *Journal of Technical Education Development*, 26(90), 57-64. (in Thai)
- Rupkhaee, W. (2007). *Philosophy of Sufficiency Economy and Development Management*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Sangchai, N. & Sinngam, P. (2018). Training Program Designing for Initial Development of Entrepreneurs in Khonkaen Province. *Payap University Journal*, 28(2), 71-80. (in Thai)
- Simanan, S. (2010). *The development of the Thai bureaucracy: the challenge of human dimensions in Thailand with endless development The role that the government should play*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Thongkaew, T. (2017). *Competency: Principles and Practices*. Retrieved from <https://www.competency.mju.ac.th/doc/22141.doc>. (in Thai)
- Tonsorn, M. (2011). *Organizational behavior*. Bangkok: Exbernet Company Limited. (in Thai)

Sustainable Self-Reliance of Farmers in the Irrigation Areas of Buriram Province

Charturon Thongwan

Faculty of Humanities and Social Sciences

Khon Kaen University, Thailand

Abstract

This research aimed to 1) study the potential of sustainable self-reliance of farmers in the irrigation areas of Buriram Province and 2) study satisfaction with factors or variables that will support sustainable self-reliance of farmers. This research was a mixed methods approach: qualitative and quantitative. The findings show that 1) technology factors farmers need to rely on agricultural machinery used as a labor-saving machine; 2) economic factors most farmers still rely on external loans for their daily living expenses; 3) natural resource factors most farmers have their own land and also need to continuously improve the soil to be fertile; 4) human resource factors have a labor shortage problem in farming in each production process; 5) social and political factors all farmers are members of the irrigation water users group; 6) supporting and relationships factors with external organizations, both public and private sectors have contributed to support farmers in various fields. Conclusion of the study of all six factors, it was found that all factors have a positive effect on farmers' development potential for sustainable self-sufficiency except for human resource factors that agriculture are elder that may be barriers to development. It can be solved with the continued use of appropriate stimulation and a method of working in groups that farmers are familiar with to create a strong leader of farmers.

Keywords

Self-reliance, sustainable, potential, farmers, irrigation area

CORRESPONDING AUTHOR

Charturon Thongwan, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Khon Kaen University, Khon Kaen 40002 Thailand. Email: Charturon@yahoo.com

© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

การพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกรใน เขตพื้นที่ชลประทานจังหวัดบุรีรัมย์

จาตุรนต์ ทองห้วน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อปัจจัยหรือตัวแปรที่จะสนับสนุนการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกร เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เกษตรกรมีความจำเป็นต้องพึ่งพาเครื่องจักรกลการเกษตร เพื่อใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาเงินกู้จากภายนอก เป็นทุนและใช้สอยในชีวิตประจำวัน 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองและยังต้องปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง 4) ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ เกษตรกรมีปัญหาด้านแรงงานในการทำเกษตรกรรมในแต่ละกระบวนการผลิต 5) ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง เกษตรกรทุกคนจะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 6) ปัจจัยการสนับสนุนและความสัมพันธ์กับองค์การภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรในด้านต่าง ๆ เมื่อสรุปผลการศึกษาปัจจัยทั้ง 6 ประการ พบว่าทุกปัจจัยมีผลต่อศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกร ยกเว้นปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เกษตรกรค่อนข้างเป็นผู้สูงอายุ ที่อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนา แต่ก็สามารถแก้ไขได้โดยใช้การกระตุ้นที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและใช้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มที่เกษตรกรคุ้นเคย สร้างแกนนำเกษตรกรที่มีความสามารถ

คำสำคัญ

การพึ่งพาตนเอง, แบบยั่งยืน, ศักยภาพ, เกษตรกร, เขตพื้นที่ชลประทาน

บทนำ

ภาคเกษตรกรรมนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมากจากข้อมูลการทำสำมะโนการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคการเกษตรมากถึง 25 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด และจากข้อมูลภาวะความยากจนของประชากรไทย พบว่า กลุ่มคนที่ประสบภาวะยากจนจำนวนมากนั้นอยู่ในภาคการเกษตรแทบทั้งสิ้น โดยครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชนบท (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) การพัฒนาชนบทส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยทางอ้อม ซึ่งแนวทางการพัฒนาเท่าที่ผ่านมา มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นปัจจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะเกิดผลต่อการพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน การพัฒนาด้านต่างๆ จะไม่อาจประสบผลสำเร็จตราบดีที่ประชาชนยังต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่สำคัญคือปัญหาด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์

เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่อาชีพเกษตรกรที่เป็นประชากรส่วนใหญ่มีความผันแปรอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง ผลผลิตและรายได้จากการเพาะปลูกขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศที่มีความแปรปรวนเกือบทุกปี ปัญหาการขาดผลผลิตและสัตว์ไม่แน่นอนส่งผลต่อความมั่นคงในอาชีพ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชากรของจังหวัดบุรีรัมย์มีความยากจนเป็นลำดับต้นๆ ของประเทศ การส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจและเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่เหมาะสมตลอดจนการมีองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนา แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกร ในเขตพื้นที่ชลประทาน ในเขตพื้นที่ชลประทานในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อปัจจัยหรือตัวแปรที่จะสนับสนุนการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรให้ได้มากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อปัจจัยหรือตัวแปรที่จะสนับสนุนการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่จะประสาน สนับสนุน หรือส่งเสริมเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ได้เข้าใจและรับรู้ถึงศักยภาพของเกษตรกร ถึงความสามารถที่จะรับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. ผลประโยชน์ต่อเกษตรกร เป็นการกระตุ้นเกษตรกรให้เกิดการตื่นตัวในการพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบที่จะทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
3. นำผลประโยชน์ต่อสังคม เกษตรกรเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม หากเกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ จะมีผลทำให้ประเทศหรือสังคมโดยรวมดีขึ้นด้วย

แนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา

ชินรัตน์ สมสืบ (2539) ได้สรุปแนวคิดในการพัฒนาว่า การให้ความหมายของการพัฒนามีหลากหลายแตกต่างกันมากมายและไม่มี ความหมายที่สามารถครอบคลุมถึงเจตนารมณ์ของการปรับปรุง ความเป็นอยู่ของมนุษย์หรือความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้อย่างแท้จริง และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปได้ แนวคิดการพัฒนาที่สำคัญมีดังนี้ 1. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ : แนวทางการกระจายความเจริญ (Economic Growth: The Trickle – Down Approach) แนวความคิดนี้ประสงค์ในการเพิ่มผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (Gross National Product : GNP) และรายได้ต่อหัวของประชาชน (Per

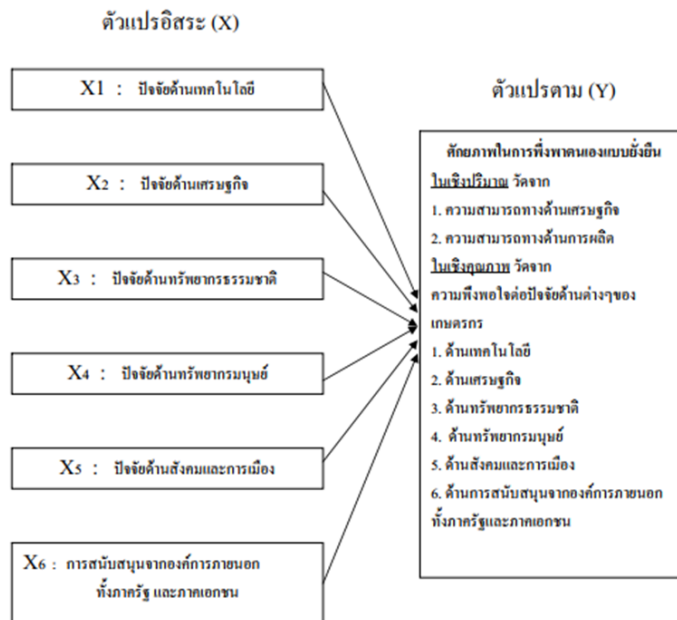
Capita Income) 2. ความจำเป็นพื้นฐาน : แนวทางสวัสดิการ (Basic Needs: Welfare Approach) ให้ความสำคัญสิ่งที่จะสนองต่อความจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การศึกษา การสาธารณสุข ของประชาชนเป็นอันดับแรก แทนที่จะใช้ทรัพยากรไปลงทุนด้านอุตสาหกรรม 3. มนุษย์นิยม : แนวทางจริยธรรม (Humanism: The Ethical Approach) แบ่งปันผลประโยชน์ ความพยายามและความเสียสละ เพื่อให้การพัฒนาไม่ก่อให้เกิดความยากลำบาก มีความต่อเนื่อง สร้างความยุติธรรม 4. เสรีภาพ : แนวทางการปฏิวัติ (Liberation: The Revolutionary Approach) เน้นความมีอิสระของคนจากพันธนาการของสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการพึ่งพาตนเองของชุมชนชนบท

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการพึ่งพาตนเองของชุมชนชนบทและได้ข้อสรุปว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ จะต้องมีการพึ่งพาตนเองใน 5 ด้าน ด้วยกัน คือ 1) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การรู้จักวางโครงการ รู้จักจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบำรุงรักษาให้คงสภาพอยู่เสมอเพื่อการใช้งาน ซึ่งรวมทั้งของสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้านอีกด้วย จะทำให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำไร่ หรือรวมทั้งการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การติดต่อค้าขาย หรือแม้การประกอบอาชีพด้านการบริการ ซ่อมแซมเครื่องจักรเครื่องมือ ช่วยในการสื่อสารติดต่อกับภายนอกชุมชน ทำให้ได้ข่าวสารที่ดี ทันต่อเหตุการณ์ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีทางสังคม การเป็นผู้นำชุมชนที่ดี การรู้จักการวางโครงการการบริหารโครงการ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น 2) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พอสมควร ประชาชนในชุมชนเลี้ยงตัวเองได้ มีรายได้พอเพียงสามารถซื้อหาอาหารหรือปัจจัย 4 อย่างอื่นได้ สามารถซื้อสิ่งของยาแก้ป่วยไข้ ไปหาหมอรักษาไข้ หาเครื่องกีฬาเล่นทำให้สุขภาพแข็งแรง ซื้ออุปกรณ์การศึกษามาช่วยตัวเองและลูกหลานในการศึกษาเล่าเรียน 3) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ในชุมชน หรือสามารถหามาได้ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติ และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมไปจนหมดสิ้น หรือไม่ให้เสียสมดุลธรรมชาติมากนัก ตัวอย่างเช่น ดิน น้ำ ป่า สัตว์บกและน้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่าง ๆ ที่มีค่าและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ 4) พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในการปกครองตนเอง ในการป้องกันกิเลสตัณหา โภคะ โลภะ หลง หรืออยากได้ อยากดี จนเกินความสามารถของตน โดยต้องเป็นคนเข้มแข็ง ปลงใจและเบิกใจ มั่นใจว่าจะช่วยตนเองได้ พึ่งตนเอง และยังเป็นคนรู้จักพอ 5) พึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายถึง ภาวะการณ์ที่คนกลุ่มหนึ่ง ๆ มีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของตนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยกลุ่มของตนเอง หรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกก็ได้ ซึ่งเป็นการสืบเนื่องมาจากปัจจัยอื่นอีกทอดหนึ่ง เช่น การศึกษา การสื่อสารระหว่างกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ตัวแบบที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาทฤษฎี และองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในตอนต้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอตัวแบบที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์จากตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 1. ตัวแบบที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

X1 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน ซึ่งได้แก่การมีเครื่องจักรกลการเกษตรที่เพียงพอกับการทำกิจกรรมสอดคล้องกับช่วงเวลาและฤดูกาล เพาะปลูกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมแปลงเพาะปลูก การมีความรู้มีทักษะที่จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นเชิงคุณภาพและปริมาณทั้งในด้านการตลาดและการเกษตรการนำวิธีการผลิตแบบใหม่มาใช้เพื่อลดต้นทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตและทำให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี โดยปัจจัยดังกล่าวต้องอาศัยการเรียนรู้ให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติในที่สุด

X2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน ซึ่งเกี่ยวข้องกับราคาผลผลิตที่จะสัมพันธ์กับคุณภาพของผลผลิตการเกษตรที่ผลิตออกมา การมีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอเพื่อให้กิจกรรมต่างๆดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและจะต้องมีการสร้างแหล่งเงินทุนของชุมชนตนเองให้เกิดขึ้นมาให้ได้เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอกต้องมีการจัดการตลาดที่ดี เพื่อให้รู้ว่าจะต้องผลิตอะไรให้แก่ตลาดใดราคาเป็นเช่นไรการปรับเปลี่ยนการผลิตที่ลดต้นทุนให้มากที่สุดเพื่อให้มีกำไรเพิ่มขึ้น

X3 ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน ซึ่งได้แก่ การมีที่ดินเพียงพอและที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์การมีแหล่งน้ำเพียงพอซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานมีความได้เปรียบอยู่แล้วการมีพันธุ์พืชที่มีคุณภาพดี

X4 ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน แรงงานเป็นสิ่งจำเป็นในการทำการเกษตร ปัญหาการขาดแรงงานทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาเครื่องจักรกลทุนแรงแต่เกษตรกรต้องไม่ละเลยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ มีความคิดอ่านที่จะนำพาตนเองและหมู่คณะไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันด้วยการเสียสละเพื่อส่วนรวม อีกทั้งการดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดี มีความรับผิดชอบต่อนอง ครอบครัวและสังคมมีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย สิ่งเหล่านี้ล้วนสัมพันธ์กับการที่เกษตรกรจะพัฒนาตนเองไปอยู่ในระดับที่สูงขึ้น

X5 ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันไม่มีใครที่จะดำรงอยู่ได้โดยตนเอง ทุกคนต้องมีความสัมพันธ์พึ่งพากับคนอื่น การทำกิจกรรมใด ๆ ในสังคมเกษตรกรหากไม่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งก็ยากที่จะเอาชนะปัญหาความสามารถของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำหรือตัวแทนภายในกลุ่ม อีกทั้งความพร้อมที่จะสนองตอบนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนอง อีกทั้งการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มหรือชุมชนอื่นย่อมเพิ่มความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น

X6 การสนับสนุนจากองค์การภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีความสัมพันธ์โดยตรงกับศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน กลุ่มหรือชุมชนที่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนมากกว่าย่อมมีโอกาสที่จะทำให้เกิดการประสานหรือเห็นแนวทางที่จะได้รับการพัฒนาหรือการดูแลได้มากกว่าผู้ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์เพราะภาครัฐและเอกชนจะสนับสนุนความรู้ผ่านโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ อยู่มาจนมาย ที่สำคัญคือการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดหรืออาจสนับสนุนปัจจัยการผลิต เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานจังหวัดบุรีรัมย์ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบไม่ทดลอง (Non-Experimental Research) ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากสภาพที่เป็นอยู่จริงจากประชากรที่ศึกษา โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจสุ่มตัวอย่าง (Survey Sampling) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานที่กรมชลประทานรับผิดชอบการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 360 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทาน 16 แห่งที่มีการบริหารจัดการน้ำแล้ว

ในงานวิจัยครั้งนี้กำหนดจำนวนตัวอย่างแต่ละแห่งเป็นสัดส่วนตามขนาดพื้นที่ และกลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย

1) ผู้แทนของหน่วยงานราชการ

- 1.1) โครงการชลประทานบุรีรัมย์ จำนวน 1 ราย
- 1.2) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำน้ำรอง จำนวน 1 ราย
- 1.3) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1 ราย
- 1.4) สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 ราย

1.5) ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 1 ราย

1.6) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1 ราย

2) เกษตรกร

2.1) เกษตรกรทั่วไป จำนวน 10 ราย

2.2) เกษตรกรแกนนำ 3 ราย

โดยผู้แทนหน่วยงานราชการจะเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลหน่วยงานเชิงนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกันในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรแกนนำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1. แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Closed – ended Questions) จำนวน 3 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open - ended Questions) เกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกร โดยคำถามจะแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- 1.ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ข้อ
- 2.ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 6 ข้อ
- 3.ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ข้อ
- 4.ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 2 ข้อ
- 5.ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 ศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน คำถามส่วนนี้เป็นการวัดระดับความพึงพอใจที่มีต่อศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยใช้มาตรวัดลิเกิร์ต (Likert Scale) ด้วยการแบ่ง การวัดความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ คือ

ความพึงพอใจ มากที่สุด (ให้คะแนน = 5)

ความพึงพอใจมาก (ให้คะแนน = 4)

ความพึงพอใจปานกลาง (ให้คะแนน = 3)

ความพึงพอใจน้อย (ให้คะแนน = 2)

ความพึงพอใจน้อยที่สุด (ให้คะแนน = 1)

ซึ่งคำถามในส่วนนี้จะประกอบด้วย 6 ส่วน คือ

1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ข้อ
- 2.ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 3 ข้อ
- 3.ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 3 ข้อ
- 4.ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 1 ข้อ
- 5.ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 3 ข้อ
- 6.ปัจจัยการสนับสนุนและความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของเกษตรกร โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์เกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรแกนนำ และสัมภาษณ์ตัวแทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ลักษณะการสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบตายตัว แต่เป็นการถามเพื่อให้ได้คำตอบที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ศึกษา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ดังนี้ 1.สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ทราบถึงลักษณะข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการรายงานข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรและข้อมูลทั่วไปของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้รายงานผลค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร รายชื่อและโดยรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาและประเมินผลการศึกษาปัจจัยตัวแปรอิสระ (X) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 ตัวอย่าง เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลแล้วสามารถจำแนกการประเมินผลการศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดังนี้

ศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดบุรีรัมย์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชายร้อยละ 73.1 จะอยู่ในช่วงอายุ 46-55 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 81.9 จำนวนสมาชิกในแต่ละครอบครัว มีครอบครัวละ 4 คนคิดเป็นร้อยละ 31.6 ส่วนจำนวนสมาชิกที่ทำการเกษตรในแต่ละครอบครัวนั้น มีครอบครัวละ 1-2 คน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.5 จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาลักษณะทางประชากรโดยทั่วไปของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์และประเมินสามารถประเมินได้ว่าเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้และการรับรู้ของเกษตรกร ดังนั้นการพัฒนาทางด้านการเกษตรอาจไม่สามารถกระทำตามเป้าหมายขององค์การภาครัฐได้ โดยหากประเมินลักษณะครอบครัวจากข้อมูลจะเห็นว่าส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีแต่พ่อและแม่เท่านั้นที่ทำการเกษตร สมาชิกในครอบครัวอาจอยู่ในวัยเรียนหรืออาจไปรับจ้างในเมือง ซึ่งปัญหาแรงงานน่าจะเป็นปัจจัยปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรมในอนาคต

ตารางที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การเลี้ยงสัตว์เพื่อการเกษตร		
ชาย	263	73.1
หญิง	97	26.9
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	6	1.7
25-35 ปี	35	9.7
36-45 ปี	69	19.2
46-55 ปี	138	38.3
มากกว่า 55 ปี	112	31.1
การศึกษา		
ประถมศึกษา	295	81.9
มัธยมศึกษา	44	12.2
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	10	2.8
ปริญญาตรี	11	3.0
สมาชิกในครอบครัว		
จำนวน 1-3 คน	66	18.4
จำนวน 4 คน	114	31.7
จำนวน 5 คน	88	24.4
จำนวน 6 คน	52	14.4
มากกว่า 6 คน	40	11.1
สมาชิกที่ทำเกษตรแต่ละครอบครัว		
จำนวน 1-2 คน	243	67.5
จำนวน 3 คน	74	20.6
จำนวน 4 คน	34	9.4
มากกว่า 4 คน	9	2.5

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นร้อยละ 48.3 ซึ่งแบ่งเป็นการเลี้ยงโคร้อยละ 41.4 โดยเฉลี่ย 6.0 ตัวต่อครอบครัว และ กระบือร้อยละ 9.2 โดยเฉลี่ย 5.0 ตัวต่อครอบครัว แต่เกษตรกรไม่ได้เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำการเกษตร 2. การมีเครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตร ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีเครื่องจักรเพื่อทำการเกษตรร้อยละ 62.5 โดยแบ่งเป็นรถไถเดินตามเป็นจำนวนร้อยละ 58.6 มีรถแทรกเตอร์ร้อยละ 0.8 รถอีแต่น ร้อยละ 3.6 รถยนต์บรรทุกร้อยละ 6.4 และ เครื่องสูบน้ำร้อยละ 19.2 3. ส่วนการศึกษาถึงการเรียนรู้ของเกษตรกรในเรื่องความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำการเกษตรแบบใหม่ เช่น การเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ และการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความเข้าใจในเรื่องการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่คิดเป็นร้อยละ 85.3 และการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์คิดเป็นร้อยละ 83.6 และ 4. วิเคราะห์ได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความพอใจที่จะใช้เครื่องมือเครื่องจักรการทำการเกษตรเป็นเครื่องทุ่นแรงแทนแรงงานสัตว์ สนใจเรียนรู้และเข้าใจวิธีการทำเกษตรแนวทางใหม่ๆ อีกทั้งประเมินได้ว่าเกษตรกรยังเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาชีพเสริมถึงร้อยละ 48.3

ตารางที่ 2. ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีของเกษตรกร

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเทคโนโลยี	จำนวน	ร้อยละ
การเลี้ยงสัตว์เพื่อการเกษตร		
มีสัตว์เลี้ยง	174	48.3
ไม่มีสัตว์เลี้ยง	186	51.7
จำนวนตัวอย่างเลี้ยงโค	149	41.4
จำนวนตัวอย่างเลี้ยงกระบือ	33	9.2
เครื่องจักรกลใช้งานเพื่อการเกษตร		
มีเครื่องจักร	225	62.5
ไม่มีเครื่องจักร	135	37.5
มีรถไถเดินตาม	211	58.6
มีรถแทรกเตอร์	3	0.8
มีรถอีแต่น	13	3.6
มีรถยนต์บรรทุก	23	6.4
มีเครื่องสูบน้ำ	69	19.2
การเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่		
รู้และเข้าใจ	307	85.3
ไม่รู้ไม่เข้าใจ	53	14.7
การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์		
รู้และเข้าใจ	301	83.6
ไม่รู้ไม่เข้าใจ	59	16.4

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรเพียงจำนวนร้อยละ 33.6 เท่านั้นที่ใช้เงินออมของครอบครัวเป็นทุนในการทำการเกษตร ที่เหลืออีกร้อยละ 83.9 ใช้เงินทุนจากการกู้ยืม โดยกู้ยืมจากนอกระบบ (นายทุน) คิดเป็นร้อยละ 23.3 และมีเกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินจากในระบบมาใช้คิดเป็นร้อยละ 60.6 2. จากการศึกษาพบว่าแหล่งเงินกู้หลักๆ ที่เกษตรกรใช้บริการ คือ (1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) (2) สหกรณ์เพื่อการเกษตร และ (3) กองทุนหมู่บ้าน 3. วัตถุประสงค์ในการที่เกษตรกรกู้เงินนั้นเพื่อนำไปใช้เฉพาะในการทำเกษตรเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 31.4 และเพื่อการเกษตรรวมกับกิจกรรมอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 68.6 โดยที่กิจกรรมอื่น ๆ ที่กล่าวถึง ส่วนใหญ่เป็นการนำไปใช้ในการครองชีพในครัวเรือนถึงร้อยละ 63.6 และเพื่อการศึกษาบุตรร้อยละ 20.3 4. การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นร้อยละ 86.1

ตารางที่ 3. ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
เงินทุนที่ใช้ทำการเกษตร		
เงินออมของตนเอง	121	33.6
กู้ยืมนอกระบบจากนายทุน	84	23.3
กู้ยืมในระบบ	218	60.6
แหล่งเงินกู้ในระบบ		
ธ.ก.ส.	104	47.7
สหกรณ์เพื่อการเกษตร	79	36.2
กองทุนหมู่บ้าน	62	28.4
อื่น ๆ	7	3.2
การใช้เงินกู้เพื่อการเกษตรอื่น ๆ		
เพื่อการเกษตรอย่างเดียว	75	31.4
เพื่อการเกษตรและอย่างอื่น	164	68.6
การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง		
รู้และเข้าใจ	310	86.1
ไม่รู้ไม่เข้าใจ	50	13.9

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากรธรรมชาติของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า 1. เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองคิดเป็นร้อยละ 90.0 และไม่มีที่ดินคิดเป็นร้อยละ 10.0 และมีการเช่าที่ดินเพื่อทำเกษตรคิดเป็นร้อยละ 28.3 ที่ดินรวมเพื่อใช้ในการทำการเกษตรของแต่ละครอบครัว ที่มีจำนวนมากที่สุดคือจำนวน 11- 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมาคือจำนวน 6-10ไร่ จำนวน 0-5 ไร่ จำนวน 20-30 ไร่ และจำนวนมากกว่า 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.2 ร้อยละ 17.5 ร้อยละ 15.6 และร้อยละ 8.6 ตามลำดับ 2. พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยตรวจสอบคุณภาพของดินที่ใช้ในการเพาะปลูกว่ามีความอุดมสมบูรณ์ระดับใด คิดเป็นร้อยละ 86.9 3. การศึกษาเกี่ยวกับการที่เกษตรกรเลือกพันธุ์ข้าวเพื่อปลูกในพื้นที่เกษตรพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกข้าวหอมมะลิคิดเป็นร้อยละ 72.5 ส่วนใหญ่พอใจในคุณภาพของพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

ตารางที่ 4. ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากรธรรมชาติของเกษตรกร

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ	จำนวน	ร้อยละ
ที่ดินทำการเกษตร		
มีที่ดินเป็นของตนเอง	324	90.0
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	36	10.0
จำนวนที่ดิน		
น้อยกว่า 5 ไร่	63	17.5
6-10 ไร่	87	24.2
11-20 ไร่	123	34.2
20-30 ไร่	56	15.6
มากกว่า 30 ไร่	31	8.6
จำนวนที่ดินที่เหมาะสม		
น้อยกว่า 20 ไร่	253	70.3
21-40 ไร่	74	20.6
41-60 ไร่	28	7.8
มากกว่า 60 ไร่	5	1.4
การตรวจความอุดมสมบูรณ์ของดิน		
ไม่เคย	317	86.1
เคย	43	11.9
คุณภาพของพันธุ์ข้าวที่ปลูก		
ดี	311	86.4
ไม่ดี	49	13.6
พันธุ์ข้าวที่ปลูก		
หอมมะลิ	261	72.5
พันธุ์อื่น ๆ	99	27.5

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากรมนุษย์ของเกษตรกร

ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยที่แรงงานที่ทำการเกษตรนั้นมีทั้งทำเองและมีการจ้างงาน โดยที่ทำเองทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 25.0 ทำเองและจ้างคนอื่นช่วยคิดเป็นร้อยละ 70.3 จ้างทำทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 4.2 2. ส่วนเรื่องการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการทำการเกษตรนั้นพบว่า เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 54.2 และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 45.8 และจากผลของการตอบแบบสอบถามยังชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าการฝึกอบรมไม่มีประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 51.9 และเห็นว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 48.0

ตารางที่ 5. ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากรมนุษย์ของเกษตรกร

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะแรงงานที่ใช้ทำการเกษตรปลูกข้าว		
ทำเองทั้งหมด	90	25.0
ทำเอง-จ้างทำ	253	70.3
จ้างทำทั้งหมด	17	4.2
การเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา		
เคย	195	54.2
ไม่เคย	165	45.8
ประโยชน์ของการฝึกอบรมสัมมนา		
มี	173	48.1
ไม่มี	187	51.9

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคมและการเมือง ของเกษตรกร

ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยด้านสังคมและการเมือง เกษตรกรทุกรายจะเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ อีกด้วยคิดเป็นร้อยละ 61.1 โดยกลุ่มที่เกษตรกรเลือกเป็นสมาชิกประกอบไปด้วยกลุ่มหลักๆดังนี้ (1) กองทุนหมู่บ้าน (2) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ (3) กลุ่ม ธ.ก.ส. และ (4) กลุ่มการเกษตร 2. สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานซึ่งเป็นกลุ่มหลัก และยังเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ อีก ได้มีส่วนร่วมกับการเป็นอยู่ในสังคมและรับรู้ความเป็นไปของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เห็นได้ว่าหากภาครัฐมีความประสงค์ที่เข้าไปส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นไปได้โดยไม่มีอุปสรรค

ตารางที่ 6. ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคมและการเมืองของเกษตรกร

ลักษณะสภาพโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคมและการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ		
เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นด้วย	220	61.1
เป็นเฉพาะสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	140	38.9
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น		
กองทุนหมู่บ้าน	40	18.2
เกษตรอินทรีย์	37	16.8
กลุ่ม ธ.ก.ส	32	14.5
กลุ่มการเกษตร	25	11.4
สหกรณ์เพื่อการเกษตร	8	3.6
อ.ส.ม	6	2.7
อื่น ๆ	72	32.7
ประโยชน์ของการฝึกอบรมสัมมนา		
มี	173	48.1
ไม่มี	187	51.9

ความพึงพอใจที่มีต่อปัจจัยหรือตัวแปรที่จะสนับสนุนการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน ของเกษตรกร

ความพึงพอใจปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่าง ยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่าพบว่ามี ความพึงพอใจปานกลาง ในด้านการใช้เครื่องจักรกลทุ่นแรงเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นของตนเอง การส่งเสริมให้นำแรงงานสัตว์มาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่าย และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ เพื่อตัดสินใจในการผลิต (ที่ค่าเฉลี่ย 3.7, 2.8 และ 3.0 ของแต่ละหัวข้อตามลำดับ) ซึ่งมีเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อที่ 3.3 และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยี เกษตรกรเกือบทุกรายจำเป็นต้องอาศัยเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง ในกิจกรรมที่สำคัญคือ การเตรียมแปลงโดยการไถและคราดเพื่อให้ดินมีความเหมาะสมที่จะเพาะปลูกได้ เครื่องจักรที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรถไถนาเดินตาม โดยเกษตรกรจำนวนมากมีรถไถนาเดินตามเป็นของตนเอง

ตารางที่ 7. ความพึงพอใจปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	ค่าเฉลี่ย	SD	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การใช้เครื่องจักรกลทุ่นแรงเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นของตนเอง	3.7	1.0	109 (30.3)	80 (22.2)	145 (40.3)	14 (3.9)	12 (3.3)
2. การส่งเสริมให้นำแรงงานสัตว์มาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่าย	2.9	1.2	40 (11.1)	70 (19.4)	115 (31.9)	73 (20.3)	62 (17.2)
3. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ เพื่อตัดสินใจในการผลิต	3.0	1.0	41 (11.4)	59 (16.4)	164 (45.6)	70 (19.4)	26 (7.2)
4. การที่ภาครัฐส่งเสริมแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ร่วมกับการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเองได้	3.5	1.2	96 (26.7)	87 (24.2)	115 (31.9)	98 (10.6)	24 (6.6)
รวม	3.3	1.1					

ในด้านของการนำสัตว์เลี้ยงประเภทโคหรือกระบือมาใช้งานเพื่อการไถคราดเตรียมแปลง และบรรทุกปัจจัยการผลิตนั้น ในปัจจุบันมีเกษตรกรเพียงไม่กี่รายที่ยังใช้โคไถนาอยู่โดยเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก 1-2 ไร่ จากการสัมภาษณ์ เกษตรกรจะมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะฟื้นฟูโคกระบือมาใช้งาน เพราะสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ แต่ส่วนใหญ่ไม่นำมาใช้โดยให้เหตุผลว่า จะต้องลงทุนซื้อโคกระบือจะมีปัญหาเรื่องสถานที่เลี้ยง ไม่มีแหล่งอาหาร ไม่มีคนดูแลเพราะต้องไปรับจ้างหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และที่สำคัญจะต้องมีการฝึกเพื่อให้สัตว์สามารถทำงานได้ ในด้านข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น

ต่ออาชีพการเกษตรนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ จะเป็นหน่วยงานราชการ ทั้งเป็นการให้ข้อมูลโดยตรงหรือโดยผ่านกลุ่มและผ่านผู้นำชุมชน ในส่วนของการปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกมาใช้รูปแบบการเพาะปลูกแบบใหม่โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการเพาะปลูกตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ มีความสนใจที่จะร่วมโครงการที่หน่วยงานภาครัฐเข้าไปสนับสนุน เพื่อให้เป็นไปตามวาระแห่งชาติที่จะให้ปรับการผลิตการเกษตรเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด

ความพึงพอใจปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจปานกลาง ในด้านราคาผลผลิต และรายได้จากการประกอบอาชีพ การได้รับการสนับสนุนเงินทุน จากการให้กู้ เงินอุดหนุน เงินช่วยเหลือ จากภาครัฐ และสถาบันการเงิน และระดับของการออมและการเพิ่มพูนรายได้อย่างอื่นที่จะช่วยให้มีเงินทุนของตนเองเพิ่มขึ้น (ที่ค่าเฉลี่ย 2.7, 2.7 และ 2.6 ของแต่ละหัวข้อตามลำดับ) ซึ่งมีเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อที่ 2.7 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสามารถสรุปประเด็นที่น่าสนใจ คือ ค่าใช้จ่ายในการทำนา ในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรเกษตรกรจำเป็นต้องมีเงินทุนเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมช่วงต่าง ๆ ดังนี้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยทั้งหมดของการทำ 1 ไร่ ของพื้นที่ทั่วไป ประกอบไปด้วย 1. ค่าเตรียมแปลง 300 บาท 2. ค่าถอนกล้า 100 บาท 3. ค่าปักดำ 400 บาท 4. ค่าเก็บเกี่ยว และ ค่านวด 550-960 บาท 5. ค่ายา ค่าปุ๋ย 520 บาท รวมค่าใช้จ่าย 1,870-2,280 หรือเฉลี่ย 2,075 บาท รายได้จากการขายข้าว ผลผลิตเฉลี่ย 480 กก./ไร่ ราคาขาย 8 บาท/กก. รายได้จากการขายข้าว 1 ไร่ เป็นเงิน 3,840 บาท เพราะฉะนั้นจะได้กำไร 1,560 ถึง 1,970 บาท หรือเฉลี่ย 1,765 บาท

ตารางที่ 8. ความพึงพอใจปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย	SD	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ราคาผลผลิต และรายได้จากการประกอบอาชีพ	2.7	0.8	9 (13.5)	31 (8.6)	183 (50.8)	110 (30.6)	27 (7.5)
2. การได้รับการสนับสนุนเงินทุน จากการให้กู้ เงินอุดหนุน เงินช่วยเหลือ จากภาครัฐ และสถาบันการเงิน	2.7	1.0	20 (5.6)	46 (12.8)	151 (41.9)	102 (28.3)	41 (11.4)
3. ระดับของการออมและการเพิ่มพูนรายได้อย่างอื่นที่จะช่วยให้มีเงินทุนของตนเองเพิ่มขึ้น	2.6	1.0	21 (5.8)	41 (11.4)	116 (32.2)	134 (37.2)	48 (13.3)
รวม	2.7	0.9					

แหล่งเงินทุน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินลงทุนจากการกู้ยืมโดยมีแหล่งกู้ยืม 2 แหล่ง คือ 1) นายทุนเงินกู้ และ 2) แหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.)

และแหล่งอื่น ๆ เช่น สหกรณ์การเกษตร สำหรับการจัดการด้านการตลาด เกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่อง การตลาด การรวมกลุ่มจะรวมกลุ่มในกิจกรรมการใช้น้ำ รวมกลุ่มเพื่อกู้เงินจากแหล่งเงินในระบบ รวมกลุ่มเพื่อการฝึกอบรมความรู้ แต่ยังคงขาดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการผลิต การจำหน่ายร่วมกัน ในส่วน รายได้และการเพิ่มพูนรายได้ เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้เวลาในช่วงฤดูการทำนาประมาณ 3 – 4 เดือน โดยจะมีสมาชิกในครอบครัว ส่วนหน้ามีหน้าที่ทำการเกษตร สมาชิกที่เหลือถ้าไม่อยู่ในวัยเรียน ก็จะไป รับจ้างในตัวเมืองหรือกรุงเทพฯ

ความพึงพอใจปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่า มีความพึงพอใจปานกลาง ในด้านขนาดที่ดินที่ใช้ในการประกอบอาชีพ การเกษตร การได้รับน้ำจากการจัดการน้ำของกรมชลประทาน และคุณภาพของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เลี้ยง (ที่ค่าเฉลี่ย 2.8, 3.5 และ 2.9 ของแต่ละหัวข้อตามลำดับ) ซึ่งมีเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อที่ 3.1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง ในด้านคุณภาพของที่ดินนั้นส่วนใหญ่ที่ดินในเขตชลประทานใช้ทำการเพาะปลูกมานานโดยใช้ ปุ๋ยเคมีบำรุงพืชส่งผลให้โครงสร้างของดินเสีย จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูสภาพดินโดยกรมชลประทาน ประกาศดำเนินงานตามวาระแห่งชาติ โดยตั้งเป้าหมายให้มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีลงจนใช้ เกษตรอินทรีย์ทั้งหมด เกษตรกรในเขตชลประทานมีข้อได้เปรียบที่มีน้ำในการเพาะปลูกสมบูรณ์กว่า เกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทาน โดยจะมีการส่งน้ำให้แก่พืชเสริมน้ำฝน เมื่อฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ในปริมาณและช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้เกษตรกรที่เอาใจใส่ดูแลตามแนวทางที่เหมาะสมได้ผลผลิต สูงกว่าเกษตรกรนอกเขตชลประทาน พันธุ์พืชคุณภาพดี เกษตรกรในเขตชลประทานจะปลูกข้าวหอมมะลิ (มะลิ 105) ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดบุรีรัมย์มากที่สุด โดยการส่งเสริมจาก กรมส่งเสริมการเกษตรหรือจากภาคเอกชนที่นำเมล็ดพันธุ์ดีมาให้เกษตรกรขยายพันธุ์โดยกำหนดพื้นที่ที่ เหมาะสมตำบลแต่ละแห่ง เมื่อได้ผลผลิตแล้วก็จะรับซื้อในราคาที่สูงกว่าข้าวทั่วไป และหักค่าเมล็ด พันธุ์ที่นำมาใช้

ตารางที่ 9. ความพึงพอใจปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ	ค่า เฉลี่ย	SD	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. ขนาดที่ดินที่ใช้ในการ ประกอบอาชีพการเกษตร	2.8	1.0	25 (6.9)	40 (11.1)	161 (44.7)	98 (27.2)	36 (10.0)
2. การได้รับน้ำจากการ จัดการน้ำของกรม ชลประทาน	3.5	1.0	67 (18.6)	104 (28.9)	144 (40.0)	31 (8.6)	14 (3.9)
3. คุณภาพของพันธุ์พืชและ พันธุ์สัตว์เลี้ยง	2.9	0.9	20 (5.6)	64 (17.8)	179 (49.7)	62 (17.2)	35 (9.7)
รวม	3.1	1.0					

ความพึงพอใจปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่ามีความพึงพอใจปานกลาง ในด้านความรู้และทักษะการผลิตที่เกษตรกรมีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันปัญหาแรงงานเป็นปัญหาสำคัญของภาคเกษตรกรรม ระยะเวลาในการทำงานจะมีเพียง 3 – 4 เดือน สมาชิกวัยหนุ่มสาวในครอบครัวเกษตรกรจึงต้องหารายได้จากการทำงานรับจ้างในเมืองหรือกรุงเทพฯ ต้องให้คนสูงอายุทำนาแทน จึงจำเป็นต้องจ้างคนอื่นมาช่วย ทำให้เกิดต้นทุนจากค่าจ้างเหล่านั้นจำนวนมาก จะมีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยที่ได้ตระหนักถึงเรื่องหาทางลดต้นทุนโดยการดำเนินงานเอง รู้จักประหยัดคอดอม พืชที่จะอยู่ได้โดยไม่มีหนี้สิน เกษตรกรในเขตชลประทานถูกกระตุ้นให้มีการดำเนินกิจกรรมการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย อีกทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรอยู่มากมาย สามารถให้เกษตรกรไปศึกษา ดูงานและฝึกอบรมได้ เช่น มี “โรงเรียนแก่นเงินแบบคนบุรีรัมย์” ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ตำบลเมืองยาง อำเภอชำนิ จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินงานโดยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรอย่างครบวงจร

ตารางที่ 10. ความพึงพอใจปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์	ค่าเฉลี่ย	SD	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความรู้และทักษะการผลิตที่เกษตรกรมีอยู่ในปัจจุบัน	3.0	0.7	9 (2.5)	58 (16.1)	238 (66.1)	38 (10.6)	17 (4.7)
รวม	3.0	0.7					

ความพึงพอใจปัจจัยด้านสังคมและการเมืองที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่า มีความพึงพอใจปานกลาง ในด้านการต้องเสียสละ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มที่เป็นสมาชิกอยู่ นโยบายของรัฐด้านต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อตัวเกษตรกร หรือที่สอดคล้องกับอาชีพการเกษตร และการกระจายอำนาจของภาครัฐในการกิจที่ไม่สลับซับซ้อนให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือกลุ่มเกษตรกรรับผิดชอบจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารการจัดการ (ที่ค่าเฉลี่ย 3.2, 2.8 และ 2.8 ของแต่ละหัวข้อตามลำดับ) ซึ่งมีเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อที่ 2.9 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง การรวมกลุ่ม เกษตรกรในเขตชลประทานจะมี 1 คนในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีกลุ่มย่อยที่สุดเป็นกลุ่มในระดับคูส่งน้ำ มีการกำหนดกฎ ข้อบังคับของกลุ่มกันเอง และจดทะเบียนกลุ่มไว้กับโครงการชลประทานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการน้ำแล้วแต่ละกลุ่มก็เป็นสมาชิกของกลุ่มใหญ่ในระดับคลองส่งน้ำ และระดับอ่างเก็บน้ำตามลำดับ นอกจากนี้อาจเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ อีก เช่น กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ อย่างน้อย 1 หลักสูตร นอกจากนี้กรมชลประทานได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ของการเรียนรู้จึงจัดให้มีกิจกรรมการศึกษา อบรม ฝึกงานและอื่น ๆ ที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรให้ความร่วมมือ สนองต่อนโยบายด้านต่าง ๆ ของภาครัฐเป็นอย่างดี

ตารางที่ 11. ความพึงพอใจปัจจัยด้านสังคมและการเมืองที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านสังคมและ การเมือง	ค่าเฉลี่ย	SD	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การต้องเสียสละ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มที่เป็นสมาชิกอยู่	3.2	0.9	27 (7.5)	73 (20.3)	198 (55.0)	54 (15.0)	8 (2.2)
2. นโยบายของรัฐด้านต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อตัวเกษตรกร หรือที่สอดคล้องกับอาชีพการเกษตร	2.8	0.9	12 (3.3)	47 (13.1)	189 (52.5)	86 (23.9)	26 (7.2)
3. การกระจายอำนาจของภาครัฐในการกิจที่ไม่สลับซับซ้อนให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือกลุ่มเกษตรกรรับผิดชอบจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ	2.8	1.1	23 (6.4)	66 (18.3)	126 (35.0)	107 (29.7)	38 (10.6)
รวม	2.9	0.9					

ความพึงพอใจในการสนับสนุนและความสัมพันธ์กับองค์การภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่ามีความพึงพอใจปานกลาง ในการบริหารจัดการน้ำและบริการอื่นของกรมชลประทาน เป็นไปโดยทั่วถึงและเป็นธรรม และการสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่กรมชลประทาน เช่น เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด การฝึกอบรมให้ความรู้ เป็นต้น (ที่ค่าเฉลี่ย 3.5 และ 2.7 ของแต่ละหัวข้อตามลำดับ) ซึ่งมีเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อที่ 3.1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับการร่วมกลุ่มทำงานเป็นทีม มีการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นประจำอยู่แล้ว อีกทั้งความได้เปรียบในเรื่องมีแหล่งน้ำสมบูรณ์ จึงมักมีภาคเอกชนเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกอยู่เสมอ

ตารางที่ 12. ความพึงพอใจการสนับสนุนและความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านการสนับสนุนและความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก	ค่าเฉลี่ย	SD	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การบริหารจัดการน้ำและบริการอื่นของกรมชลประทาน เป็นไปโดยทั่วถึงและเป็นธรรม	3.5	0.9	53 (14.7)	135 (37.5)	125 (34.7)	31 (8.6)	16 (4.4)
2. การสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่กรมชลประทาน เช่น เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด การฝึกอบรมให้ความรู้	2.7	1.0	16 (4.4)	53 (14.7)	136 (37.8)	101 (28.1)	54 (15.0)
รวม	3.1	1.0					

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง และการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน นั้น ทุกปัจจัยมีผลต่อศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนของเกษตรกร ยกเว้นปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เกษตรกรค่อนข้างเป็นผู้สูงอายุที่อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนา สามารถใช้การกระตุ้นที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและใช้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มที่เกษตรกรที่คุ้นเคย และการสร้างแกนนำเกษตรกรที่มีความสามารถให้เกิดกลุ่มที่มีความเข้มแข็งเป็นตัวผลักดัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกลุ่มเป้าหมาย

1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เกษตรกรต้องพึ่งพาเครื่องจักรกลการเกษตรอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาการขาดน้ำมันส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต และมีแนวโน้มราคาจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ แนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชน้ำมัน เช่น ปาล์ม สับปะรดและการนำน้ำมันที่ใช้แล้วมาปรับปรุงคุณสมบัติให้ใช้กับเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นแนวทางที่เกษตรกรจะต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำเพื่อเป็นการลดรายจ่าย
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แม้ปัจจุบันจะมีแหล่งเงินทุนในระบบที่กู้ยืมได้ง่ายและขั้นตอนไม่ยุ่งยากแต่เกษตรกรต้องไม่ละเลยถึงการมีทุนของตนเองหรือกลุ่มตนเองเพราะถ้ามีกองทุนเป็นของตนเองดอกเบี้ยที่ต้องนำมาชำระก็จะนำมาเป็นประโยชน์ต่อพวกตนได้โดยตรงและหากมีเงินทุนสูงพอก็อาจให้กลุ่มอื่นกู้ยืมได้ เกษตรกรต้อง รู้จักบันทึกข้อมูลในรูปบัญชีฟาร์ม
3. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดินของเกษตรกรโดยรวมถือว่า มีเพียงพอที่จะใช้ในการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน แต่เกษตรกรต้องวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้คุ้มค่า หลังทำนาเสร็จแล้ว ควรปลูกพืชในฤดูแล้งที่ใช้น้ำน้อย ไม่ต้องจ้างแรงงานหรือกู้เงินมาลงทุนและต้องมีการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์

4. ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ เกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ควรพัฒนาที่ตัวเกษตรกรเองก่อนคือจะต้องลดเลิกอบายมุขทั้งปวง ไม่ใช่จ่ายสิ่งไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพ สร้างความมีวินัย ซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบให้เกิดแก่ตนเอง

5. ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว แต่ต้องทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและต้องพัฒนาเครือข่ายเพื่อขยายฐานความร่วมมือ ขยายการเรียนรู้ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นทั้งระดับกลุ่มและเครือข่าย

6. การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกภาครัฐและภาคเอกชน ต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบการสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือที่จะนำไปสู่การทำให้เกษตรกรพึ่งพาตนเอง เกิดความเข้มแข็งมั่นคงและต้องให้เกษตรกรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจเอง รู้จักแก้ไขปัญหาเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคตเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

จากการที่มีข้อจำกัดในการวิจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลา ที่ผู้วิจัยไม่มีโอกาสลงไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของเกษตรกร รวมไปถึงไม่มีโอกาสที่ได้เรียนรู้ในระดับลึก ซึ่งทำให้ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการศึกษาบางอย่างที่เป็นสิ่งที่จุดประกายความคิดให้กับหน่วยงานราชการ เช่น การเก็บข้อมูลเกษตรกรที่หน่วยงานราชการทำอยู่นั้น เช่น การมีเครื่องจักรกลการเกษตร ไม่มีการสำรวจเก็บข้อมูลเอาไว้ หรือการจัดการศึกษา ดูงาน ฝึกอบรมให้กับเกษตรกร ก็ขาดการติดตามประเมินผลว่าเกษตรกรนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก จะได้รับข้อมูลความรู้มากมายจากเกษตรกร ควรศึกษาวิถีชีวิตของเกษตรกรโดยการสังเกตพฤติกรรมด้วย จะทำให้ได้รับทราบข้อมูลด้านอื่น ๆ ด้วย และควรที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรนอกเขตชลประทานด้วย จะได้มีข้อมูลเปรียบเทียบให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2545). *โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. (2539). *การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เน้นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ รวมทั้งองค์การด้านการตลาดของเกษตรกรในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิชัย สุภาโส. (2549). *เกษตรอินทรีย์*. กรุงเทพฯ: สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน.
- วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2522). *กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิระวัฒน์ ปันนิตมัย. (2548). *การพัฒนาคนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). *ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .(2550). “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554”. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112418.pdf.

Translated References

- Changrien, P. (1996). *A study of economic and social conditions of Northeast emphasis on growing crops and raising economic animals including farmers' marketing organizations for the next decade*. Bangkok: Graduate school of Public Administration, National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Electricity Generating Authority of Thailand. (2002). *Chivavithee projects for sustainable development*. Bangkok: Electricity Generating Authority of Thailand. (in Thai)
- Kejkum, W. & Chutsuppakul, K. (1979). *Group process*. Bangkok: Odeon Store Press. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2000). *The National Economic and Social Development Plan (2007-2011)*. Retrieved from http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112418.pdf. (in Thai)
- Punnitamai, W. (2005). *Human sustainable development*. Bangkok: Graduate school of Public Administration, National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Somseub, C. (1996). *Public participation in rural development*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (in Thai)
- Sunyawiwut, S. (1999). *Sociological Theory, Creation, Valuation and utilization*. (4thed). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Suparsod, V. (2006). *Organic farming*. Bangkok: Office of Water Management and Hydrology, Royal Irrigation Development. (in Thai)

Brand Personality Affecting the Perceived Value for Small Local Coffee Businesses in the Eastern Region

Sasikarn Teeranawin

Faculty of Management and Tourism
Burapha University, Thailand

Petcharut Viriyasuebphong

Faculty of Management and Tourism
Burapha University, Thailand

Abstract

The objective of this paper aim to analyze the factors related to brand personality influencing the perceived value of small local coffee companies. The survey was conducted to collect information on the coffee consumption behavior of 400 sampling of medical staff in the eastern region, with random sampling by lottery method. The instrument used to collect data was a questionnaire with 63 sections. The collected data were presented with basic statistical data using descriptive statistical methods such as mean, percentage, standard deviation, and inferential statistical analysis. In order to investigate the relationship between the independent variables and the dependent variables, multiple linear regression (MLR) was analyzed. The hypothesis testing was performed using multiple linear regression analysis with statistical significance at the 0.05 level. The result showed that the factors influencing consumers' perceived value in significant agreement with the main hypothesis is the brand personality factor. In addition, the factors corresponding to the sub-hypotheses consist of four factors namely sincerity, enthusiasm, competence, and complexity, while the taste factor was not in agreement with the sub-hypotheses. When examining species diversity using the tolerance and variance inflation factor (VIF), it was also found that the analysis results of all independent variables ranged from 1.34 to 2.80, which was below the established threshold of 5.00. Therefore, it can be concluded that there is no multicollinearity problem.

Keywords

Brand personality, perceived value, coffee, medical personnel, small business

CORRESPONDING AUTHOR

Sasikarn Teeranawin, Faculty of Management and Tourism, Burapha University
Muang Chonburi, 20131, Thailand. Email: Sasikarn.nawin@gmail.com
© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

บุคลิกภาพตราสินค้าที่ส่งผลต่อการรับรู้ คุณค่าตราสินค้าของธุรกิจกาแฟขนาดเล็ก ในเขตภาคตะวันออก

ศศิกาญจน์ ธีระนาวัน

คณะกรรมการจัดการและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยบูรพา

เพชรรัตน์ วิริยะสืบพงศ์

คณะกรรมการจัดการและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคลิกภาพตราสินค้าของธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณค่า ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามของบุคลากรทางการแพทย์ในเขตภาคตะวันออกจำนวน 400 คน จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีจับสลาก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม จำนวน 63 ข้อ ข้อมูลดังกล่าวถูกนำเสนอข้อมูลสถิติพื้นฐานด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยทำการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณโดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญที่สอดคล้องกับสมมติฐานหลัก คือ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพตราสินค้า ในขณะที่ปัจจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานย่อยประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความจริงใจ ปัจจัยด้านความตื่นตัว ปัจจัยด้านความสามารถ และปัจจัยด้านความซับซ้อน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านรสชาติไม่มีความสอดคล้องกับสมมติฐานย่อย นอกจากนี้ เมื่อตรวจสอบความหลากหลายทางชีวภาพโดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อนและองค์ประกอบการขยายความแปรปรวน พบว่า ผลการวิเคราะห์ของตัวแปรอิสระทุก ๆ ตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง 1.34 – 2.80 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 5.00 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่ก่อให้เกิด Multicollinearity

คำสำคัญ

บุคลิกภาพตราสินค้า, การรับรู้คุณค่าตราสินค้า, กาแฟ, บุคลากรทางการแพทย์, ธุรกิจขนาดเล็ก

บทนำ

ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีศักยภาพด้านการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและแหล่งอุตสาหกรรม มีการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางในหลายด้าน ได้แก่ ศูนย์กลางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ศูนย์กลางทางการศึกษาโดยมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งมีความพร้อมทั้งบุคลากร พนักงาน นักศึกษา นักท่องเที่ยว เป็นต้น ส่งผลต่อการขยายตัว

ทางด้านเศรษฐกิจในอัตราสูงและธุรกิจที่มีแนวโน้มการเจริญเติบโตสูงขึ้น ได้แก่ ธุรกิจกาแฟ แฟรนไชส์ร้านเครื่องดื่ม เป็นต้น ปัจจุบันกาแฟถือได้ว่าเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วโลกส่งผลให้ปริมาณความต้องการใช้กาแฟของโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการใช้ชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การดื่มกาแฟจากเดิมเพื่อการกระฉับกระเฉงเพื่อปลุกสมองให้ตื่นตัวคลายความเหนื่อยล้า แต่ในปัจจุบันการดื่มกาแฟเป็นไปตามกระแสนิยมทำให้ธุรกิจกาแฟได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและมีร้านให้เลือกใช้บริการหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ขนมเค้ก อาหาร คาเฟ่สัตว์ และเครื่องดื่มประเภทอื่นไว้บริการเพิ่มมากขึ้น

ในปัจจุบัน มีหลากหลายอาชีพในอุตสาหกรรมที่ต้องทำงานตลอดทั้งวันทำให้เกิดการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำงานหรือที่เรียกว่า “ทำงานเป็นกะ (Shift Work)” เช่น พนักงานเก็บเงินค่าทางด่วน พนักงานโรงงาน พนักงานร้านสะดวกซื้อรวมถึงบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาล เพื่อให้สามารถแบ่งคนมาประจำงานในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้ครอบคลุมตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและพบว่าผู้ทำงานเป็นกะเวลาทำงานมักกระตุ้นร่างกายด้วยกาแฟ (กรณีการ์ คำสีแก้ว, 2553) ในการลดอาการง่วงนอนขณะปฏิบัติงาน (วัชรพล เดชกุล, 2556) รวมถึงให้ความสดชื่นและกระฉับกระเฉงด้วย (บุญชนิกาย ยมลาภ, 2551) คาเฟอีนที่อยู่ในกาแฟนั้นสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานช่วยให้สมองตื่นตัวทำงานได้ดีขึ้น ช่วยให้หายใจได้ดีขึ้นและยังเพิ่มสมรรถภาพของร่างกายอีกด้วย (ศูนย์ข้อมูลสุขภาพกรุงเทพ, 2553) ทั้งนี้ หากเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวควรเลือกดื่มเครื่องดื่มที่ให้ความสดชื่น รู้สึกกระปรี้กระเปร่า เช่น การทานผลไม้ที่มีรสเปรี้ยว การอมลูกอมหรือทานขนมขบเคี้ยว การล้างหน้า การปรับเปลี่ยนอิริยาบถและควรหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของคาเฟอีน

ผลการสำรวจ พบว่า ตลาดธุรกิจกาแฟของประเทศไทยในไตรมาสที่ 3 ของปี 2020 มีการเปิดกิจการมูลค่าสูงถึง 103,250,000 ล้านบาท และบางรายได้ปิดกิจการลงซึ่งมีมูลค่าการปิดกิจการ 7,050,000 ล้านบาท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) และยังพบว่าเครื่องดื่มที่มีการเจริญเติบโตควบคู่กับกาแฟ คือ ชาสมุนไพร ที่คนไทยนิยมบริโภคเฉลี่ย 6 แก้วต่อเดือน (Thai Franchise Center, 2020) และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกมีทิศทางเติบโตด้วยระบบแฟรนไชส์ยุคใหม่ผู้ประกอบการมีการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การให้ส่วนลดสำหรับลูกค้าที่เป็นสมาชิก ให้คะแนนสะสมเพื่อแลกกาแฟและของรางวัล เป็นต้น อีกทั้งยังจัดเป็นธุรกิจที่อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ที่มีความสำคัญ เนื่องจากไม่ต้องใช้เงินลงทุนมาก สนับสนุนผู้ลงทุนทุกรูปแบบมีหลากหลายแพคเกจลงทุนให้เลือกตามความเหมาะสมและเงินลงทุนหลักดันให้ผู้ลงทุนมีกำไรจากการทำธุรกิจได้ไม่ยาก

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้เล็งเห็นว่าธุรกิจกาแฟขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและในบางร้านไม่สามารถดำเนินกิจการให้คงอยู่รอดในตลาดได้ทำให้มีการปิดกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคลิกภาพตราสินค้าของธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณค่า โดยเฉพาะการศึกษาในกลุ่มของบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งสามารถสะท้อนถึงปัจจัยด้านบุคลิกภาพตราสินค้าได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังเป็นกลุ่มที่มีปริมาณการบริโภคกาแฟที่มากกว่ากลุ่มอื่น เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาธุรกิจกาแฟขนาดเล็กซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนารูปแบบบุคลิกภาพตราสินค้าธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็กที่สร้างความแตกต่างมีเอกลักษณ์และสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ ทำให้ธุรกิจมั่นคงมีการดำเนินธุรกิจไปได้ในระยะยาวแม้จะมีคู่แข่งทางการตลาดแทรกแซงเข้ามาเพิ่มมากขึ้นก็จะไม่สามารถทำให้ธุรกิจปิดกิจการลงได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality) ของธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ความจริงใจ (Sincerity) 2) ความตื่นเต้น (Excitement) 3) ความสามารถ (Competence) 4) ความซับซ้อน (Sophistication) และ 5) รสชาติ (Taste) ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณค่า (Perceived Value)

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดการรับรู้คุณค่า

การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) คือ การเกิดภาพรวมของตราสินค้าที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการเลือกข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ บุคคลมีการเลือกโดยอาศัยปัจจัยทางประสบการณ์ส่วนบุคคล ทศนคติ และความเชื่อเข้ามาเป็นปัจจัยในการเลือก ซึ่งจะรับรู้ภาพรวมของตราสินค้าที่เกิดมาจากการเชื่อ ความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อสินค้า (Randell, 1996) เป็นความสามารถในการจดจำของลูกค้ายี่ห้อหรือผู้บริโภคถึงตราสินค้า ซึ่งการรับรู้ถึงตราสินค้าได้นั้นเป็นส่วนสำคัญของการสร้างคุณค่าให้กับตราสินค้า และเมื่อผู้บริโภคเกิดการรับรู้ ตระหนักถึงตราสินค้าแล้ว เกิดความคุ้นเคยกับตราสินค้านั้น ๆ ก็จะนำไปสู่ความไว้วางใจในตราสินค้านั้น (Aaker, 1991) การรับรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ผู้รับรู้ (Perceiver) สิ่งที่ได้รับรู้ (Perceived Object) และสถานการณ์ (Situation) ซึ่งคนโดยส่วนใหญ่จะมีการรับรู้และการตีความหมายแตกต่างกันออกไปสืบเนื่องมาจากพื้นฐานแรงจูงใจ ความคาดหวัง ประสบการณ์ส่วนบุคคลส่งผลให้เกิดกระบวนการการเลือกที่จะรับรู้หรือไม่รับรู้ด้วยกระบวนการเลือกสรร สิ่งที่ได้รับรู้ การรับรู้เลือกสรรจะเป็นไปโดยไม่รู้ตัวกับสิ่งที่ตั้งใจรับรู้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2550) ดังนั้น การรับรู้คุณค่าตราสินค้าจึงเป็นผลการประเมินการตอบสนองส่วนบุคคล จากคุณประโยชน์ที่ได้รับในการใช้บริการ (Woodall, 2003) โดยลูกค้าจะทำการประเมิน เปรียบเทียบ โดยรวมของอรรถประโยชน์ของสินค้าและการบริการที่ได้รับกับต้นทุนรวม ผลลัพธ์ที่ได้คือความพึงพอใจ ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจรับบริการ (พิมพ์รามาธิ สุพรรณพงศ์, 2554)

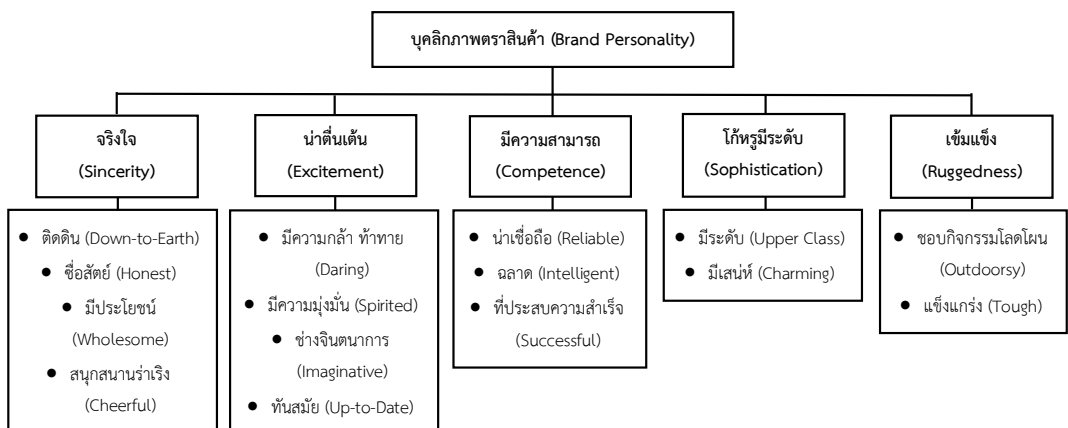
ในการศึกษานี้ผู้วิจัยเลือกใช้นิยามการรับรู้คุณค่าของ Holbrook (1999) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการที่ได้จากประสบการณ์ในการใช้ผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการ เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับการบริการของธุรกิจกาแฟขนาดเล็ก ที่เคยได้รับประสบการณ์ในการให้บริการและส่งผลต่อการเลือกใช้บริการธุรกิจกาแฟขนาดเล็กในครั้งต่อไป โดยปรับปรุงมาตรวัดการรับรู้คุณค่าของ Petrick (2002) ได้แก่ ด้านราคา เป็นระดับการรับรู้ของราคาทางการเงินสำหรับผู้ขายหนึ่งเมื่อเทียบกับราคาของผู้ผลิตรายอื่น 2) ด้านคุณภาพ การสร้างความประทับใจให้แก่ผู้บริโภคทางด้านผลิตภัณฑ์ การให้บริการที่ตรงตามความคาดหวังของผู้บริโภค 3) ด้านคุณภาพการให้บริการ โดยการเปรียบเทียบสิ่งที่พวกเขาคาดหวังสิ่งที่พวกเขาต้องการหรือสิ่งที่พวกเขาได้รับจริงและกำหนดการรับรู้ด้านคุณภาพเป็นทัศนคติ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพตราสินค้า

บุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality) เป็นตัวแปรที่มีประโยชน์เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการสร้างตราสินค้าในการเลือกสินค้าของผู้บริโภค เป็นชุดลักษณะของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้า

สินค้าที่ผู้บริโภคเลือกมักจะสอดคล้องกับบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของตนเอง โดยมีบุคลิกภาพหลักที่มาจาก 3 แหล่ง คือ ความเชื่อมโยงที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้า ภาพลักษณ์ที่บริษัทพยายามสร้าง เช่น สร้างภาพลักษณ์ของสินค้าโดยใช้สื่อโฆษณาและลักษณะต่าง ๆ ของสินค้า เช่น ประเภทช่องทางการกระจายสินค้า (Aaker, 1997) ดังนั้น บุคลิกภาพตราสินค้าจึงมีหน้าที่ในการสร้างสัญลักษณ์แห่งตัวตน และแสดงความเป็นตัวตน (Keller, 1993) กลุ่มของบุคลิกลักษณะเฉพาะของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับตราสินค้า โดยธรรมชาติของผู้บริโภคจะเปรียบตราสินค้ากับบุคลิกลักษณะของมนุษย์ เช่น Marlboro ให้ภาพลักษณ์ของลักษณะที่แข็งแกร่งและชอบเข้าสังคม ขณะที่ Chanel ถูกมองว่าเป็นความมีประสบการณ์ รอบรู้และมีเสน่ห์ที่ดึงดูดใจ เป็นต้น โดยการใช้ตราสินค้าเหล่านี้ผู้บริโภคจะแสดงบุคลิกลักษณะเฉพาะที่แน่นอนของตนเองไปสู่บุคคลอื่น และตัวของผู้บริโภคเองก็ได้รับการยอมรับทางสังคม ดังนั้น จึงยังคงรักษาและพัฒนาเอกลักษณ์ของตนต่อไป ผลประโยชน์เช่นนี้เรียกว่า การเพิ่มคุณค่า (Added Values) บุคลิกภาพตราสินค้าจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการจำแนกความแตกต่างและการพัฒนาความเสมอภาคกันของตราสินค้าในระยะยาว (ชวนะ ภวานันท์, 2547)

แนวคิดบุคลิกภาพตราสินค้าถูกพัฒนาโดย Aaker (1997) ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ตราสินค้าจากหลากหลายหมวดหมู่สินค้าและบริการที่เป็นที่รู้จัก และมีความโดดเด่นทั้งหมด 37 ตราสินค้า โดยประกอบลักษณะที่ใช้ในการอธิบายและวัดบุคลิกภาพของมนุษย์ในด้านจิตวิทยาและการศึกษาด้านการตลาด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 1,200 คน โดยเอาลักษณะเฉพาะทางบุคลิกภาพที่คิดว่ามีความสอดคล้องกับตัวสินค้ามาจับคู่กัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพตราสินค้าแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคลิกภาพแบบจริงใจ (Sincerity) กลุ่มบุคลิกภาพแบบน่าตื่นเต้น (Excitement) กลุ่มบุคลิกภาพแบบผู้มีความสามารถ (Competence) กลุ่มบุคลิกภาพแบบโก้หรู มีระดับ มีความซับซ้อน (Sophistication) และ กลุ่มบุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง (Ruggedness) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. แสดงกลุ่มของบุคลิกภาพตราสินค้า (A Brand Personality Framework)

ที่มา : Aaker (1997)

การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA) ผลการวิจัยพบว่าสามารถแบ่งบุคลิกภาพพื้นฐานออกเป็น 5 ประการ และมีลักษณะย่อย 15 ลักษณะเรียกว่า ที่แฝงอยู่ในแต่ละมิติ ดังนี้

1.กลุ่มบุคลิกภาพแบบจริงใจ (Sincerity) ประกอบไปด้วยบุคลิกภาพ 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพแบบติดดิน (Down-to-Earth) เช่น รักครอบครัว (Family-Oriented) ชื่อดัง (Small-Town) ธรรมดา (Conventional) ลักษณะบุคลิกภาพแบบมีประโยชน์ (Wholesome) เช่น แท้จริง (Genuine) ที่เป็นรูปแบบดั้งเดิม (Classic) ล้าสมัย (Old-Fashioned) ลักษณะบุคลิกภาพแบบซื่อสัตย์ (Honest) เช่น จริงใจ (Sincere) ศีลธรรม (Ethical) ไตร่ตรอง (Thoughtful) และลักษณะบุคลิกภาพแบบสนุกสนานร่าเริง (Cheerful) เช่น ร่าเริง (Cheerful) มีความสุข (Happy) เป็นมิตร (Friendly)

2.กลุ่มบุคลิกภาพแบบน่าตื่นเต้น (Excitement) ประกอบไปด้วยบุคลิกภาพ 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพแบบมีความกล้าหาญท้าทาย (Daring) เช่น นำสมัย (Trendy) น่าตื่นเต้น (Exciting) ลักษณะบุคลิกภาพแบบลักษณะบุคลิกภาพแบบมีความคิดฝันช่างจินตนาการ (Imaginative) เช่น มีเอกลักษณ์ของตนเอง (Unique) มีรสนิยม (Artistic) ลักษณะบุคลิกภาพแบบมีความมุ่งมั่น (Spirited) เช่น มีความเป็นวัยรุ่นใหม่ (Young) กระตือรือร้น (Lively) ชอบผจญภัย (Adventurous) และลักษณะบุคลิกภาพแบบทันสมัย (Up-to-Date) เช่น นวัตกรรม (Innovative) ร่วมสมัย (Contemporary)

3.กลุ่มบุคลิกภาพแบบมีความสามารถ (Competence) ประกอบไปด้วยบุคลิกภาพ 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพแบบประสบความสำเร็จ (Successful) เช่น มีความเป็นผู้นำ (Leader) มั่นใจ (Confident) ลักษณะบุคลิกภาพแบบน่าเชื่อถือ (Reliable) เช่น มีประสิทธิภาพ (Efficient) น่าไว้วางใจ (Trustworthy) และลักษณะบุคลิกภาพแบบฉลาด (Intelligent) เช่น มีความเป็นองค์กร (Corporate) มีความเชี่ยวชาญ (Technical)

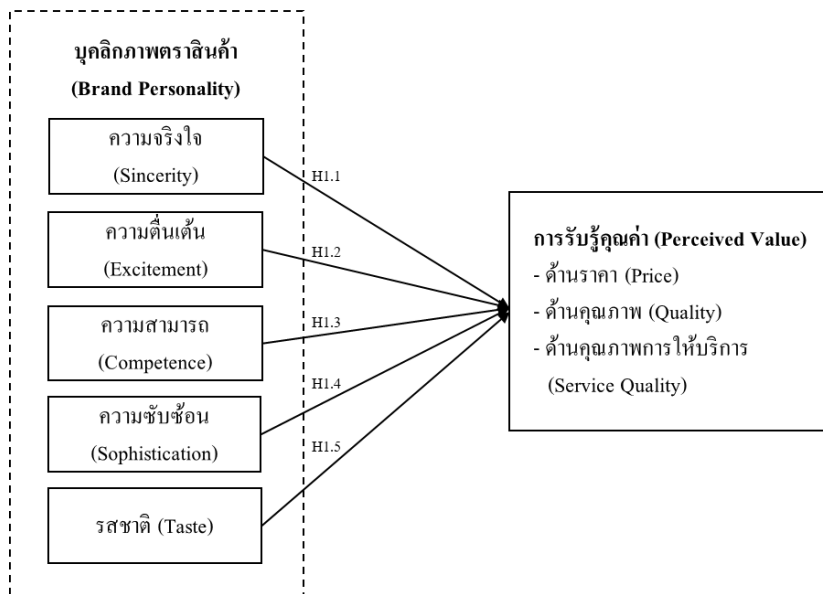
4.กลุ่มบุคลิกภาพแบบโก้หรู มีระดับ หรือมีความซับซ้อน (Sophistication) ประกอบไปด้วยบุคลิกภาพ 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพแบบมีเสน่ห์ (Charming) เช่น น่าสนใจ (Sexy) เรียบหรู (Smooth) และลักษณะบุคลิกภาพแบบมีระดับ (Upper Class) เช่น หล่อหรู (Glamorous) ดูดี (Good-Looking)

5.กลุ่มบุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง (Ruggedness) ประกอบด้วย 2 กลุ่มลักษณะย่อย ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพแบบแข็งแกร่ง (Tough) เช่น เข้มแข็ง (Strong) ตรงไปตรงมา (No-Nonsense) และลักษณะบุคลิกภาพแบบกิจกรรมนอกบ้าน (Outdoorsy) เช่น ว่องไว (Active) แข็งแรง (Athletic)

ดังนั้น บุคลิกภาพตราสินค้าได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางการตลาดอย่างมาก ทั้งในส่วนของผู้บริโภคและนักการตลาด จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับตัวตนของผู้บริโภค ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจได้ว่าบุคลิกภาพตราสินค้าใดเหมาะสมและครอบคลุมต่อการสร้างตราสินค้าสำหรับตนเอง โดยพิจารณาถึงความต้องการของตนเองเป็นหลัก สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตราสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และทำให้ตราสินค้านี้มีความโดดเด่นเหนือตราสินค้าคู่แข่ง อีกทั้งผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบุคลิกภาพตราสินค้าด้านรสชาติ (Taste) เพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับประเภทของธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็ก

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมจึงนำมาสู่การกำหนดเป็นสมมติฐานบุคลิกภาพตราสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงแปรผันต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค โดยกำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัยหลักแบ่งออกเป็น 5 สมมติฐานย่อย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2. เส้นทางความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรย่อยอย่างละเอียด

- สมมติฐาน 1 (H1) : บุคลิกภาพตราสินค้ามีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค
- สมมติฐาน 1.1 (H1.1): ความจริงใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค
- สมมติฐาน 1.2 (H1.2): ความตื่นเต้นมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค
- สมมติฐาน 1.3 (H1.3): ความสามารถมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค
- สมมติฐาน 1.4 (H1.4): ความซับซ้อนมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค
- สมมติฐาน 1.5 (H1.5): รสนิยมมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่บริโภคกาแฟ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรทางการแพทย์ที่บริโภคกาแฟ ในภาคตะวันออก เนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์เป็นกลุ่มตัวอย่างที่บริโภคกาแฟสดมากและเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลได้ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น โดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) จะใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีจับสลาก (Lottery) ผู้วิจัยจึงได้โรงพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงพยาบาลรัฐในสังกัด สป.สธ. ดังนี้ 1) จังหวัดชลบุรี และ 2) จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแบ่งออกเป็นจังหวัดละ 2 โรงพยาบาล รวมทั้งหมด 4 โรงพยาบาล โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบทราบบจำนวนประชากรตามสูตรของ Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น

ร้อยละ 95 ผู้วิจัยจึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการคัดเลือกประมาณ 365 คน เพื่อการสำรวจความเสียหายของข้อมูลหรือข้อมูลขาดความสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงทำการเก็บแบบสอบถามเพิ่มอีก 35 ชุด คิดเป็นร้อยละ 9.59 ของกลุ่มตัวอย่าง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสามารถใช้วัดข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง ประกอบไปด้วย ข้อมูล 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) จำนวน 10 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะห่างระหว่างบ้านหรือที่ทำงานกับร้านค้าขนาดเล็ก เป็นต้น

ส่วนที่ 2 การรับรู้คุณค่าที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการจากร้านกาแฟขนาดเล็กในภาคตะวันออกของผู้บริโภค โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert's Scale) จำนวน 15 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาการรับรู้คุณค่า 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านราคา จำนวน 4 ข้อ ด้านคุณภาพ จำนวน 5 ข้อ และด้านคุณภาพการให้บริการ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 3 บุคลิกภาพตราสินค้าที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการจากร้านกาแฟขนาดเล็กในภาคตะวันออกของผู้บริโภค โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert's Scale) จำนวน 38 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาบุคลิกภาพตราสินค้า 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความจริงจัง จำนวน 9 ข้อ ด้านความตื่นตัว จำนวน 10 ข้อ ด้านความสามารถ จำนวน 9 ข้อ ด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 6 ข้อ และด้านรสชาติ จำนวน 4 ข้อ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) จากการนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยมาทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริโภคกาแฟสด จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 แสดงว่า เครื่องมือมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นที่สามารถยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อการดำเนินการขอรับการพิจารณาได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา สำหรับโครงการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาและระดับปริญญาตรี ชุดที่ 4 (กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงจะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลการวิจัย (รหัสหนังสือรับรอง IRB4-150/2564) โดยผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพและไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพตราสินค้าที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของธุรกิจกาแฟขนาดเล็กในเขตภาคตะวันออก จากบุคลากรทางการแพทย์ในแต่ละโรงพยาบาลและแจกแบบสอบถามด้วยวิธีการแนบ QR Code หรือนำลิงค์ (Link) ของแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด -19 โดยใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 10-15 นาที เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนากลยุทธ์และสร้างความยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกและทันกับความจริงของท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะถูกนำไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องมือทางสถิติ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและประสบการณ์ในการใช้บริการจากร้านกาแฟขนาดเล็กของผู้บริโภค ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการนำเสนอข้อมูลสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution)

ส่วนที่ 2 การรับรู้คุณค่าที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการจากร้านกาแฟขนาดเล็กในภาคตะวันออกของผู้บริโภค และ

ส่วนที่ 3 บุคลิกภาพตราสินค้าที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการจากร้านกาแฟขนาดเล็กในภาคตะวันออกของผู้บริโภค มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้การบรรยาย
2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรทางการแพทย์

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 288 คน เพศชาย จำนวน 96 คน และเพศทางเลือก จำนวน 16 คน ส่วนใหญ่อายุ 21-30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้ 15,000-35,000 บาท เลือกดื่มเครื่องดื่มประเภทกาแฟ เช่น ลาเต้ คาปูชิโน เอสเปรสโซ มอคค่า และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 0-50 บาทต่อครั้ง

ระดับการรับรู้ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่า บุคลิกภาพตราสินค้าของธุรกิจกาแฟขนาดเล็กในเขตภาคตะวันออก

ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่า บุคลิกภาพตราสินค้าของธุรกิจกาแฟขนาดเล็กในเขตภาคตะวันออก นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการรับรู้ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่า

ตัวแปร / ตัวชี้วัด	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การรับรู้คุณค่า (Perceived Value)	3.98	0.54	มาก
1. ด้านราคา (Price)	3.92	0.61	มาก
2. ด้านคุณภาพ (Quality)	3.87	0.62	มาก
3. ด้านคุณภาพการให้บริการ (Service Quality)	4.12	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับการรับรู้ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก มี $\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.54 เมื่อจำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสำคัญในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านคุณภาพการให้บริการ มี $\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.63 รองลงมาคือ ด้านราคา มี $\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.61 และด้านคุณภาพ มี $\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ

ตารางที่ 2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการรับรู้ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพตราสินค้า

ตัวแปร / ตัวชี้วัด	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
บุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality)	3.90	0.47	มาก
1. ด้านความจริงใจ (Sincerity)	4.16	0.51	มาก
2. ด้านความตื่นเต้น (Excitement)	4.00	0.58	มาก
3. ด้านความสามารถ (Competence)	3.91	0.58	มาก
4. ด้านความซับซ้อน (Sophistication)	3.61	0.66	มาก
5. ด้านรสชาติ (Taste)	3.46	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับการรับรู้ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพตราสินค้าภาพรวมอยู่ในระดับมาก มี $\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.47 เมื่อจำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความจริงใจ มี $\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.51 มีความสำคัญในระดับมาก และด้านรสชาติ มี $\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.63 มีความสำคัญในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีผลการวิเคราะห์และความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่า บุคลิกภาพตราสินค้าของธุรกิจจากแพททองถิ่นขนาดเล็กในเขตภาคตะวันออก

Brand Personality	B	Beta (β)	t	Sig	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
Constant	1.11	-	5.70	.00	-	-
Sincerity	0.28	0.26	4.63	.00	0.50	1.99
Excitement	0.18	0.20	2.97	.00	0.36	2.80
Competence	0.12	0.13	2.13	.03	0.41	2.43
Sophistication	0.11	0.13	2.33	.02	0.50	1.99
Taste	0.03	0.04	0.80	.43	0.74	1.34

R² = 0.39, P<0.05

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่สอดคล้องกับสมมติฐานหลัก คือ บุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality) ขณะที่ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสมมติฐานย่อย ได้แก่ ด้านความจริงจัง (Sincerity) Sig = 0.00 ด้านความตื่นเต้น (Excitement) Sig = 0.00 ด้านความสามารถ (Competence) Sig = 0.03 และ ด้านความซับซ้อน (Sophistication) Sig = 0.02 และผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานย่อย ได้แก่ ด้านรสชาติ (Taste) ที่ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค

จากผลการทดสอบค่าทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (Independent) 5 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพตราสินค้า ด้านความจริงจัง (X_{1.1}) ด้านความตื่นเต้น (X_{1.2}) ด้านความสามารถ (X_{1.3}) ด้านความซับซ้อน (X_{1.4}) ด้านรสชาติ (X_{1.5}) ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค (Y) สามารถเขียนให้อยู่ในรูปสมการเชิงเส้นตรงที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อทำนายการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค ได้ดังนี้

$$Y = 1.11 + 0.28 \text{ ด้านความจริงจัง} + 0.18 \text{ ด้านความตื่นเต้น} + 0.12 \text{ ด้านความสามารถ} + 0.11 \text{ ด้านความซับซ้อน}$$

จากสมการเชิงเส้นตรงดังกล่าว จะเห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์ (B) ของบุคลิกภาพตราสินค้า ด้านความจริงจัง เท่ากับ 0.28 ด้านความตื่นเต้น เท่ากับ 0.18 ด้านความสามารถ เท่ากับ 0.12 ด้านความซับซ้อน เท่ากับ 0.11 ถือว่ามีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคในทิศทางเดียวกัน

เมื่อตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) เป็นตัวบ่งบอกว่าตัวแปรใดบ้างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติ Tolerance ของตัวแปรมีค่าไม่ใกล้ศูนย์ 0 และผลการวิเคราะห์ Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระทุก ๆ ตัวแปร มีค่าตั้งแต่ 1.34 – 2.80 มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งเอาไว้คือ 5.00 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นตัวแปรที่อิสระต่อกัน ซึ่งถือว่าระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวไม่ก่อให้เกิด Multicollinearity

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่า บุคลิกภาพตราสินค้า ธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็กในเขตภาคตะวันออก สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 บุคลิกภาพตราสินค้ามีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1.1 บุคลิกภาพตราสินค้าด้านความจริงใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1.2 บุคลิกภาพตราสินค้าด้านความตื่นเต้นมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1.3 บุคลิกภาพตราสินค้าด้านความสามารถมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1.4 บุคลิกภาพตราสินค้าด้านความซับซ้อนมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1.5 บุคลิกภาพตราสินค้าด้านรสชาติมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค	ปฏิเสธสมมติฐาน

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่าผลการวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานหลักคือ บุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality) ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสมมติฐานย่อย ได้แก่ ด้านความจริงใจ (Sincerity) ด้านความตื่นเต้น (Excitement) ด้านความสามารถ (Competence) และด้านความซับซ้อน (Sophistication) ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานย่อย ได้แก่ ด้านรสชาติ (Taste) ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค

สรุปและอภิปรายผล

บุคลิกภาพตราสินค้า ด้านความจริงใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค, บุคลิกภาพตราสินค้า ด้านความตื่นเต้นมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค, บุคลิกภาพตราสินค้า ด้านความสามารถมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค, บุคลิกภาพตราสินค้าและด้านความซับซ้อนมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากบุคลิกภาพตราสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับตัวตนของผู้บริโภค สามารถช่วยให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจได้ว่าตราสินค้าใดเป็นสินค้าสำหรับตนเอง โดยพิจารณาถึงความต้องการของตนเองเป็นหลัก บุคลิกภาพตราสินค้าแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์และตัวตน (Self-expression model) ของผู้บริโภค โดยผ่านการซื้อและการใช้ตราสินค้าที่ชื่นชอบ

สร้างความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐาน (Relationship Basis Model) กับผู้บริโภค แสดงถึงคุณประโยชน์ด้านการใช้งานและคุณสมบัติของตราสินค้า (Functional Benefit Representation Model) โดยผ่านการใช้สัญลักษณ์ Aaker (1997) ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีณย์ อมาตยกุล (2559) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพตราสินค้าจะใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความเป็นตัวตน ซึ่งจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกต่างแก่ตราสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ บุคลิกภาพตราสินค้ายังเป็นเครื่องมือที่ช่วยกำหนดกลยุทธ์ให้ตราสินค้าแตกต่างกัน และธุรกิจอาจใช้บุคลิกภาพตราสินค้าเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภคได้ สินค้าที่ผู้บริโภคเลือกจึงสอดคล้องกับบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของตนเอง ดังนั้น บุคลิกภาพตราสินค้าจึงมีหน้าที่ในการสร้างสัญลักษณ์แห่งตัวตนและแสดงความเป็นตัวตนของผู้บริโภค และบุคลิกภาพตราสินค้าด้านรสนชาติมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่า บุคลิกภาพตราสินค้าด้านรสนชาติไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากรสนชาติที่ผู้บริโภคแต่ละบุคคลชื่นชอบมีความแตกต่างกัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่คิดว่าเครื่องดื่มมีรสนชาติตามความต้องการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Akkarapin, R. (2019) ที่ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของทัศนคติต่อการมีสุขภาพดีและทัศนคติต่อรสนชาติที่มีผลต่อการเลือกบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ: พิจารณาในบทบาทของการรับรู้เชิงคุณค่าต่อสุขภาพและการรับรู้ถึงคุณค่า ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติที่มีต่อรสนชาติมีอิทธิพลต่อการรับรู้เชิงคุณค่าต่อสุขภาพ กล่าวคือนอกจากผู้บริโภคจะประเมินความคุ้มค่าของการเลือกบริโภคอาหารจากคุณประโยชน์ด้านสุขภาพแล้ว ผู้บริโภคยังมีความคาดหวังในรสนชาติของอาหารด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากผลการวิจัยที่ได้รับแล้วนั้น ผู้วิจัยได้พบประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปขยายเพื่อเป็นประเด็นศึกษาต่อไป ดังนี้

1. การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรวิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การวิเคราะห์ Business Model Canvas หรือ เครื่องมือที่ช่วยออกแบบโมเดลธุรกิจ ผ่านองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ Five Forces Model หรือ เครื่องมือการวิเคราะห์ทางการตลาด เป็นต้น เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างเนื่องและควรศึกษาแนวทางการดำเนินงาน ประกอบการวางแผนธุรกิจและการวางแผนกลยุทธ์ในการทำธุรกิจในช่วงสถานการณ์โรคไวรัสโควิด-19

2. การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อ เพื่อทำความเข้าใจในความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายและประเมินสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค

3. การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกเพิ่มเติมมากขึ้นเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็ก ที่การศึกษาเชิงปริมาณไม่สามารถอธิบายได้

2. ควรมีการศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานของธุรกิจกาแฟท้องถิ่นขนาดเล็กไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

3. เนื่องจากการศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นที่บริโภคกาแฟด้วย เช่น บุคลากรทางการศึกษา พนักงานโรงงาน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). รายชื่อนิติบุคคลจัดตั้งใหม่และเลิกปี 2563. สืบค้นจาก <https://www.dbd.go.th>
- กรรณิการ์ คำสีแก้ว. (2553). *การทำงานเป็นกะ (Shift Work)*. สืบค้นจาก <https://www.npc-se.co.th>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวนะ ภวานันท์. (2547). การสร้างบุคลิกภาพของยี่ห้อต่างชาตินิรส์เซีย. *ประชาชาติธุรกิจ*, 28(3627), 6.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด*. กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง.
- บุญชนิกา ยมล่ำญ. (2551). *พฤติกรรมผู้บริโภคกาแฟสดของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม กรณีศึกษาร้านกาแฟสดแอททุ คอฟฟี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- พิมพ์รามาธิ สุพรรณพงศ์. (2554). *อิทธิพลสำคัญต่อคุณค่าการรับรู้และการตัดสินใจรับบริการคลินิกพิเศษเฉพาะทางนอกเวลา โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยสยาม.*
- วัชรพล เดชกุล. (2556). *งานกะกับความปลอดภัย*. สืบค้นจาก <http://www.safetyservices.co.th>
- ศรัณย์ อมาตยกุล. (2559). บุคลิกภาพตราสินค้า. *วารสารนักบริหาร*, 36(2), 92-96.
- ศูนย์ข้อมูลสุขภาพกรุงเทพ.(2553). *เรียนรู้ประโยชน์คาเฟอีนในกาแฟ*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th>

ภาษาอังกฤษ

- Aaker, D. A. (1991). *Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand name*. New York: Free.
- Aaker, D. A. (1997). Dimensions of brand personality. *Journal of Marketing Research*, 34(3), 347-356.
- Akkarapin, R. (2019). *The effects of attitudes towards healthfulness and attitudes towards taste on healthy food selection: considering the role of perceived food healthiness and perceived value*. Thesis for Master degree of Management, College of Management Mahidol University, Bangkok: Thailand.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper.
- Holbrook, M. B. (1999). *Introduction to consumer value*. London: Routledge.
- Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customer-based brand equity. *Journal of marketing*, 57(January), 1-22.

- Petrack, J. F. (2002). Development of multi-dimensional scale for measuring the perceived value of service. *Journal of Leisure Research*, 34(2), 119-134.
- Randell, R. (1996). *Home health care nursing: Practice concepts & application* (2nd ed). Philadelphia: Mosby Year Book.
- Thai Franchise Center. (2020). *Including 10 franchise outlets selling drinks 2020s forever*. Retrieved from <https://www.blockdit.com/>
- Woodall, T. (2003). Conceptualizing 'Value for the Customer': An Attributional, Structural and Dispositional Analysis. *Academy of Marketing Science Review*, 12(12).

Translated References

- Amatyakul, S. (2016). Brand Personality. *Executive Journal*, 36(2), 92-96. (in Thai)
- Bangkok Health Research Center. (2010). *Learn more about the benefits of caffeine in coffee*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th> (in Thai)
- Dejkul, W. (2013). *Shift work and safety*. Retrieved from <http://www.safetyservices.co.th> (in Thai)
- Department of Business Development. (2020). *List of new juristic persons established and dissolved in 2020*. Retrieved from <https://www.dbd.go.th> (in Thai)
- Kamsikaew, K. (2010). *Shift Work*. Retrieved from <https://www.npc-se.co.th> (in Thai)
- Pavaganun, C. (2004). Creating the personality of foreign brands in Russia. *Business nation*, 28(3627), 6. (in Thai)
- Santiwong, T. (2007). *Marketing Consumer Behavior*. Bangkok: Prachumchang. (in Thai)
- Supunpong, P. (2011). *Significant influence on perceived value and decision-making for part-time specialty clinics University Hospital Bangkok and its vicinity*. Thesis for Doctoral degree of Business Administration in Marketing, Siam University. (in Thai)
- Vanichbuncha, K. (2007). *Statistical Analysis: Statistics for Management and Research* (10th ed.). Bangkok: Publishing House of Chulalongkorn University. (in Thai)
- Yomlumpu, B. (2008). *Fresh Coffee Consumption Behavior of Officers in Manufacturing Industry Case Study: at two coffee*. Thesis for Master degree of Business Administration in Marketing, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)

Editorial Criteria

The criteria for publication of research and review manuscripts in LAJ are that they have:

- Novelty primarily in terms of empirical findings but LAJ welcomes theoretical discussions;
- Groundbreaking or rigorous methodology and research design; or
- Discovery of administrative innovation that would potentially benefit the society.

In addition, manuscripts should have the following qualifications:

- Writing quality.
- Presentation quality. Theoretical frameworks and empirical findings should be clear, adequate, and well-structured.
- The submission has not been previously published, nor under condition for publication elsewhere.

Research and Review Articles

A research or review manuscript should be no longer than 15 A4-pages (approximately 5,000-6,000 words) and should have the following components:

- Title page
 - Manuscript title
 - Names, positions, and affiliations of all authors. The corresponding author should provide contact information, especially email address.
 - Abstract. Please write a concise abstract (approximately 250 words) and provide three to five keywords.
- Main text
 - Introduction
 - Objective
 - Theory and/or prior studies
 - Hypothesis (optional)
 - Conceptual framework
 - Methods
 - Findings
 - Conclusion and discussion
 - Acknowledgement (optional)
 - References

Book Reviews

A book review should be no longer than 10 pages (approximately 3,500-4,000 words). A book review should include the book's basic information—i.e. title, location, publisher, year of publication, and total page number.

Reference

References should be prepared according to the Publication Manual of the American Psychological Association (6th edition). References in a language other than English should also be translated to English. Translated references should be grouped and placed in a separate reference list dubbed "Translated References". For each translated reference, a designation "(In Language)" should be added at the end.

Submission

LAJ operates an online submission system that allows authors to submit manuscripts online and track their progress via a web interface. All manuscripts must be submitted via the online submission system at www.localadminjournal.com. Manuscript style, templates, and submission guidelines are also available on the LAJ website.

Publication Charges

There are no submission fees, publication fees, or page charges for LAJ.

Copyright Notice

The copyright of all articles published in the Local Administration Journal is owned by the College of Local Administration, Khon Kaen University.

RESEARCH ARTICLE

- Local Governments' Strategy on the Sustainability of Micro Enterprises
Amidst the Uncertainty of the Covid-19 Pandemic: SWOT Analysis** 119

Helen Dian Fridayani and Li-Chun Chiang

- Readiness of City Municipalities and Town Municipalities Officers for
Requesting Budget Allocation** 139

Suntisuk Kaendum and Pirada Chairatana

- The Creation of Public Relations Materials to Promote Sustainable Tourism:
A Case Study of Wanyai, Mukdahan** 163

Suchittra Ritsakulchai

- A Study of Tourism Management Capabilities of Pottery Village
Entrepreneurs in Dan Kwian Village, Nakhon Ratchasima Province** 185

Kittisak Klinmuenwai

- Sustainable Self-Reliance of Farmers in the Irrigation Areas of
Buriram Province** 201

Charturon Thongwan

- Brand Personality Affecting the Perceived Value for Small Local Coffee
Businesses in the Eastern Region** 223

Sasikarn Teeranawin and Petcharut Viriyasuebphong

